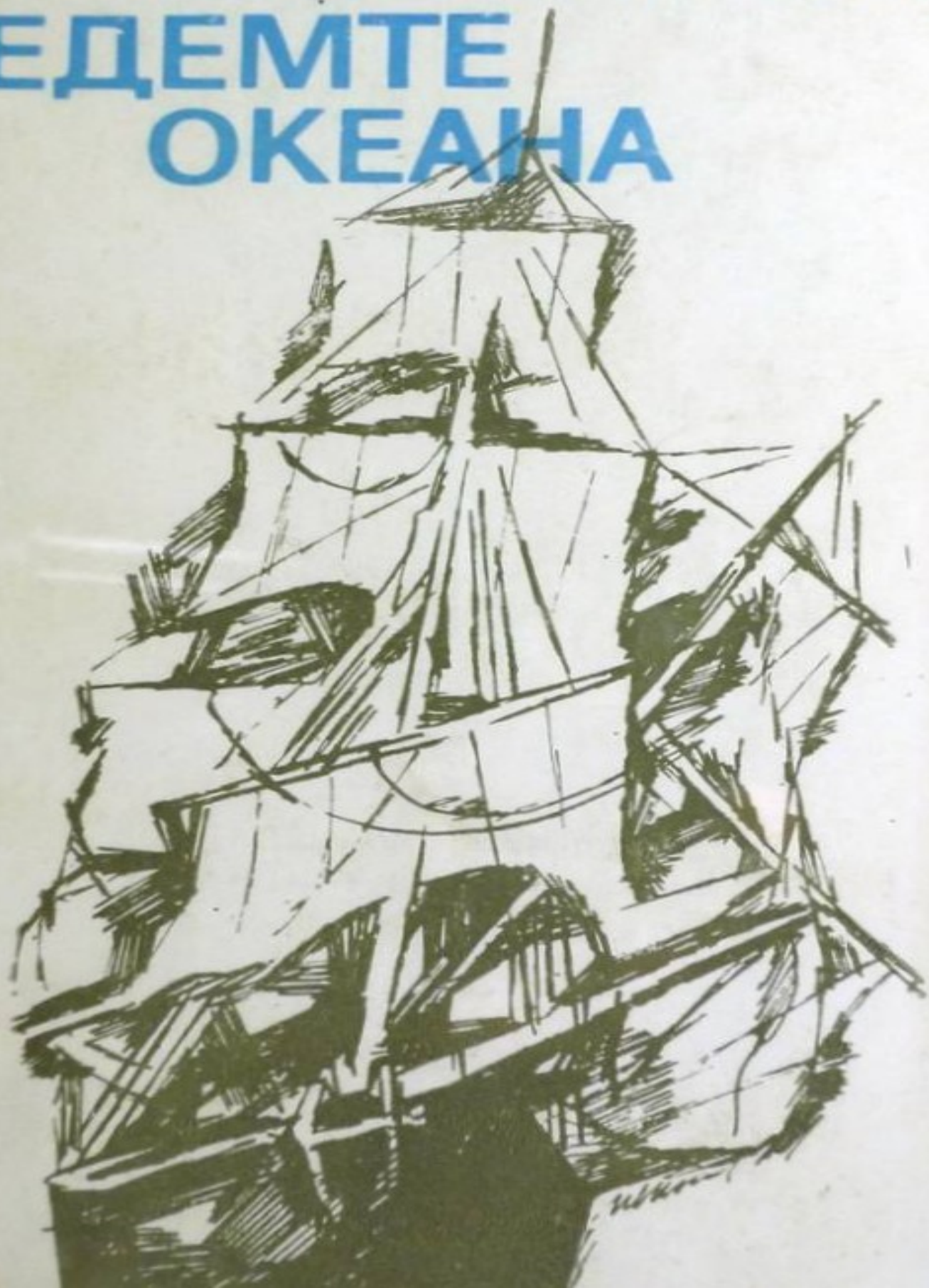

СЕДЕМ
РАЗКАЗА ЗА
СЕДЕМТЕ
ОКЕАНА

СЕДЕМ РАЗКАЗА ЗА СЕДЕМТЕ ОКЕАНА

Превод: Тодор Вълчев, Невена Розева, Невяна Розева, Асен Г.
Христофоров

chitanka.info

АСЕН Г. ХРИСТОФОРОВ

ВСТЪПИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

Авторите в тази сбирка от морски разкази са някак странно подбрани. Съставителят на сбирката е потърсил седем автора за седемте океана на света и ни поднася седем имена на отдавна починали белетристи. От тях само шестима са писатели по професия. Седмият, Уилям Скорзби (1789–1857) е бил мореплавател, научен работник и изследовател на Арктика. Той е и единственият истински англичанин в групата. Другият англичанин е Джоузеф Конрад (1857–1924). Но Конрад, роден в Украйна, е поляк по произход и става натурализиран англичанин едва на 27 години. Останалите петима автори са американци.

От тези петима американски писатели Джек Лондон (1876–1916) и Едгар Алън По (1809–1849) са отдавна познати на българския читател, а третият — Херман Мелвил (1819–1891), стана популярен с превода на прочутия му роман „Моби Дик“. В този сборник е включена само една глава от този роман, смятан от английския писател Съмърсет Моам за една от десетте най-хубави книги на света. Другите двама американски писатели са Франк Стоктън (1834–1902) и Стийвън Крейн (1871–1900). Те са по-неизвестни у нас, защото и литературната им дейност е по-скромна.

Интересно е да се отбележи, че от седемте представени автори само Скорзби е бил мореплавател в истинския смисъл на думата. Конрад плава около двадесетина години с английски и френски кораби и дори получава диплом на професионален моряк, преди да се прояви като писател. Мелвил също е странствувал няколко години по моретата първо като юнга, а сетне и като моряк. А морските приключения на Джек Лондон са свързани най-вече с едно едва започнало и останало незавършено пътешествие около света, предприето от него със собствената му яхта. За другите трима автори морето е предимно в пристанищата на големите градове — в Ню Йорк за Крейн,

Филадельфия за Стоктън и Бостон за Едгар Алън По. Затова и техните знания за морето са сравнително повърхностни.

По-голямата или по-слаба близост на авторите с морето проличава и в разказите им. Новелата на Едгар Алън По е чиста фантастика, а описаната от Стоктън случка граничи с невероятното. Но от разказа на Крейн лъха голяма правдоподобност. Крейн е претърпял корабкрушение, спасил се е като по чудо в малка открита лодка и тъкмо върху тая преживелица изгражда своя разказ. Тук темата е борбата на човека с природните сили и възтържествуването му над тях. В разказа на Джек Лондон морето е по-скоро фон, върху който той изгражда характера на своя герой. Същото важи донякъде и за „Младост“ от Конрад. Разказите на другите двама — на Скорзби и Мелвил — са взети просто от самия живот. Особено това на Уилям Скорзби. Това не е разказ, а подробен доклад на Скорзби до собствениците на командования от него китоловен кораб, тъй силно пострадал от ледовете на Арктика.

В почти всички от поместените разкази морето е представено в романтична окраска — необятно и могъщо, красиво и яростно, готово да погълне човека, който не умее да се бори с природните стихии и не проявява мъжество. Затова и героите в тези разкази са смели хора, а другарството е неписан закон между тях. Изключение прави само разказът на Едгар Алън По.

Нерада е участието на повечето от представените тук автори. Забравен от читателите си, Мелвил умира самотен и от никого нетачен, след като служи почти две десетилетия като дребен митнически чиновник. Скорзби, видният мореплавател, член на две кралски научни дружества, към края на живота си става проповедник в една църква. Разочарован от обществото, Стоктън прекарва последните си години като отшелник в западните райони на щата Вирджиния. А Крейн е принуден да побегне от Съединените щати и намира убежище в Германия, гдето живее в крайна бедност и умира от туберкулоза. Джек Лондон, както е известно, завършва неспокойния си живот чрез самоубийство. А Едгар Алън По? Пристрастен към алкохола, той така се напива в деня на едни избори за представители в Конгреса, че умира подир три денонощия, без да дойде в съзнание! Само Джоузеф Конрад има по-добра съдба до сетните си дни.

Поради тъжния край на повечето от представените автори, читателят навярно ще бъде склонен да търси по-ярък социален елемент в поместените разкази. В случая подобно отношение би могло да доведе до пресилени заключения, изградени върху съмнителни доводи. Защо да твърдим, че Белият кит в разказа на Мелвил наказва насието сред хората? Или че тъкмо китът раздава възмездие за онеправданите! И китът на Мелвил, и обреченият кораб на Едгар Алън По, и страшните сковаващи се ледени блокове на Скорзби са само повод за изявата на силни чувства и страсти — фон, върху който се изграждат характерите на героите. Какъв социален конфликт може да съществува в един сам по себе си безконфликтен разказ като този на Франк Стоктън — „Забележителното крушение на кораба «Томъс Хайк»“?

Българският читател, който не може да се осланя върху някаква морска традиция в нашата литература, ще бъде донякъде смутен от привидното еднообразие на разказите. В тях сякаш се повтарят все същите бури и вълни, крушения и тлеещи пожари. И се повтарят, облечени в непозната терминология. Ала в действителност няма никакви повторения. Случките са оригинални, коренно различни, със силно емоционално въздействие. Повторенията се срещат предимно в морската терминология. Все още чужда за нас, тя е дошла у нас чрез руски език, а в него се е промъкнала чрез езика на датските и най-вече на английските мореплаватели. Трудността иде тъкмо от неславянските корени на тия морски термини. Те правят текста да скърца като волска кола. И грозно измъчват преводача.

Асен Христофоров

БЕЛЕЖКА НА ИЗДАТЕЛСТВОТО КЪМ ВТОРОТО ИЗДАНИЕ

Защо само седем разказа и защо седем океана, когато океаните са пет? Защо са подбрани автори само от английската и американската литература и то такива, които описват края на романтичната ветроходна епоха?

Тези и още много въпроси може да си зададе читателят, за когото прочитането на една книга не е само приятна забава. На този взыскателен читател искаме да напомним, че както написването, така и съставянето на една книга е дело пристрастно. В него се вплитат вкусовете, предпочитанията и ерудираността на съставителя. И само благодарение на тази пристрастност събраните отгук и оттам творби, вече заедно, зазвучават като нещо оригинално, плод на един нов творчески дух.

Такъв е случаят и със съставения от покойния писател Асен Христофоров сборник с морски разкази. Чудесен познавач на английската и американската литература, той съвсем естествено насочва вниманието си към тях, без това да изключва значимостта и правото на други литератури да участвуват в един такъв замисъл, при който заглавието има да играе повече интригуваща роля. Защото твърде малко във включените в сборника творби се разказва за самите океани и тяхната роля се изчерпва с географското определение на мястото на разигралите се най-често трагични събития. Интересът към драматизма на морските истории като че ли е повлиял за избора на числото седем, което в народната митология и във фолклора има магически смисъл. Така се появява и заглавието „Седем разказа за седемте океана“, в което магически се свързват в борба и в единство Великата океанска стихия и Великият човешки дух.

Идеята за подобно представяне на земните океани чрез най-добрите постижения на изящната словесност у други съставители навярно ще намери различен израз. Но на обичащите морските истории ние искаме повторно да поднесем книгата на оригиналния

писател и преводач Асен Христофоров. Този път „Седем разказа за седемте океана“ излиза подобрена в редакторско отношение, като са поправени допуснатите фактически и терминологични грешки на първото издание.

ФРАНК Р. СТОКТЪН

ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОТО КРУШЕНИЕ НА КОРАБА „ТОМЪС ХАЙК“ ЕДИН РАЗКАЗ ЗА ЮЖНИЯ АТЛАНТИЧЕСКИ ОКЕАН

Стенният часовник в канцеларията на началник служба „Бедствия“ сочеше един и половина. В стаята нямаше никой, тъй като бе сряда, а началникът винаги си отиваше в къщи рано в следобед на тоя ден. Той беше направил такава уговорка още като приемаше службата. Беше готов да служи на съгражданите си на всяка подходяща длъжност, която биха му поверили, но си имаше и лични дела, които не биваше да занемарява. Той принадлежеше на страната си, но някъде в страната се намираше една къща, която принадлежеше на него; безброй дребни неща, свързани с тая къща, очакваха грижите му особено през хубавите летни месеци. Наистина той често отсъствуваше и в други следобеди освен в сряда, но самото обстоятелство, че бе установил строго уречено време за изпълнение на извънслужебните си задачи, така подчертаваше тяхното значение, че за неговите колеги в канцеларията никак не бе трудно да разберат колко невъзможно е такива важни дела да бъдат привършвани само в един следобед през седмицата.

Макар обширната стая, отредена за кабинет на началника, да беше празна, същото не би могло да се каже и за някои други стаи, свързани с нея. Няма да се занимаваме с поредицата канцеларии вляво, а ще насочим вниманието си само към една не особено голяма стая вдясно от кабинета на началника, свързана чрез една засега затворена врата с това обширно и добре мебелирано помещение. В тази стая беше канцеларията на завеждащия корабокрушенията и в този момент в нея се намираха петима мъже. Единият от тях беше самият чиновник, човек с доста прилична външност, на възраст някъде между двадесет и

пет и четиридесет и пет години, и с държане, което би могло да се очаква от едного, заемал в миналото доста висока служба в държавната йерархия, но който благодарение на подмолните действия на своите врагове е бил принуден да изостави ръководството на важните държавни дела, с които се е занимавал, та сега с пълно примирение да сочи на народонаселението безплодните усилия и пагубни действия на оня некадърник, който се беше засилил да го замести. Завеждащият корабокрушенията изобщо не се бе занимавал с такива важни държавни дела, тъй като никога не бе заемал подобна служба, но бе усвоил споменатото държане, без да премине през предварителните изпитания.

Друг от присъстващите беше един доста млад човек, частният секретар на началника на служба „Бедствия“, който винаги заключваше всички врати и канцеларията на тоя служител всяка сряда следобед, а също и по друго време, и щом странични занимания налагаха отсъствието на неговия началник, се преместваше в стаята на своя приятел, завеждащия корабокрушенията.

Там се намираще и един човек на средна възраст на име Мейдърз, също приятел на завеждащия корабокрушенията, един от осмината, подали заявления да бъдат назначени на една по-ниско платена длъжност в същата служба, все още заета от едного, който възнамеряваше да подаде оставка, щом някакъв негов приятел, човек със значително влияние в един окръг доста по-навътре в страната, успее да наложи провъзгласяването за областен кандидат в предстоящите избори за Конгреса във Вашингтон на един виден държавен мъж, чието избиране се считаше за почти сигурно, в случай че известни предстоящи мероприятия на правителството докарат на власт неговата партия. Лицето, което заемаше в момента въпросната дребна служба, се надяваше да получи някаква по-добра длъжност тогава и ето защо Мейдърз, очаквайки да се оваканти мястото, на драго сърце посещаваше канцелариите на службата, за да се запознае с нейните задачи.

Четвъртото лице беше Дж. Джордж Уотс, по професия съдебен заседател, който бе довел със себе си и своя шурей, отскоро пристигнал в града.

Завеждащият корабокрушенията бе свалил хубавото си сако, с което се бе явил на обед, и го бе сменил с една по-лека ленена дреха,

доста изпоцапана с мастило; и сега извади кутия с пури, в която имаше шест пури.

— Господа — каза той, — ето какво остана от цяла кутия с пури. Друго е да можеш да подбереш най-хубавите в кутията, но само тия ми останаха...

Мейдърз, Дж. Джордж Уотс и шурейт взеха по една пура с оня нехаен и все пак почтителен маниер, който винаги отличава почерпения от онзи, които черпи, след което кутията бе тласната доста безцеремонно към Хари Ковър, частния секретар на началника, но тоя млад човек отказа под предлог, че предпочитал папирусите, и измъкна една кутия от джоба си. Той бе виждал доста често същата кутия за пури с фабрична марка на една хаванска фирма, донесена лично от него от другата стая, след като началникът я бе опразнил, да бъде поднасяна на присъстващите с ни повече, ни по-малко от шест пури в нея и беше достатъчно досетлив да разбере, че завеждащият корабокрушенията не възнамерява да го снабдява с тютюн за пушене. Ако тоя господин бе предлагал на приятелите, които имаха обичая да го спохождат в следобедите на всяка сряда, пури в книжна опаковка, които се продават по пет цента едната, когато се купуват на парче, но по шест за четвърт долар, те навярно биха ги приели с не по-малка благодарност: но по-удобно бе за неговата бунтуваща се душа да слага тия пури в някоя... празна кутия и по тоя начин да ги обвие с ореола на предположението, че деветдесет и четири от техните вносни събрата са били вече изпушени.

Запалил на свой ред една пура, завеждащият корабокрушенията се настани в своя въртящ се стол, загърбил бюрото и удобно преплел крака, което показваше, че той се чувства напълно у дома си в тая канцелария. Хари Ковър се покачи на едно високо столче, а посетителите се разположиха в три дървени кресла.

Те бяха разменили само по няколко думи и всеки един от мъжете бе изтърсил само първата пепел от пурата си върху пода, когато всички дочуха как някой с тежки обувки отваря външната врата и влиза в стаята на началника. Хари Ковър скочи от високото столче и като положи върху него недопушената си цигара, се втурна в съседната стая и затвори вратата. Той се върна подир малко и завеждащият корабокрушенията го срещна с въпрос в очите.

— Един наперен мъж в сако от грубо сукно — обясни Ковър, докато взимаше цигарата си, за да възседне столчето. — Казах му, че началникът ще дойде утре заран. Той рече, че имал да съобщи нещо за някакво корабокрушение, а аз му казах, че началникът ще дойде утре заран. Трябваше на три пъти да му кажа това, преди да си отиде.

— Училищата не са отворени в сряда следобед — каза Дж. Джордж Уотс и хитро се усмихна.

— Не, господине! — решително се съгласи завеждащият корабокрушенията, който отпусна крака си и кръстоса върху него другия си крак. — Човек не може всеки ден да се трепе, без да грохне. Тия, които гледат отвън, могат да си мислят каквото си искат, но тъй не може да се работи. Трябва да се поотпускаме от време на време. Ония, които вършат цялата работа, се нуждаят от почивка не по-малко от тези, които гледат отстрани.

— Дори малко повече от тях, бих казал аз — заяви Мейдърз.

— Нашият малък отдих всяка сряда следобед е като смъртта — скромно добави Хари Ковър. — Той ни е като в кърпа вързан, докато почивките в други дни ни са като заразните болести, които вилнеят в дадена област: никак не можеш да знаеш дали ще ги пипнеш, или не.

Завеждащият корабокрушенията благосклонно се усмихна, а другите се засмяха. Мейдърз бе слушал и друг път тая забележка, но не искаше да помрачи добрите си отношения с един бъдещ колега, като загатне, че си спомня за нея.

— Тия мисли му идват в главата от неговите ужасни статистики — каза завеждащият корабокрушенията.

— Понякога те май не му дават да вдигне глава от работа — забеляза Мейдърз.

— Това нямаше да се случва — подзе завеждащият корабокрушенията, — ако тук работите се ръководеха както трябва. Ако Джон Дж. Лейлър (имаше пред вид началника на службата) беше на мястото си, щяхте да видите по-друг ред тук, отколкото сега. Персоналът щеше да бъде по-голям.

— Прав сте! — съгласи се Мейдърз.

— И не само това, но и сградата щеше да бъде по-хубава, пък и помещенията по-многобройни. Случвало ли се е на някой от вас да иде в Анстър? Тогава отскачете дотам някой ден и вижте в каква сграда се помещава тая служба там. Уилям К. Грийн никак не прилича на Джон

Дж. Лейлър. Няма да го видите да седи на стола си и цяла зима да чисти зъбите си с клечка, пък и представителят на неговата област в Конгреса никога не споменава и дума за службата му, докато трае сесията. Ако аз ръководех тая наша служба, щях да направя такива промени, че не бихте могли да я познаете. Щях да вдигна още две стаи ей тук и да направя един коридор и нова входна врата откъм другия край на сградата. Щях да зазидам тая врата — сочейки стаята на началника — и ако на Джон Дж. Лейлър му хрумне да влезе тук, той би могъл да мине през откъдната врата като всички други хора.

На Хари Ковър му мина през ума, че в такъв случай нямаше да има никакъв Джон Дж. Лейлър, но не се обади.

— И което е по-важно — предложи завеждащият корабокрушенията, — щях да наредя цялата служба да работи до дванадесет часа на обед в съботните дни. При сегашния ред на нещата човек просто няма време да се погрижи за личните си работи. Да речем, че съм намислил да си купя парцел земя и искам да изляза и да го поразгледам, или да предположим, че един или друг от вас също служи тук и като е намислил да си купи парцел земя, иска да излезе и да го поразгледа, какво би сторил той в такъв случай? Няма да иска да отиде в неделния ден, но тогава кога да отиде?

На нито един от тези господа не бе идвало на ум да си купува парцел земя, пък и никой от тях нямаше основание да мисли, че някога може да му хрумне да купи няколко буци пръст, освен може би в саксия, но те до един се съгласиха, че при сегашния ред на нещата човек просто няма време да се погрижи за личните си работи.

— Но не може да очаквате от Джон Дж. Лейлър да оправи нещата — заяви завеждащият корабокрушенията.

И все пак имаше нещо, което тоя господин винаги очакваше от Джон Дж. Лейлър — когато завеждащият беше заобиколен от много хора през работно време и след като успяваше да им внуши колко важна е службата му и че те ще трябва по неволя да се отнасят с нужното почитание към него, ако желаят да им услужи, Джон Дж. Лейлър неизменно влизаше в канцеларията и така се обръщаше към него, че да подсказе на присъстващите колко дребна е длъжността на завеждащия, който е само един обикновен служител и нищо повече, и че той, началникът, възглавява цялата служба. Завеждащият корабокрушенията никога не забравяше тези унижения.

След тия думи настъпи кратка пауза, а после Мейдърз каза:

— Навярно ужасно ви отегчават дългите истории на корабокрушенията, които ви разправят хората тук. Той се стремеше да промени темата на разговора, понеже, колкото и да му се искаше да запази добрите си отношения с другите служители, никак не бе желателно да бъде подведен тъй, че да каже нещо по-съществено срещу Джон Дж. Лейлър.

— Не, господине — отвърна завеждащият корабокрушенията, — не ми досаждат. Не съм дошъл тук, за да скучая, и нямам намерение да скучая, докато нося отговорност за тая служба. Тия брулени от ветрищата дърдорковци, които идват тук, за да съобщят как са претърпели крушение корабите им, никога не довършват докрай отегчителните си разкази пред мен. Първата ми работа е да им дам да разберат точно какво искам от тях; и нито един от тия хора няма да отиде и на йота по-далече от разказа си, поне докато аз имам думата тук. Понякога се случва Джон Дж. Лейлър да влезе, да си пъхне носа в работата и да иска да изслуша целия дълъг разказ, което е вятър и мъгла, защото Джон Дж. Лейлър разбира толкова от корабокрушения, колкото и от...

— Заболяванията в областта край Джорджовото езеро — подсказа Хари Ковър.

— Да, или от някой друг клон на неговата служба — продължи завеждащият корабокрушенията, — и когато си науми да се намеси, цялата работа спира, докато вторият помощник-капитан на някоя товарна гемия не завърши докрай разказа си: как в едно утро бил зърнал сушата и как се бил добрал до нея в следобедна следващия ден. Но аз не търпя глупости от тоя род. Още не се е родил тоя, който ще може да ми каже нещо ново за корабокрушенията. Не съм скитал по моретата, ала това не е необходимо; и дори да бях плавал, едва ли щях да претърпя корабокрушение. Но съм чел по нещо едва ли не за всички възможни видове корабокрушения. Още като дойдох тук, се погрижих да се ориентирам по тия въпроси, защото си знаех, че това ще ми спести много неприятности. Прочел съм „Робинзон Крузо“, „Крушението на «Гровенър»“, „Потъването на «Ройал Джордж»“, чел съм и за корабокрушения, предизвикани от силен вятър и вълнение, а и от всичко, което би могло да смачка и затрие някой кораб, и съм класифицирал всички възможни корабокрушения в отделни групи; и

щом узная към коя група спада дадено корабокрушение, вече зная всичко за него. И тъй, когато при мене влезе човек, за да ме уведоми за станало корабокрушение, едничкото нещо, което искам от него, е да млъкне, да стои чинно и да отговори на няколко въпроса, които ще му задам. След две минутки вече зная точно какво крушение е претърпял: и като ми каже името на кораба си и ми съобщи още една-две малки подробности, може да си върви. Зная всичко за това корабокрушение и написвам много по-добро изложение за цялата работа, отколкото той би могъл да направи дори и да говореше тук цели три дни и нощи. Не е възможно да се изчисли колко пари са били спестени за данъкоплатците от начина, по който систематизирах работата в тая служба.

Шурейт на Дж. Джордж Уотс изтърси пепелта от почти допушената си пура, огледа въглена някак презрително и рече:

— Вие май казахте, че няма такова корабокрушение, за което да не знаете нещо.

— Точно това казах — отвърна завеждащият корабокрушенията.

— Струва ми се, че бих могъл да ви разправа за едно крушение, което не би могло да се вмести в нито една от вашите категории.

Завеждащият корабокрушенията хвърли допушената си пура, пъкна ръце в джобовете на панталоните си, изпъкна крака и се вгледа втренчено в човека, който бе изрекъл такава недопустима забележка. Сетне по лицето му се прокрадна усмивка на съжаление и той рече:

— Е добре, бих искал да чуя тоя ваш разказ; и дълго преди да го преполовите, ще мога да ви спра на каквото и да е място и оттам нататък сам да довърша описваната случка.

— Така е — добави Хари Ковър. — Ще го стори като нищо, тъй както и една желязна греда върху релсите ще накара локомотива да дерайлира.

— Тогава ще го разкажа — каза шурейт на Дж. Джордж Уотс и започна:

— Точно преди две години, в първия ден на този месец отплавах за Южна Америка с кораба „Томъс Хайк“.

При тия думи завеждащият корабокрушенията се извърна и разтвори обемиста книга, търсейки буквата „Т“.

— За това корабокрушение не е било съобщавано тук — каза другият — и няма да го намерите във вашата книга.

— Може би в Анстър — забеляза завеждащият корабокрушенията, сетне затвори книгата и наново извърна лице към човека.

— Не бих могъл да твърдя това — продължи първият. — Никога не съм ходил в Анстър и не съм преглеждал тяхната книга.

— И няма защо да си правите тоя труд — прекъсна го завеждащият. — Те имат добри помещения в Анстър, пък и началникът има известна представа за задачите на службата си, но нямат такава картотека на корабокрушенията, каквато имаме ние.

— Сигурно нямат — съгласи се шурейт и продължи разказа си. — „Томъс Хайк“ беше малък железен кораб от шестстотин тона и отплава от Ълфорд до Валпарайсо с товар, състоящ се главно от желязо на пръти.

— Желязо на пръти — повтори завеждащият, сетне смръщи вежди и каза: — Продължавайте.

— Корабът беше нов — продължи разказвачът, — построен с водонепроницаеми отделения; малко необичайно за кораб от тая категория, но той беше такъв. Не съм моряк и нищичко не разбирам от кораби. Отплавах като пътник с едного, на име Уилям Андерсън, и синчето му Сам, момче на около петнайсет години.

И двамата отивахме по работа във Валпарайсо. Не помня вече точно колко дни бяхме на път, нито зная къде се намирахме, но трябва да беше някъде край бреговете на Южна Америка, когато в една тъмна нощ, при това и мъглива, доколкото помня, защото бях заспал, ние се сблъскахме с някакъв параход, идещ откъм север. Не ми е ясно как сме могли да сторим това, когато и от двете страни е имало достатъчно място за всички кораби на света да се разминат, но така стана. Като изскочих на палубата, другият кораб бе отминал и ние вече не го видяхме. Не мога да кажа дали е потънал, или се е добрал до пристанището си. Ала не след дълго открихме, че някои от железните листове при носа на „Томъс Хайк“ са пробити, поради което корабът гълташе вода като зажадняло куче. Капитанът нареди да затворят носовата водонепроницаема преграда, а и помпите започнаха да работят, но всичко беше безполезно. Предното отделение просто се напълни с вода и носът на „Томъс Хайк“ хлътна под водата. Палубата така се наклони, че заприлича на стръмно тепе, а витлото щръкна толкова нагоре, че не би могло да върши работа дори ако машините не

бяха спрени. Капитанът нареди да отрежат мачтите с надеждата, че това ще приповдигне носа, но и то не помогна. Имаше доста силно вълнение и вълните заливаха една след друга наклонената палуба, разбивайки се в нея като същински прибор.

Капитанът заповяда всички люкове да бъдат плътно затворени, тъй че да не влиза вода през тях, и нямаше как да се слезе долу; освен през вратата на каютата, която беше далече назад. Работата по затварянето на всички люкове по палубата бе твърде опасна, защото подът се спускаше право надолу във водата, и ако някой се подхлъзнеше, щеше да се намери в морето, без нищо да може да го спре; но моряците се привързаха с въжета, заработиха усърдно, с добра воля, и в скоро време успяха да запушат като с тапа и палубата, и рубката над машинното отделение. Коминът, който се намираще доста по-напред, беше счупен от една греда при изсичането на мачтите и тъй като вълните се вливаха в дупката, останала да зее там, капитанът нареди тя да бъде запушена със стари платна, здраво завързани околоръст. Страшно бе да гледаш как корабът лежи с нос напълно под водата и с щръкнала кърма! Ако не бяха тия водонепроницаеми отделения, останали незасегнати до тоя момент, той щеше да отиде право на дъното.

В следобед на деня, след сблъскването, вятърът стихна и морето скоро стана гладко. Капитанът беше напълно уверен, че ще можем безпрепятствено да задържим над водата, докато мине някой кораб и ни вземе. Знамето ни се развяваше от един прът към кърмата, но обърнато надолу; и ако отнякъде биха могли да видят такъв смешен кораб като нашия, щяха положително да дойдат да видят какво става дори и без да развяваме флаг за бедствие. Опитахме се да се разположим по-удобно, според възможностите, но това никак не бе лесна работа при тоя страшен наклон. Но през нощта дочухме някакъв стържещ и тътнещ шум долу в трюма и наклонът сякаш стана още по-голям.

Не след дълго капитанът вдигна всинца ни на крака и ни каза, че товарът от железни пръти се е раздвижил и се хлъзга надолу към носа и че няма да мине много време и ще пробие водонепроницаемите прегради, а тогава корабът ще се напълни с вода и ще полети като гюле към дъното. Той каза, че всички ще трябва да се качим в лодките и да се махнем колкото се може по-скоро. Никак не беше трудно да се

спуснат лодките. Моряците не ги запуснаха по лодъчните висилки — те чисто и просто ги поставиха върху палубата, хлъзнаха ги надолу към водата и ги придържаха с въжета, докато всичко бе готово.

Спуснаха три лодки, сложиха достатъчно храна и вода в тях и тогава всеки слезе в някоя. Но Уилям Андерсън, син му Сам и аз все не можехме да се решим да влезем в тия лодки и да отплаваме някъде в тъмния безбрежен океан. И трите бяха най-големите лодки на кораба, но пак изглеждаха удивително малки. Струваше ни се, че корабът е далече по-безопасен, пък и вероятността някой да го зърне след развиделяване бе много по-голяма в сравнение с тия три малки лодки, които можеха да бъдат отнесени кой знае накъде, ако се засилеше вятърът. И тримата мислехме, че железният товар е приключил с придвижването си, тъй като и шумът долу бе престанал, та в края на краищата решихме да останем на кораба, вместо да се качим в ония малки лодки. Наистина капитанът се опита да ни накара да се махнем, но ние не се съгласихме и тогава той ни рече, че ако сме предпочитали да останем сами и да се удавим, това си било чисто наша работа и той не бил виновен. Сетне каза, че на кърмата има една малка лодка, която можем да спуснем във водата, та да бъде готова, в случай че положението се влоши и ние най-сетне се решим да напуснем кораба.

След това той и всички останали отплаваха с лодките, за да не бъдат увлечени към дъното, ако корабът вземе да потъва. Ние спуснахме във водата малката лодка по същия начин, както бяха спуснати другите лодки, като се погрижихме да се привържем с въжета, докато вършехме това, и в лодката сложихме такива неща, които биха могли да ни потрябват. После влязохме в каютата и зачакахме утрото. Каятата беше малко чудновата, с наклонен под като покрив на къща, но ние насядахме в ъглите с чувство на задоволство. Висящата лампа светеше и вътре в каютата бе много по-приятно, отколкото навън. Но когато се разделяваше, оня стържещ и тътнещ шум там, долу, отново долетя до ушите ни и носът на „Томъс Хайк“ взе да потъва все повече и повече; и не след дълго предната преграда на каютата, която би могла да мине и за нейна предна стена при нормални обстоятелства, вече се намираще под краката ни, а лампата се беше прилепила към стената, от която висеше. Можете да бъдете сигурни, че ни се дощя да се махнем оттам. Имаше пейки с приковани към пода облегалки и по тях се покачихме до подножието на стълбището пред

каютата, което беше обърнато с горния край надолу, тъй че ние заслизахме по него, за да излезем навън.

Когато стигнахме до вратата на каютата, зърнахме част от палубата над нас, възправена като калкана на построена във водата къща, както съм чувал да казват за къщите във Венеция. Бяхме завързали лодката с едно дълго въже за вратата на каютата и сега я видяхме да почива почти неподвижно на около двайсетина фута под нас в морето, което беше много спокойно. Изтеглихме я колкото можехме по-близо до нас, сетне заспускахме юношата Сам по едно въже. Той се олюля, порита малко и влезе в нея; хвана се за греблата и така ги завъртя, че да държи лодката точно под нас при трудното ни слизание по въжетата, които бяхме използвали, за да я спуснем във водата.

Щом се намерихме в лодката, отрязахме въжето и загребахме с пълни сили, за да се отдалечим от кораба. Спряхме да погледаме „Томъс Хайк“ едва когато отплавахме на разстояние, което ни се стори достатъчно безопасно. Уверен съм, че никога през живота си не сте виждали такъв кораб! Две трети от корпуса му се намираше под водата, той стърчеше съвсем отвесно, с кърмата във въздуха и кормилото, щръкнало толкова нависоко, гдето би трябвало да се издига марселът, а витлото приличаше на колелото на ония селски вятърни мелници за помпене на вода. Товарът се бе придвижил толкова напред, че бе обърнал кораба с носа право надолу, но той не можеше да потъне поради въздуха в ония отделения, които още не бяха наводнени; и най-отгоре на тая камара личеше флагът за бедствие, които се развяваше от пръта, щръкнал навън от кърмата.

Отдавна се бе развиделило, но от другите лодки нямаше и помен. Ние си мислехме, че те няма да отплават много надалече и че ще застанат на сравнително безопасно разстояние, дорде се разсъмне; ала те трябва да са се изплашили и затова са отплавали по-надалече, отколкото са предполагали. И тъй, ние останахме цял ден в лодката и не напуснахме от поглед „Томъс Хайк“; но той си стоеше все в същото положение, без да потъне дори с един инч. Нямаше никакъв смисъл да тръгнем нанякъде, понеже нямаше накъде да отплаваме, а освен това ни се струваше, че е много по-вероятно от някой минаващ кораб да зърнат щръкналата на възбог кърма, отколкото малката ни лодка. Имахме достатъчно храна и през нощта двамина от нас спаха, докато

третият стоеше на пост. Разделихме времето на равни интервали, та всеки да си изкара реда.

На утрото „Томъс Хайк“ бе пак там, с кърмата нагоре както и преди. Сега в морето имаше дълги, големи вълни и корабът се понадигаше и наклоняваше при всяка вълна, но пак се изправяше в предишното си положение. И тая нощ мина като прежната, а на утрото установихме, че ние сме се поотдалечили доста много от „Томъс Хайк“, но той пак стърчеше както и преди, приличен на голяма шамандура, която са закотвили на плитчина. Нямахме и следа от другите лодки и почти престанахме да мислим за тях. Закусихме, но това бе една твърде скромна закуска със сухар и остатък от парче варено говеждо. След като постояхме в бездействие известно време, чувствувайки се страшно притеснени, Уилям Андерсън рече:

— Вижте какво, струва ми се, че ще бъдем трима истински глупаци, ако се оставим да треперим още една нощ и да се храним със сухари на другия ден, докато в кораба има изобилна храна, пък и там ще ни бъде топло. Ако той се държа над водата вече два дни и две нощи, нищо не му пречи да кара тъй още доста време и няма защо да не влезем в него, за да вземем едно-друго.

— Съгласен — казах аз, защото ми бе омръзнало да бездействувам, а и Сам се оказа готов да върви с нас.

И така, закарахме лодката до кораба и спряхме близо до палубата, а тя, както казах и преди, стърчеше право нагоре, издигайки се от водата като калкан на къща. Вратата на каютата, която беше едничкият отвор, се намираще на около двајсетина фута над нас и въжетата, завързани от нас за парапета на вътрешното стълбище, все още висяха надолу. Сам беше пъргав юноша и успя да се покатери по едно от тия въжета и когато се добра до вратата, той го изтегли и завърза възли по него почти през един фут, сетне го спусна към нас, тъй като нито Уилям Андерсън, нито аз бихме могли да се изтеглим с ръце по въже без възли или нещо подобно, о което да се държим. Ала и при това положение ние трябваше да положим много усилия, за да се покатерим по въжето, но на края все пак успяхме и тогава завъзлизахме по стълбището, стъпвайки върху предната част на всяко стъпало, вместо върху горнището, както бихме сторили, ако стълбището беше в нормално положение. Когато стигнахме до пода на каютата, сега изправен като отвесна стена, наложи ни се да заслизахме

по него, като се хващаме за мебелите, които бяха здраво завинтени, и така се добрахме до преградната стена, сега представляваща пода на каютата. Близко до преградната стена имаше една малка стаичка, използвана за лавка, и в нея намерихме много неща за ядене, но те бяха в такава бъркотия, че тримата се разсмяхме. Кутиите с бисквити и консервните кутии, както и голям брой бутилки, оплетени с лико, лежаха накамарени едни върху други в единия край на стаичката, а и всички неща в долапите и чекмеджетата бяха в същия безпорядък.

Двамата с Уилям Андерсън се заехме да измъкнем ония неща, които биха могли да ни потрябват, и накарахме Сам да се покатери до някоя от каютите, а такива имаше по четири от всяка страна на голямата каюта, та да вземе няколко одеяла, за да се топлим с тях, както и няколко чаршафа, които мислехме да издигнем като сенник над лодката, за да ни пазят от дъжда; защото колкото бяха топли дните, толкова студени бяха нощите. Когато насъбрахме нужните неща, Уилям Андерсън и аз се покатерихме в нашите каюти, всеки с намерението да напълни една пътна чанта с такива вещи и дрехи, които най ни се искаше да спасим; и докато вършехме това, Сам се обади, за да ни каже, че вали.

Той седеше пред прага на вратата, загледан навън. Първата ми мисъл бе да му кажа да затвори вратата, та дъждът да ме влиза вътре, но като си припомних как стоят нещата, сам се изненадах от тая идея. Нещо като малък навес бе изграден над входа на каютата и при положението на кораба в тоя момент отворената врата се намираше под тоя навес и следователно дъждът не можеше да вали вътре в помещението. След малко и ние дочухме как дъждът бие като градушка по кърмата на кораба. Добрахме се до стълбището и надникнахме навън. Валеше като из ведро, както може да вали само в тропическите области.

— Добре, че сме вътре — подзе Уилям Андерсън, — защото ако бяхме останали навън в тоя дъжд, щяхме да се удавим в лодката.

Дадох право на думите му и всички решихме да стоим там, където бяхме, дорде не спре дъждът. А той валя цели четири часа. А когато спря и ние погледнахме навън, видяхме нашата малка лодка пълна почти догоре с вода, че щеше положително да потъне, ако някой от нас влезеше в нея.

— Добре се наредихме! — рече Уилям Андерсън. — Сега нямаме друг избор, освен да стоим тук.

Нещо ми подсказваше, че дълбоко в себе си той е доволен от положението, защото ако нявга някому е омръзвала една малка лодка, на Уилям Андерсън бе омръзнала тая, в която бяхме прекарали два дни и две нощи.

Но всеки случай безсмислено бе да разговаряме на тая тема и всички се заехме да се настаним колкото се може по-удобно. Изкарахме няколко дюшека и възглавници от страничните каюти, а щом взе да се стъмнява, запалихме лампата, която бяхме напълнили със зехтин от едно шише в лавката, тъй като не можахме да намерим друго гориво, и я провесихме от перилата на стълбището. Поотпочинахме си добре през нощта и нищо не смущаваше покоя ни, освен навика на Уилям Андерсън да приповдига глава всеки път, щом се обърне върху дюшека, и да казва колко по-добре сме били тук, в каютата, отколкото в оная проклета малка лодка.

На следната заран закусихме добре и дори си сварихме чай с помощта на един попаднал ни под ръка спиртник, като го напълнихме с коняк, вместо със спирт. Уилям Андерсън и аз искахме да влезем в каютата на капитана, която беше близо до кърмата и доста нависоко, та да видим дали има нещо в нея, което би трябвало да приготвим за спасяване, в случай че някой кораб мине насам и ни прибере. Но за разлика от Сам, нас не ни биваше за катерене и ние просто не виждахме как да се доберем до нея. Сам каза, че с положителност бил виждал някаква подвижна стълба в отделението отвъд преградната стена и понеже Уилям много настояваше да влезе в каютата на капитана, позволихме на момчето да иде и да я потърси. Имаше една плъзгаща се врата в преградната стена под краката ни и ние я отворихме дотолкова, колкото Сам да мине през нея; а той се спусна като маймуна надолу, в следващото отделение, което беше достатъчно светло, макар че долната половина беше в пряко съседство с машинното отделение и се намираще под водната линия. Сам действително намери подвижна стълба с куки в единия ѝ край и докато се опитваше да ни я подаде — нещо твърде трудно, тъй като той трябваше да се катери върху всевъзможни неща, тя се строполи и краят с железните куки падна точно върху кръглото стъкло на един от илюминаторите. Стъклото бе много дебело и яко, но стълбата падна с

цялата си тежест върху него и го разби. За зла беда, тоя прозорец се намираще под водната линия и водата взе да нахлува с голям напор. Подхвърлихме одеяла на Сам, та с тях да запуши дупката, ала нищо не помогна, защото бе трудно за него да се добере до прозореца, а когато най-сетне успя, водата вече хлуеше навътре с такава сила, че той не можа да пхне нито едно одеяло в дупката.

Боехме се да не би Сам да се удави там долу и му казахме веднага да излезе оттам. Той пак изправи стълбата и я закачи за вратата в преградната стена, а ние я придържахме, докато момчето се катереше по нея. Докато гледахме надолу през отвора на вратата, водата шуртеше тъй силно през дупката, че нямаше да мине много време и цялото отделение щеше да се наводни, затова затворихме вратата и затъкнахме пролуките. Тогава Уилям Андерсън каза:

— Корабът ще потъва все повече и повече с наводняването на това отделение и водата може да достигне до вратата на каютата, та ще трябва да затворим и нея и здравата да я запушим.

Сам бе изтеглил подвижната стълба на излизане оттам и тя се оказа много полезна за нас при опита ни да се доберем до подножието на стълбището към каютата. Затворихме вратата и я залостихме; и тъй като тя прилепваше плътно към касата, малко вероятно бе през нея да се просмуква повечко вода, ако корабът потъне до това ниво. Ала над горния край на стълбището имаше една двукрила плъзгаща се врата, която се затваряше водоравно при нормално положение на кораба и се използваше само при крайно лошо и студено време. Издърпахме двете крила на тая врата и здраво ги завързахме, тъй че сега вече бяхме двойно защитени от водата. Но понеже не направихме това достатъчно бързо, водата навън се покачи до равнището на вратата и взе да се просмуква през нея и през пукнатините на вътрешната врата. Заловихме се за работа и запушихме тия пролуки с ивици от чаршафи, които натъпкахме в пукнатините с помощта на джебните си ножчета.

Сега вече седнахме на стъпалата и зачакахме да видим какво ще стане по-нататък. Вратите на страничните каюти бяха затворени и през техните дебели замъглени прозорци — всички здраво затворени, ние виждахме как с нахлуването на водата корабът потъва все повече и повече. Сам се покатери и влезе в една от задните каюти, сетне каза, че навън водата почти достигнала тая част на кораба. Наскоро след това ние вдигнахме очи към двата илюминатора на кърмата и видяхме, че и

те са покрити с вода; и понеже там тя ставаше все по-дълбока, светлината идеше до нас все по-замъглена. Ние вече знаехме, че потъваме под повърхността на океана.

— Чудесно е, че нито капка вода не влиза тук! — каза Уилям Андерсън.

Уилям беше оптимистично настроен човек и винаги гледаше на нещата откъм добрата им страна, но аз, трябва да призная, страшно се изплаших, като погледнах нагоре към илюминаторите на кърмата и вместо небето видях вода през тях. Здрачът се сгъстяваше все повече и повече с потъването на кораба, но при нас пак се провиждаше сравнително добре — за учудване е колко светлина прониква през водата!

След малко установихме, че светлината остава почти същата и тогава Уилям Андерсън се провикна:

— Ура, вече не потъваме!

— Нима това има някакво значение? — отвърнах аз. — Трябва да сме на трийсет или четиридесет фута под водата, а може и да сме още по-надълбоко...

— Да, може и така да е — съгласи се той, — но сега вече знаем, че в онова отделение с влязла толкова вода, колкото то може да побере, и че сме потънали дотам, докдето трябваше да стигнем.

— Но това не променя нещата — казах аз. — За един давец се човек няма значение, дали се дави на трийсетина фута под водата, или на цели хиляда фута.

— За давец се човек! — възкликна Уилям. — Че как ще се удавите? Нито капка вода не може да проникне тук!

— И никакъв въздух! — добавих аз. — А струва ми се, че хората се давят поради липса на въздух.

— Наистина — подзе Уилям, — чудновато ще бъде да се удавиш в океана и пак да останеш сух като треска! Но няма защо да се тревожим за въздуха. Тук има достатъчно въздух, за да ни стигне за доста дълго време. Това отделение в кърмата е най-голямото в целия кораб и в него има предостатъчно въздух. Помислете само за оня трюм! Той трябва да е почти пълен с въздух. В кърмовото отделение на трюма има само шевни машини. Видях ги, когато товареха кораба. Желязото на пръти се намираще почти в средата на кораба или поне пред това отделение. А няма друг товар, който да побира повече въздух

от шевните машини. Те са опаковани в дървени рамки, а не в кутии, и не запълват дори половината от мястото, което заемат. Има въздух и в тях, и около тях. Колко утешително е да знаеш, че трюмът не е пълен догоре с бали памук или със зърнени храни в насипно състояние!

Може би бе утешително, но аз не виждах ползата от това. А в това време Сам, който се беше разшетал навред из кабината, за да види как стоят нещата, се обади и рече, че през вратата на каютата пак се просмуква малко вода, а също и покрай железните рамки им някои прозорчета.

— Истинско щастие е — заяви Уилям Андерсън, — че не потънахме по-надълбоко, защото налягането на водната маса щеше да строши ония дебели стъкла. А сега ни предстои да запустим всички пукнатини. Пороботим ли повечко, ще се чувствуваме и по-добре.

Накъсахме и други чаршафи на ивици и тръгнахме нагоре, вредом запушвайки всяка пукнатина.

— Добре стана — подзе Уилям Андерсън, — че Сам намери оная подвижна стълба, защото без нея щяхме много трудно да се доберем до прозорчетата на каютите в задната част на кораба; а като закрепим тая стълба към най-долното стъпало на стълбището, което сега се намира най-отгоре, ще можем да стигнем до всяка част на каютата.

Все ми се струваше, че щеше да бъде много по-добре за нас Сам да не бе намирал оная подвижна стълба, но не исках да намаля въодушевлението на Уилям и затова не се обадох.

— А сега ще ми простите, господине — рече разказвачът, — задето забравих думите ви, че сам ще довършите тоя разказ. Може би ще пожелаете да започнете точно от това място?

Завеждащият корабокрушенията изглеждаше изненадан и всичко в него показваше, че той бе забравил предишното си обещание.

— Ни най-малко! — отвърна той. — Продължавайте разказа си. Това не е делова работа.

— Тъй да бъде! — съгласи се шурейт на Дж. Джордж Уотс. — Ще продължа. Запушихме всички пролуки, сетне седнахме да вечеряме, защото не ни бе дошло и на ум да обядваме и сега се чувствувахме страшно изгладнели. Не попарихме чай, а и лампата не запалихме, понеже знаехме, че това би изразходвало част от въздуха; но все пак менюто ни бе много по-добро, отколкото се полагаше на трима души, потънали далеч от всеки поглед в океана.

— Това, което ме смущава повече от всичко друго — подзе Уилям Андерсън, продължавайки разговора, — е обстоятелството, че щом сме на четиридесет фута под повърхността, то и прътът със знамето трябва да е под водата. Ако знамето ни стърчеше навън, обърнато с горния край надолу, хората от някой минаващ кораб все щяха да го видят и да се досетят, че нещо не е в ред.

— Ако само това ви смущава — обадох се аз, — мисля, че ще спите спокойно тая нощ. Пък ако видеха знамето ни от някой друг кораб, как ли щяха да се досетят, че ние сме ей тук, долу, и как ли щяха да ни извадят, дори да бяха разбрали истината?!

— Ех, все щяха някак да се справят — каза Уилям Андерсън. — Имайте вяра в тия морски капитани — и той се унесе в сън.

На следното утро въздухът взе да става просто непоносим в она част на каютата, където се намирахме ние, и тогава Уилям Андерсън пак се разприказва.

— Не ни остава друго — започна той, — освен да се покатерим до каютите в задната част на кораба, където въздухът е по-свеж. Можем да слизаме тук, за да се храним, а после пак ще се качваме горе, за да дишаме по-леко.

— А какво ще правим, когато и въздухът там, горе, стане непоносим? — обърнах се към Уилям, който сякаш кроеше планове как да прекараме и лятото в сегашното ни убежище.

— Всичко ще се уреди! — заяви той. — Не бива да разточителствуваме с въздуха, както впрочем и с всяко друго нещо. Когато се изчерпи въздухът в тая каюта, ще пробием дупки в пода на трюма и ще вкараме въздух оттам. Ако сме пестеливи, ще имаме въздух бог знае още за колко време.

Нощта прекарахме всеки в отделна каюта, като спяхме върху страничната стена, вместо в леглото, и едва на другия ден следобед атмосферата в каютата стана толкова непоносима, че намислихме да вкараме малко свеж въздух. Затова коленичихме върху преградната стена и с помощта на един свредел, намерен от нас в лавката, пробихме три дупки по на ярд една от друга в пода на каютата, който сега представляваше една от стените ѝ, докато преградната стена бе станала под, а кърмовият край с неговите два кръгли прозореца — таван или покрив. Всеки застана пред една дупка и, вярвайте ми, много приятно бе да се вдишва въздух, който идеше откъм трюма.

— Чудесно, нали? — възкликна Уилям Андерсън. — Трябва да сме страшно доволни, че не са напълнили трюма с моруни или сапун. Наистина, нищо не мирише тъй приятно като новите, още неупотребявани шевни машини, и въздухът тук е достатъчно добър за всекиго.

По съвета на Уилям направихме три запушалки, с които запушвахме дупките в даден момент, щом решавахме, че сме поели достатъчно пресен въздух.

— Ето, че вече няма да става нужда да се катерим по ония неудобни странични каюти — каза той. — Можем най-спокойно да си стоим ей тука, долу, и да се чувствуваме добре, като пускаме въздух, когато ни се доще.

— А докога, според вас, ще ни стигне тоя въздух в трюма? — запитах аз.

— Много дълго — отвърна той, — ще го консумираме тъй пестеливо; а когато въздухът престане да нахлува тъй силно през тия малки дупки, което, струва ми се, ще стане твърде скоро, ние бихме могли да изрежем една голяма дупка в пода и да се вмъкнем през нея в трюма, за да си правим вдишванията.

Тази вечер ние наистина изрязохме една дупка от около един квадратен фут, за да имаме достатъчно въздух, докато спим, но не се промъкнахме в трюма, тъй като той бе натъпкан почти догоре с шевни машини; но на следния ден на мене и на Сам често ни се случваше да си блъснем главите една в друга за едни пълни гърди с пресен въздух, макар че Уилям Андерсън не одобряваше това, поддържайки тезата, че трябва да заживеем с намалени дажби при дишането, та запасът от въздух да ни изкара колкото се може по-дълго време:

— Какъв смисъл има да пестим запаса от въздух да ни стигне за по-дълго време, щом в края на краищата ще трябва да умрем от задушаване ей тук? — казах на Уилям.

— Какъв смисъл ли? — подзе той. — Нима нямате достатъчно бисквити и консервирано месо и всякакви други работи за ядене, както и цяла бъчва с вода в оная стая срещу лавката, да не споменавам виното и коняка, ако ви се доще малко да се поразвеселите, и нямате ли си добри дюшеци за спане! Тогава защо да не се опитаме да поживеем тъй удобно колкото се може по-дълго време?

— Нищо друго не искам, освен да излезем от тая кутия — казах аз. — Самата мисъл, че съм затворен тук долу, под водата, ми е непоносима. Готов съм да рискувам и да изскоча на повърхността, сетне да поплувам наоколо, дори намеря някой плаващ предмет от кораба или нещо друго, за което да се заловя.

— Няма защо да мислите такива работи — подзе Уилям, — щом отворим някоя врата или прозорец, за да излезем навън, водата ще нахлуе, ще ни изблъска назад и ще напълни помещението само в няколко мига, сетне цялото ни предприятие ще отиде на дъното. А и какво бихте сторили, ако можехте да излезете на повърхността? Малко вероятно е да намерите нещо плаващо там, върху което да се метнете, пък дори и в такъв случай не бихте могли да плувате дълго време върху него, без да ядете. Не, господине — продължи той, — не ни остава друго, освен да се радваме на малките удобства край нас, а нещо все ще се случи, за да излезем оттук. Ще видите, че ще се случи нещо.

Безполезно бе да се противоречи на Уилям Андерсън и аз повече не казах и дума за излизане навън. Колкото се отнася до Сам, той прекарваше времето си край прозорците на страничните каюти, винаги загледан навън. Можехме да виждаме доста навътре във водата — много по-надалече, отколкото бихте предположили, и понякога виждахме риба и най-вече делфини да плуват наоколо, по всяка вероятност в напразни усилия да разберат защо тоя кораб стои под повърхността на океана с носа надолу. Сам се боеше да не би някой мечоносец да свърне насам и да пробие с меч си един от тия прозорци. В такъв случай всичко щеше да бъде загубено и ние щяхме да потънем до дъното. Той често се провикваше „Ето, един иде насам!“, но докато подскокна, Сам казваше: „Не, не е, това е делфин.“ Още от самото начало мислех така, а и сега дори съм убеден, че щеше да бъде много по-добре за нас, ако това момче изобщо не бе тръгвало на път.

Тази нощ корабът доста се раздвижи — извърташе се, надигаше се и пак хлътваше надолу, и то много по-силно, отколкото бе правил това, откакто стояхме затворени в него.

— Горевълнението трябва да е голямо — каза Уилям Андерсън — и ако бяхме на повърхността, здравата щеше да блъска насам-натам. А движението тук, долу, е приятно комай като в люлка и което е по-

важно, не сме потънали много надълбоко, защото в такъв случай нямаше изобщо да има никакво движение.

Към обед на следния ден усетихме цялата снага на кораба да потръпва от някакво силно подрусване и в същото време нейде под нас долетяха стържещи и тътнещи шумове, които ме изплашиха до полуда. Отначало помислих, че трябва да сме се ударили в дъното, но Уилям рече, че това не би могло да бъде така, защото в каютата бе ни по-тъмно, ни по-светло отпреди, а ако бяхме опрели на дъното, тук щеше, без съмнение, да бъде много по-тъмно. Не след дълго тия тътнещи шумове спряха и в каютата сякаш стана по-светло, вместо да бъде по-тъмно; и Сам, който се бе загледал навън през кърмовите прозорци над главите ни, изведнъж се провикна, че виждал небе. И наистина, сега вече виждахме синьото небе през тия прозорци — чисто и светло, като при пълна дневна светлина! И тогава корабът се извърна и зае полегато положение, с наклон почти като предишния след наводняването на предните отделения, и ние се видяхме да стоим върху пода на каютата, вместо върху преградната стена. Аз бях близо до отворената врата на една от страничните каюти и като надзърнах в нея, видях сноп слънчеви лъчи да проникват през мокрото прозоречно стъкло и туй беше най-радостната гледка в живота ми до този ден. Уилям Андерсън се намери с един скок до илюминатора на една от тия каюти, отвинти го и рязко го разтвори.

До тоя момент ни се струваше, че въздухът в каютата е сравнително добър и може да ни стигне за някое време, но когато Уилям отвори оня прозорец и свежият въздух взе да нахлува навътре, вярвайте ми, нещата изглеждаха съвсем други.

Уилям пъкна глава през илюминатора и хвърли поглед към всички посоки.

— Почти целият корпус е над водата! — провикна се той. — И сега можем да отворим вратата на каютата.

Тогава и тримата се втурнахме към стълбището, сега исправено почти в нормално положение, и начаса отворихме вратата на каютата. Погледнахме навън и видяхме кораба наистина да лежи върху водата в почти същото положение, при което той бе изоставен от капитана и моряците, но и тримата решихме, че сега наклонът на палубата не бе тъй голям както преди.

— Сещате ли се какво е станало? — обади се Уилям Андерсън, след като стоя неподвижен почти цяла минута, оглеждайки се наоколо и потънал в размисъл. — От това блъскане на кораба през снощното вълнение товарът от железни листове в носа на кораба, които се бяха сплескали и поразслабили при сблъскването, са паднали под тежестта и целият товар от желязо е пробил навън и се е намерил на дъното на океана. И тогава ние, разбира се, изплавахме нагоре. Не ви ли казах, че нещо ще се случи, за да ни избави?

И тъй, няма защо да удължавам този разказ. На другия ден бяхме прибрани от един кораб, натоварен със захар, който плаваше на север. Откараха ни до Ълфонд, гдето намерихме нашия капитан и моряците, прибрани от някакъв кораб, след като преседели три или четири дни в лодките си. Същият кораб бил отплавал по посока към нас, за да ни намери, но това, естествено, не му се удало, тъй като по това време сме се намирали под водата и те не са могли да ни видят.

* * *

— А сега, господине — рече шурейт на Дж. Джордж Уотс, обръщайки се към завеждащия корабокрушенията, — към коя от вашите категории попада това наше крушение?

— Господа — заяви завеждащият корабокрушенията, ставайки от креслото си, — вече е четири часът и в този час работният ден приключва в тази служба.

ДЖЕК ЛОНДОН

СЕМЕТО НА МАК КОЙ

ЕДИН РАЗКАЗ ЗА ЮЖНАТА ЧАСТ НА ТИХИЯ ОКЕАН

Нагазил с металния си корпус дълбоко във водата, под тежестта на пшеницата в трюмовете си „Пирене“ се движеше едва-едва, така че човекът от малкото кану можа по-лесно да се качи на борда. Когато очите му дойдоха наравно с него и той вече виждаше палубата, стори му се, че различи лек, почти незабележим дим. Това по-скоро приличаше на мираж, на някаква трептяща прозрачна завеса, която изведнъж се разстла пред очите му. Той едва не вдигна ръка да я отмахне, но в същия миг си помисли, че остарява вече и е време да поръча да му донесат очила от Сан Франциско.

Като се прехвърли на борда, той погледна нагоре към високите мачти, после към помпите. Те не работеха. На пръв поглед нищо лошо не бе се случило и човекът се учуди защо корабът бе дал тревожен сигнал. Той се сети за своите щастливи островитяни и си рече: дано не е някаква болест. Навярно корабът бе привършил водата и хранителните припаси. Новодошлият се ръкува с капитана, чието изпито лице и угрижен поглед недвусмислено говореха, че го е сполетяла беда, все едно каква. В същия миг усети лека, неопределена миризма. Напомняше миризмата на изгорял хляб, но малко по-различна.

Човекът се огледа с любопитство. На няколко крачки от него един моряк с изнурено лице закълчицваше палубата. Както бе загледал моряка, видя изпод ръцете му да се издига внезапно тънка струйка дим, която се изви и завъртя нагоре и изчезна. Той вече бе стъпил на палубата. Усети, че под краката му пари — топлината бързо проникваше през загрубялата кожа на босите му нозе. Сега разбра какво нещастие бе сполетяло кораба. Веднага устреми поглед към

предната му част, откъдето целият екипаж — все моряци с изнурени лица — го гледаше с нетърпеливо очакване. Погледът на влажните му кафяви очи мина над тях като благословия, облекчи болката им, обгърна ги като плащ на велик покой.

— От колко време гори, капитане? — попита той с глас, толкова нежен и спокоен, че приличаше на гукане на гълъб.

Изпървом капитанът усети как покоят и блаженството на този глас се промъкват и в него; после го завладя съзнанието за всичко, което бе изживял и все още изживяваше, и се почувствува засегнат. С какво право този дрипав бараба с брезентени панталони и памучна риза внушава покой и блаженство — на него и на изстрадалата му и измъчена душа? Капитанът не стигна до този въпрос по пътя на разсъжденията: неосъзнати чувства го караха да негодува.

— От петнадесет дена — отговори той кратко. — Но кой сте вие?

— Казвам се Мак Кой — чу се отговорът, в който звучеше ласка и състрадание.

— Искам да кажа, лоцман ли сте?

Мак Кой предаде благословията на погледа си на високия, широкоплещест мъж с измъчено небръснато лице, който се присъедини към капитана.

— Всички тук сме лоцмани, капитане, аз познавам всяка педя от тези води.

Но капитанът беше нетърпелив.

— На мен ми са нужни представители на властта. Искам да поговоря с тях и да ги порица.

— В такъв случай можете да поговорите с мене.

Пак този покой, внушаван по невидими пътища, а неговият кораб гори като пещ под краката му! Капитанът вдигна вежди нетърпеливо и нервно и стисна юмрук, като че се готвеше да нанесе удар.

— Кой, по дяволите, сте вие? — попита той.

— Аз съм главният представител на властта — отвърна Мак Кой все с този невъобразимо мек и нежен глас.

Високият, широкоплещест мъж избухна в остър, по-скоро истеричен, отколкото весел смях. И той, и капитанът изгледаха Мак Кой с недоверие и почуда. Не можеха да си представят, че този босоног бараба ще се държи с такова голямо достойнство. Ризата му беше разкопчана, та се виждаха посивелите косми на гърдите му; фланелка

не носеше. Вехтата сламена шапка не можеше да скрие невчесаните му сиви коси. До средата на гърдите му се спущаше неподрязана патриархална брада. Във всеки конфекционен магазин той би могъл да се поднови от глава до пети само срещу два шилинга.

— Да имате родствена връзка с Мак Кой от кораба „Баунти“? — попита капитанът.

— Той е мой працядо.

— О! — възкликна капитанът и се замисли. — Казвам се Дейвънпорт, а този е мистър Кониг, първият ми помощник.

Ръкуваха се.

— А сега да пристъпим към работа. — Капитанът говореше бързо, защото се налагаше да се действа с най-голяма скорост. — Горим вече две седмици. Всеки момент корабът може да се превърне в ад. Затова взех курс към Питкаирн. Искам да го изкарам на бряг или да го потопя в плитчина, та да спася корпуса.

— В такъв случай сте направили грешка, капитане — каза Мак Кой. — Трябваше да гоните Мангарева. Там има удобен бряг и лагуна, чиста като речен вир.

— Но сега сме тук, както виждате — каза първият помощник. — Там е работата, че вече сме тук. И трябва да направим нещо.

Мак Кой поклати любезно глава.

— Тук нищо не можете да направите. Няма пясъчен бряг. Няма дори къде да хвърлите котва.

— Глупости! — каза помощникът. — Глупости! — повтори той високо, докато капитанът му даваше знак да не държи груб език. — Какви ми ги разправяте? Тогава къде държите корабите си, а? Шхуните или платноходките, или каквото имате там? А? Отговорете де!

Мак Кой се усмихваше меко, както и говореше. Усмивката му беше милувка, ласка, която обгръщаше уморения помощник, за да му вдъхне мира и покоя на безметежната душа на Мак Кой.

— Ние нямаме нито шхуни, нито платноходки — отговори той, — а канутата ги изнасяме горе на скалите.

— Трябва да ми покажете как става това — изръмжа помощникът. — А как ходите до другите острови? Кажете ми де!

— Не ходим. Като губернатор на Питкаирн аз отивам от време на време. Когато бях по-млад, пътувах доста — понякога с търговските шхуни, но най-вече с мисионерския бриг. Но бригът го няма вече и ние

разчитаме само на случайно минаващи кораби. Случвало се е в годината да минат до шест. Друг път по цяла година и дори повече не минава никакъв кораб. Вашият е първият от седем месеца насам.

— Да не искате да кажете, че... — започна помощникът.

Но капитан Дейвънпорт се намеси:

— Хайде стига. Губим време. Какво трябва да направим, мистър Мак Кой?

Старецът обърна своите кафяви, кротки като на жена очи към брега и капитанът и помощникът проследиха погледа му — той се спря върху самотната скала на Питкаирн, после върху скупчения на носа екипаж, който нетърпеливо чакаше да се вземе някакво решение. Мак Кой не бързаше. Той обмисляше спокойно и бавно, стъпка по стъпка, с увереността на един разум, който никога не е бил обезпокояван или измъчван от живота.

— Вятърът сега е слаб — рече той най-последно. — Има силно течение в западна посока.

— Тъкмо това ни накара да тръгнем по посока на вятъра — прекъсна го капитанът, за да не го помислят за неопитен в мореплавателското изкуство.

— Да, тъкмо това ви е накарало да тръгнете по посока на вятъра — продължи Мак Кой. — Добре, но днес не можете да вървите срещу това течение. А дори да успеете, никъде няма бряг. Корабът ви ще бъде безвъзвратно загубен.

Той млъкна, а капитанът и помощникът му се спогледаха отчаяно.

— Но аз ще ви кажа какво можете да направите. Довечера, около полунощ, вятърът ще се усили — виждате ли онези облачета и онова чернило там, отвъд оня нос? Оттам ще задуха, от югоизток, и то здравата. До Мангарева има триста мили. Използвайте попятния вятър. Там ще намерите хубав пристан за кораба си.

Помощникът поклати глава.

— Елате в каютата да хвърлим поглед на картата — каза капитанът.

Мак Кой се задуши от отровния въздух в затворената каюта. Струйки невидими газове щипеха очите му и ги подлютяваха. Подът под босите му нозе беше още по-горещ, почти непоносимо горещ. Тялото му се обливаше в пот. Той се огледа наоколо едва ли не

уплашен. Само по някакво чудо каютата още не бе пламнала. Мак Кой изпита чувството, че се намира в някаква огромна пещ, в която горещината всеки миг може да се увеличи страхотно и да го изсуши като стръкче трева.

Когато той вдигна единия си крак и потри нагорещеното ходило о крачола на панталона си, помощникът избухна в неистов гръмогласен смях.

— Преддверието на ада — каза той. — А самият ад е точно отдолу, под краката ви.

— Жега! — възкликна неволно Мак Кой и избърса лицето си с носна кърпа.

— Ето къде е Мангарева — каза капитанът, като се наведе над масата и посочи едно черно петънце сред бялата пустота на картата. — А тук, помежду, има друг остров. Защо да не тръгнем към него?

Мак Кой не гледаше картата.

— Това е остров Кресънт — обади се той. — Островът е безлюден и се подава едва два-три фута над водата. Лагуна има, но няма вход. Не, Мангарева е най-близкото място за вашата цел.

— Нека бъде Мангарева тогава — каза капитан Дейвънпорт и с това прекъсна помощника си, който сърдито възрази. — Извикайте екипажа, мистър Кониг.

Без възражение матросите се помъкнаха уморено по палубата, като се стараеха да бързат. Във всяко тяхно движение личеше изнемога. И готвачът се измъкна от кухнята, за да чуе какво ще се каже, а край него се нареди и юнгата.

Когато капитан Дейвънпорт обясни какво е положението и съобщи, че възнамерява да се отправят към Мангарева, вдигна се невъобразима врява. Над общия гърлен ропот се разнесоха неразбираеми гневни викове, а тук-там отчетливо се чуваше някоя псувня, дума или израз. За миг над целия този шум се извиси някакъв писклив глас, който закрещя на кокни^[1]:

— Луд! Не ни стигат петнайсет дена в тоя пъкъл, ами сега иска пак да тръгнем в открито море с този плаващ ад!

Капитанът не можеше да ги усмири, но Мак Кой като че ги порица и успокои само с благия си вид: ропотът и ругатните замряха и целият екипаж — с изключение на неколцина, които гледаха с

тревожни лица капитана — безмълвно отправи прощален поглед към зелените върхове и навъсения бряг на Питкаирн.

Нежен като пролетен зефир, се чу гласът на Мак Кой:

— Капитане, чини ми се, някои казаха, че умират от глад.

— Не е лъжа — отвърна капитанът. — През последните два дена съм изял само един сухар и хапка съомга. Делим поравно всичко. Виждате ли, когато открихме пожара, незабавно затворихме вратите, за да задушим огъня. И тогава видяхме колко малко храна има в бюфета. Но беше вече късно. Не смеехме да отворим склада. Гладни ли били? Ами че и аз съм гладен като тях.

Той пак заговори на матросите и пак се разнесоха гърлен ропот и ругатни; в изкривените от гняв лица на моряците имаше нещо животинско. Вторият и третият помощник се бяха присъединили към капитана и стояха до него в предния край на юта. Лицата им бяха сковани и безизразни; този бунт на екипажа, изглежда, им бе дотегнал до смърт. Капитан Дейвънпорт погледна въпросително първия си помощник, а той само сви рамене в знак на безпомощност.

— Виждате ли — обърна се капитанът към Мак Кой, — не можем да принудим матросите да оставят този сигурен остров и да излязат в открито море с горящ кораб. Две седмици вече седят в тоя плаващ ковчег. Те са преуморени и прегладнели, до гуша им е дошло. Ще лавираме към Питкаирн.

Но вятърът беше слаб, дъното на „Пирене“ се нуждаеше от почистване, та корабът не можеше да плава срещу силното западно течение. След два часа той бе загубил три мили. Матросите работеха ожесточено, като че ли само със сила можеха да накарат „Пирене“ да върви срещу противодействащите природни сили. Но неизменно, лавирайки ту вдясно, ту вляво, корабът се отклоняваше на запад. Капитанът крачеше неспокойно напред-назад, като се спираше от време на време да погледне блуждаещите струйки дим и да проследи от коя част на палубата идват. Дърводелецът непрекъснато се мъчеше да установи от кои пролуки излиза димът и когато успяваше, ги закълчищваше здраво.

— Е, какво мислите? — обърна се най-последно капитанът към Мак Кой, който с детски интерес и любопитство наблюдаваше дърводелеца.

Мак Кой погледна към брега, който вече се губеше в сгъстяващата се мъгла.

— Мисля, че ще е по-добре да се насочим към Мангарева. С този попътен вятър ще стигнем там утре вечер.

— Ами ако огънят избухне? Това може да стане всеки миг.

— Пригответе лодките. Ако корабът пламне, същият този вятър ще ви помогне да стигнете с лодките до Мангарева.

Капитан Дейвънпорт се замисли за миг и после Мак Кой чу въпроса, който не искаше да чуе, но със сигурност очакваше:

— Аз нямам карта на Мангарева. На голямата карта той е само една точица. Няма да зная къде да потърся входа на лагуната. Бихте ли дошли с мен, за да ви използвам като лоцман?

Лицето на Мак Кой си остана все тъй ведро.

— Разбира се, капитане — отговори той така спокойно и безгрижно, както би приел една покана за обед. — Ще дойда с вас до Мангарева.

Пак повикаха матросите при кърмата и капитанът им съобщи решението от юта.

— Помъчихме се да направим каквото можем, но виждате, че не напредваме. Течението отклонява кораба. Този господин е уважаемият Мак Кой, главен съдия и губернатор на остров Питкаирн. Той ще ни придружи до Мангарева. Както виждате, положението не е толкова опасно. Той не би направил такова предложение, ако то може да му струва живота. Пък и каквито опасности да ни предстоят, щом той по своя собствена воля идва с нас и е готов да се изложи на тях, ние не можем да останем по-назад. Какво ще кажете за Мангарева?

Този път не се вдигна врява. Присъствието на Мак Кой, увереността и спокойствието, които се излъчваха от него, бяха дали своето отражение. Матросите тихичко разговаряха помежду си. Подканяха някого да излезе напред. Те бяха единодушни, че от тяхно име трябва да говори матросът, който говореше кокни, и го изтикаха напред. Тази достойна личност, преизпълнена от съзнанието за геройския подвиг, който щеше да извърши заедно с другарите си, извика със святкащи очи:

— Ще вървим, па да става каквото ще!

Екипажът измърмори, че е съгласен, и се разотиде.

— Един момент — обърна се Мак Кой към капитана, който тъкмо се готвеше да даде заповеди на помощника си. — Първо трябва да отида до брега.

Кониг остана като ударен от гръм и изгледа Мак Кой, сякаш имаше пред себе си умопобъркан.

— Да отидете до брега? — извика капитанът. — Но защо? Това ще ви отнеме три часа с вашето кану.

Мак Кой измери с поглед разстоянието и кимна.

— Да. Сега е шест часът. Не мога да стигна до брега преди девет. Докато събера хората, ще стане десет. Щом се усили вятърът довечера, използвайте го, за да можете да ме вземете утре сутрин.

— Кажете, в името на здравия разум и разсъдък — избухна капитанът, — за какво ви е потрябвало сега да събирате хората си? Не разбирате ли, че моят кораб гори под краката ми?

Мак Кой беше спокоен като море в летен ден и гневът на капитана не предизвика ни най-малко вълнение.

— Да, капитане — изгука той със своя глас на гълъб, — много добре разбирам, че корабът ви гори. Тъкмо затова ще ви придружа до Мангарева. Но трябва да получа позволение да дойда с вас. Такъв е обичаят ни. Не е маловажно нещо губернаторът да напусне острова. Може да пострадат интересите на народа, затова народът има право чрез гласуване да разреши или запрети заминаването ми. Но моят народ ще ми разреши, убеден съм.

— Сигурен ли сте?

— Съвсем сигурен.

— Тогава, щом сте убеден, че ще ви разрешат, защо си правите труда да ги питате? Помислете колко ще се забавим — цяла нощ!

— Такъв е обичаят ни — отговори невъзмутимо Мак Кой. — Освен това аз съм губернатор и трябва да се разпоредя как да се ръководи островът по време на отсъствието ми.

— Но до Мангарева има само двадесет и четири часа път — възрази капитанът. — Дори ако връщането при насрещен вятър ви отнеме шест пъти повече време, пак ще се приберете само след една седмица.

По лицето на Мак Кой се разля широката му добродушна усмивка.

— Край Питкаирн рядко минават кораби, а когато минават, те идват обикновено от Сан Франциско или от нос Хорн. Ще имам голям късмет, ако успея да се прибера след шест месеца. Може да отсъствам и година, а може да се наложи и да отида до Сан

Франциско, за да намеря кораб, който ще ме върне. Веднъж баща ми напусна Питкаирн уж за три месеца, а успя да се върне чак след две години. На всичко отгоре вие нямате храна. Ако се наложи да плавате с лодките и времето се развали, ще минат три дни, преди да достигнете земя. Затова утре заран ще ви докарам две канута храна. Най-добре ще е да донеса сушени банани. Усили ли се вятърът, използвайте го. Колкото повече приблизите острова, толкова повече храна ще мога да ви докарам. Довиждане.

Той протегна ръка. Капитанът я пое и никак не му се щеше да я пусне. Държеше се за нея като удавник за спасителен пояс.

— Как мога да съм сигурен, че ще се върнете сутринта? — попита той.

— Точно това е! — възкликна помощникът. — Как можем да сме сигурни, че не гледа да духне, за да спаси собствената си кожа?

Мак Кой нищо не каза. Само ги изгледа благо и кротко и на тях им се стори, че получи част от неговата неизчерпаема душевна увереност.

Капитанът пусна ръката му, а Мак Кой с един последен поглед, чиято благост обгърна целия екипаж, се прехвърли през борда и се спусна в кануто си.

Вятърът се усили и „Пирене“, макар и с облепено с водорасли и раковини дъно, се отдалечи на шест мили от западното течение. На разсъмване, когато Питкаирн беше на три мили пред тях, капитан Дейвънпорт забеляза две канута да приближават кораба. Мак Кой отново се покатери и скочи през борда на нажежената палуба. След него на кораба бяха стоварени много пакети изсушени банани — всеки пакет увит в сушени листа.

— А сега, капитане — каза Мак Кой, — вдигайте всички платна и жив или мъртъв гонете към Мангарева. Аз, знаете, не съм мореплавател — обясняваше той малко по-късно, застанал отзад до капитана, който гледаше ту към реите, ту през борда и преценяваше скоростта на „Пирене“. — Трябва да откарате кораба до Мангарева. Забележите ли земя, тогава ставам лоцман. С каква скорост се движим според вас?

— Единайсет възла — отговори капитан Дейвънпорт, като хвърли последен поглед към водата, която бягаше край борда.

— Единайсет. Ако запазим тази скорост, утре заран между осем и девет ще зърнем Мангарева. Към десет или най-късно единайсет ще докарам кораба до брега. И тогава — край на всички тревоги.

На капитана му се стори, че този блажен миг е настъпил вече — толкова голяма беше убедителната сила на Мак Кой. Повече от две седмици капитан Дейвнпорт направляваше този горящ кораб, с такива усилия и напрежение, щото му се струваше, че не може да издържи повече.

Вятърът го удари с още по-силен напор в гърба и изсвири в ушите му. Той прецени силата му и веднага погледна през борда.

— Вятърът непрекъснато се усилва — съобщи капитанът. — Сега старото корито прави близо дванайсет възла. Ако поддържа тази скорост, довечера ще свием някои платна.

През целия ден „Пирене“, със своя товар от тлеещ огън, пореше разпененото море. С настъпването на нощта прибраха бомбрамселите и брамселите и корабът продължи да се носи в тъмнината, преследван от рева на големите пенливи вълни. Благоприятният вятър даде резултат — на целия кораб се чувствуваше явно облекчение. През втората полувахта някоя безгрижна душа подхвана песен, а когато удари осем, целият екипаж вече пееше.

Капитан Дейвнпорт нареди да изнесат одеялата му и да ги постелят на покрива на капитанската кабина.

— Забравих вече какво значи сън — обясни той на Мак Кой. — Не мога да издържам повече. Но можете да ме събудите по всяко време, щом решите, че е необходимо.

В три часа сутринта някой го подръпна леко за ръката и той се събуди. Надигна се бързо и премигна срещу небето, все още замаян от тежкия сън. Вятърът пееше в такелажа бойната си песен, а побеснялото море блъскаше „Пирене“. Корабът рязко се накланяше ту на едната, ту на другата страна и водата често-често заливаше горната палуба. Мак Кой крещеше нещо, но капитанът не можеше да го чуе. Тогава Дейвнпорт се пресегна, хвана Мак Кой за рамото и го притегли към себе си така, че собственото му ухо да бъде по-близо до устата на губернатора.

— Часът е три — чу той гласа на Мак Кой, който все още звучеше като гълъбово гукане, но беше страшно приглушен, като че идваше нейде отдалеч. — Изминали сме двеста и петдесет мили.

Остров Кресънт е само на трийсет мили от нас, някъде там, право насреща. На него няма фар. Ако продължаваме да се носим напред, ще се разбием и ще отидем по дяволите — и ние, и корабът.

— Какво мислите — да легнем на дрейф ли?

— Да, да легнем на дрейф до разсъмване. Това ще ни забави само четири часа.

И тъй „Пирене“ със своя огнен товар легна на дрейф и поведе борба със зъбатата буря, като отблъскваше и разбиваше налитащите вълни. Това беше черупка, пълна със запалителен материал, а тия буболечки върху нея, на косъм от смъртта, с върховни усилия й помагаха в борбата.

— Съвсем необичайно явление е тази буря — каза Мак Кой на капитана в каютата, дето се бяха приютили. — По правило не би трябвало да има буря по това време на годината. Но напоследък времето въобще е необичайно. Пасатите спряха, а ето че сега духа точно от посоката, от която идват те. — Той посочи с ръка в тъмнината, като че погледът му проникваше стотици мили надалеч. — Ето там, на запад. Нещо страшно се мъти някъде там — ураган или нещо подобно. Имаме късмет, че сме толкова далеч на изток. Тази буря е нищо — добави той. — Не може да трае дълго. Това поне мога да ви кажа.

Призори бурята поутихна. Но зората им разкри нова опасност. Над морето бе легнала мъгла или по-скоро млечна омара, която имаше плътността на мъгла, доколкото пречеше да се вижда, но се стелеше на съвсем тънък слой, защото слънцето проникваше през нея и тя пламтеше от сиянието на лъчите му.

От палубата на „Пирене“ излизаше повече дим, отколкото предния ден, и веселото настроение на командния състав и екипажа изчезна. От готварницата долиташе хленченето на юнгата. Това беше първото му пътуване и сърцето му се свиваше от страх пред смъртта. Капитанът се шляеше нагоре-надолу като привидение, хапеше нервно мустака си и се чумереше, без да може да реши какво да предприеме.

— Какво смятате? — попита Дейвънпорт, спирайки се пред Мак Кой, който закусваше с пържени банани и чаша чай.

Мак Кой изяде последния банан, пресуши чашата и бавно се огледа. Очите му кротко се смееха, когато отговори:

— Как да ви кажа, капитане, горим — не горим, да караме. Палубите няма да издържат безконечно. Тази сутрин са още понагорещени. Няmate ли да ми дадете едни обувки? Вече ми става трудно с тия боси крака.

„Пирене“ загреба две големи вълни, докато го обръщаха по посока на вятъра, и първият помощник изказа пожелание тази вода да навлезе в трюмовете, ако това можеше да стане, без да се отварят люковете. Мак Кой се наведе над компаса, за да види курса.

— Аз бих се помъчил да го държа по към вятъра — каза той. — Течението ни отнася.

— Обърнах с още един румб — обясни капитанът. — Не стига ли?

— Аз бих дал два румба, капитане. Тази нищо и никаква буря ускори западното течение повече, отколкото можете да си представите.

Капитан Дейвнпорт се съгласи на румб и половина, след което, придружен от Мак Кой и първия помощник, се изкачи на марса, за да наблюдава дали няма да се появи земя. „Пирене“ вече не лежеше на дрейф и с вдигнати платна правеше десет възла. Вълните бързо намаляваха. Но мъглата не се разпръскваше и към десет часа капитан Дейвнпорт започна да нервничи. Всички матроси бяха по местата си, готови при първото предупреждение, че се вижда земя, да скочат като дяволи, за да обърнат кораба. Земята пред тях — един заливан от прибойя риф — можеше да се окаже опасна, защото при тази мъгла щяха да я забележат в последния момент.

Измина един час. Тримата наблюдатели на марса се взираха напрегнато в млечното сияние.

— Ами ако сме пропуснали Мангарева? — попита внезапно капитан Дейвнпорт.

Без да се обръща, Мак Кой отвърна меко:

— Какво от това? Давайте напред, капитане. Друг избор няма. Пред нас е цял архипелаг — Туамоту. Рифове и атоли, колкото щеш — по протежение на хиляда мили. Все ще стигнем някъде.

— Тогава напред. — Капитан Дейвнпорт даде да се разбере, че смята да слезе на палубата. — Пропуснали сме Мангарева. Бог знае къде има друга земя. По-добре да бях обърнал на два румба — призна си той след малко. — Това проклето течение обърква всичките сметки на мореплавателя.

— Старите мореплаватели наричат Туамоту Опасния архипелаг — каза Мак Кой, когато вече бяха слезли на палубата. — Наименованието се дължи донейде тъкмо на това течение.

— Веднъж разговарях в Сидней с един мой приятел моряк — намеси се Кониг. — Той плаваше с търговски кораби из тоя архипелаг. Та той ми каза, че осигуровката била осемнайсет процента. Вярно ли е?

Мак Кой кимна усмихнат.

— Вярно е, само че никой не приема осигуровки — поясни той. — Всяка година собствениците спадат двайсет на сто от стойността на шхуните си.

— Велики боже! — възкликна капитан Дейвънпорт. — Това значи, че животът на една шхуна е само пет години! — Той поклати унило глава и избъбра: — Опасни води, опасни води!

Отново влязоха в каютата, за да се посъветват с голямата карта; но отровният дим ги прогони и те изскочиха на палубата, задавени от кашлица.

— Това е остров Моренхаут. — Капитан Дейвънпорт посочи на картата, която вече бе разпрострял на покрива на каютата. — В никакъв случай няма повече от сто мили до там.

— Сто и десет. Може да стигнем, но е много трудно — със съмнение поклати глава Мак Кой. — Може и да изкарам кораба на бряг, но може и да го разбия в рифа. Опасно място, много опасно място.

— Ще рискуваме — реши капитан Дейвънпорт и се залови да изчислява курса.

След обета свиха част от платната, да не би през нощта да подминат острова. При втората полувахта екипажът възвърна доброто си настроение. Земята беше толкова наблизко, че на сутринта щеше да се свърши с тревогите им.

Но на сутринта не се виждаше нищо освен ослепителното тропическо слънце. Югоизточният пасат духаше сега откъм изток и гонеше „Пирене“ със скорост десет възла. Капитан Дейвънпорт привърши своите изчисления и оповести, че остров Моренхаут е на не повече от десет мили пред тях. „Пирене“ измина тези десет мили; измина и още десет; но наблюдателите на трите мачти не виждаха нищо освен голото, окъпано в слънце море.

— Казвам ви, че пред нас има земя — извика им капитанът от юта.

Мак Кой се усмихна успокоително, но капитанът се огледа като побъркан, грабна секстанта си и хвърли поглед към хронометъра.

— Знаех си, че съм прав — почти изкрещя той, след като определи мястото на кораба. — Двайсет и един и дваайсет и пет южна; сто трийсет и шест и две западна. Нали ви казах! А вие какво изчислихте, мистър Кониг?

Първият помощник погледна собствените си числа и каза с нисък глас:

— Двайсет и един и дваайсет и пет — точно; но дължината ми е сто трийсет и шест и четиридесет и осем. Тук има чувствителна разлика...

Но капитан Дейвънпорт отмина с такова презрително мълчание неговите изчисления, че го накара да скръцне със зъби и да изругае злобно под носа ни.

— Дръж под вятъра — заповяда капитанът на кормчията. — Три румба — дръж така!

После пак се хвана за цифрите и започна отново да изчислява. От лицето му се лееше пот. Той хапеше мустаците си, устните, молива и гледаше числата, като че виждаше привидение. Изведнъж с резки, силни движения смачка изписаната хартия в юмрука си и я стъпка с крак. Кониг се ухили злобно и се отдалечи, а капитан Дейвънпорт се облегна на каютата и половин час не продума, вперил поглед по посока на вятъра с безнадеждно изражение на замисленото си лице.

— Мистър Мак Кой — наруши той рязко мълчанието, — на картата е отбелязана група острови — броят им не е означен, — ей там на север или северозапад, на около четирийсет мили от нас. Това са островите Актеон. Какво ще кажете за тях?

— Те са четири и все ниски — отговори Мак Кой. — Най-напред е Матуери — безлюден, без вход за лагуната. После идва Тенарунга. На него живееха шепя хора, но може и да са го напуснали вече. Всеки случай няма вход за кораб — само за лодка, дълбочината е един разтег. Другите два са Вехауга и Теуа-раро. Безлюдни, без входове, много ниски. В тази група няма място за „Пирене“. Ще се разбием на парчета.

— Чуйте го! — побесня капитан Дейвънпорт. — Безлюдни! Без входи! За какво, по дяволите, са създадени островите? Добре тогава — излая той като възбуден териер, — на картата са дадени цял куп острови на северозапад. Какво ще кажете за тях? Има ли някой от тях вход, през който да вкарам кораба си?

Мак Кой обмисляше спокойно, без да поглежда картата. Всички тези острови, рифове, плитчини, лагуни, входи и разстояния бяха нанесени върху картата на паметта му. Той ги познаваше тъй, както градският жител познава сградите, улиците и уличките в своя град.

— Папакена и Ванавана са на северозапад, на стотина мили и дори повече — проговори той. — Единият е безлюден, а доколкото разбрах, хората от другия са се преселили на остров Кадмус. Всеки случай нито единият, нито другият има вход за лагуната. Ахинуи е на още сто мили нататък, на северозапад. Без вход, безлюден.

— Добре, на четирийсет мили отвъд тях има два острова, нали? — попита капитанът и вдигна глава от картата.

— Парос и Манухинги — без входи, безлюдни. Ненго-ненго пък е на още четирийсет мили зад тях, но и той е безлюден и без вход. Обаче има един остров Хао. Точно такъв ни трябва. Лагуната му е трийсет мили дълга и пет широка. Хора, колкото щеш. И вода се намира. А през входа на лагуната може да мине и най-големият кораб.

Той млъкна и погледна загрижено капитан Дейвънпорт, който, наведен над картата с пергел в ръка, тъкмо бе изпъшкарал.

— Няма ли лагуна с вход някъде по-близо от остров Хао? — запита капитанът.

— Няма, капитане, тази е най-близката.

— Тъй, това прави триста и четиридесет мили. — Капитан Дейвънпорт говореше много бавно, решително. — Не мога да рискувам живота на всички тези хора. Ще блъсна кораба в някой от Актеоновите острови. Ех, хубав кораб е — добави той със съжаление, след като промени курса, държейки повече от всякога сметка за западното течение.

Подир един час небето потъмня. Югоизточният пасат все още духаше, но над океана се извиха гъсти вихрушки.

— Ще стигнем до островите в един часа — уверено заяви капитан Дейвънпорт. — Най-късно в два. Мак Кой, изведете кораба на острова, където има хора.

Слънцето вече не се показва, а в един часа не се виждаше никаква земя. Капитан Дейвънпорт погледна килватера, който се отклоняваше от правата ос.

— Боже всемогъщи! — извика той. — Източно течение! Погледнете!

На Кониг не му се вярваше. Мак Кой уклончиво заяви, че няма причина в този архипелаг да не се появи източно течение. След пет минути една вихрушка препречи временно пътя на попътния вятър и „Пирене“ тежко се заклати в нейната фуния.

— Къде е лотът? Дайте го веднага насам! — Капитан Дейвънпорт хвана въжето на лота и проследи как то образува „корем“ на североизток. — Ето на, вижте! Хванете и вие въжето.

Мак Кой и помощникът хванаха въжето и усетиха как то бръмчи и трепти неудържимо от силното течение.

— Скоростта на течението е четири възла — каза Кониг.

— Източно течение вместо западно — рече капитан Дейвънпорт и изгледа с укор Мак Кой, сякаш той беше виновен за това течение.

— Това е една от причините, капитане, поради които осигуровката на корабите, плаващи в тия води, е осемнайсет процента — отвърна весело Мак Кой. — Човек никога не знае. Теченията винаги се менят. На времето дойде един човек с яхта „Каско“ — пишеше книги, но не помня вече името му. Той подмина Такароа на тридесет мили и стигна Тикей само поради променливите течения. Сега вятърът бие отстрани, обърни няколко румба, та да бие по-отзад.

— Но откъде да знам колко ме отклонява това течение? — ядоса се капитанът. — Откъде да знам точно колко румба да обърна?

— И аз не знам, капитане — каза Мак Кой съвсем меко.

Попътният вятър пак задуха и подгони право пред себе си „Пирене“, чиято палуба димеше и пушеше в сивата светлина на деня. После корабът възви и започна да се движи ту наляво, ту надясно, като пресичаше собствената си следа и кръстосваше морето, търсейки островите Актеон, които наблюдателите на мачтите не виждаха и не виждаха.

Капитан Дейвънпорт беше извън себе си. Яростта му се изразяваше в мрачно мълчание и целия следобед той или крачеше по юта, или стоеше облеган на вантите. Привечер, без дори да се посъветва с Мак Кой, той насочи кораба на северозапад. Кониг, който

скритом поглеждаше картата и компаса, и Мак Кой, който открито и простодушно поглеждаше компаса, разбраха, че вървят към остров Хао. Към полунощ вихрушките спряха и се появиха звезди. Имаше всички изгледи денят да бъде ясен и това ободри капитан Дейвънпорт.

— Сутринта ще определя мястото на кораба — каза той на Мак Кой, — макар че е истинска загадка на каква ширина се намираме. Но аз ще използвам Сомнеровия метод и ще установя. Известен ли ви е този метод?

След това той обясни подробно метода на Мак Кой.

Денят се оказа ясен, пасатът духаше упорито от изток и „Пирене“ не по-малко упорито правеше своите девет възла. Капитанът и помощникът определиха местоположението на кораба по Сомнеровия метод и се уточниха, на обед пак се уточниха и свериха сутрешните наблюдения с обедните.

— Още двацет и четири часа и ще стигнем — каза уверено капитан Дейвънпорт на Мак Кой. — Цяло чудо е, че палубите на старото корито все още се държат. Но няма да оцелеят. Вижте как с всеки изминат ден димят все повече и повече. И все пак палубата е яка, прясно зифтосана в Сан Франциско. Бях изненадан, когато огънят избухна и трябваше да запушим люковете. Я вижте!

Той млъкна и със зинала уста се вторачи в струята дим, която се кълбеше и виеше в заветната страна на бизанмачтата на двадесет фута над палубата.

— Отде пък се взе там? — попита той възмутено.

Под тази струя нямаше дим. Промъкнала се през палубата, запазена на завет от мачтата, по някакъв каприз тя се бе оформила и станала видима едва на тази височина. Виейки се, димът се отдалечи от мачтата и за миг се задържа над капитана като някакво злокобно знамение. В следния миг вятърът го разнесе и устата на капитана дойде в нормално положение.

— Та, както ви казвах, бях изненадан, когато запушихме люковете. Палубата беше плътно зифтосана и все пак пропускаше дим като сито. Оттогава насам все зифтосваме и зифтосваме. Отдолу трябва да има страхотно налягане, за да изтласква толкова много дим през нея.

Следобед пак се заоблачи и времето стана дъжделиво и бурно. Вятърът току променяше посоката си между югоизток и североизток, а

към полунощ „Пирене“ бе изненадан от силен вятър откъм югозапад, откъдето продължи да духа неспирно.

— Няма да стигнем до Хао по-рано от десет-единайсет — каза със съжаление капитан Дейвънпорт в седем часа сутринта, когато мимолетната надежда, че ще изгрее слънце, бе погребана от вълма облаци на изток. — Какво става с теченията? — унило попита той в следващия миг.

Наблюдателите на мачтите не виждаха земя и през целия ден ту ръмеше тих дъжд, ту напираше бесен вятър. Привечер откъм запад заприиждаха големи вълни. Барометърът падна на двадесет и девет и петдесет. Вятър нямаше, но въпреки това застрашителното вълнение все се увеличаваше. Скоро „Пирене“ запрепуска лудо по огромните вълни, които налитаха в безкрайна редица от тъмнината на запад. Вахтените прибраха с най-голяма бързина част от платната и когато умореният екипаж свърши работа, в мрака се чува диви, заплашителни гласове, които роптаеха и се оплакваха. По едно време повикаха на кърмата вахтените от десния борд, за да попритегнат кое-що, и матросите открито показаха, че са сърдити и не желаят да работят. Във всяко тяхно бавно движение имаше протест и заплаха. Атмосферата беше влажна и лепкава като клей, а при тази липса на вятър всички матроси се задъхваха и жадуваха за въздух. Пот се стичаше по лицата и голите ръце. Капитан Дейвънпорт с лице, повече от всякога изпито и изнурено, с непрестанно взираци се, угрижени очи, изпитваше потискащото чувство, че им предстои бедствие.

— Бурята е далеч на запад — каза насърчително Мак Кой. — В най-лошия случай ще ни закачи с края си.

Но капитан Дейвънпорт не прие това успокоение и при светлината на един фенер зачете онази глава от своя наръчник, в която се обясняваше как трябва да действуват капитаните при циклонни бури. Някъде откъм средата на кораба долетя ниският хленч на юнгата, който наруши тишината.

— Я млъквай! — изрева капитан Дейвънпорт, и то толкова силно, че всички на борда се стреснаха, а виновникът зави неистово от страх и ужас.

— Мистър Кониг — каза капитанът с разтреперан от гняв и нерви глас, — моля ви се, запушете с някой парцал устата на това пеленаче.

Но при момчето отиде не Кониг, а Мак Кой и след няколко минути то се успокои и заспа.

Малко преди да се зазори, от югоизток долетя първият полъх, който скоро се превърна в силен вятър. Всички матроси излязоха на палубата и зачакаха да видят какво решение ще се вземе.

— Сега сме добре, капитане — каза Мак Кой, застанал близо до Дейвънпорт. — Ураганът е на запад, а ние сме южно от него. Този вятър е последица от вакуума. Няма да се усили повече. Може да вдигнете платната.

— Но какъв смисъл има? Накъде ще плаваме? Втори ден вече не сме определяли местонахождението на кораба, а трябваше да видим остров Хао вчера сутринта. В каква посока се намира той — северна, южна, източна или каква? Кажете ми това и аз тутакси ще вдигна платната.

— Аз не съм мореплавател, капитане — каза Мак Кой меко както обикновено.

— А пък аз смятах, че съм — отвърна капитанът, — преди да попадна в тоя архипелаг.

По пладне се разнесе гласът на наблюдателя: „Подводни скали отпред!“ Завикаха и започнаха да отпускат и да прибират платната едно по едно. Корабът се плъзгаше по водата, борейки се с течението, което застрашаваше да го отнесе право към скалите. Командири и матроси заработиха като бесни — готвачът и юнгата, самият капитан и Мак Кой, всички помагаха. Отърваха се на косъм. Това беше плитчина с голи, опасни скали, над които морето неспирно се разбиваше — тук дори морски птици не кацаха да починат, камо ли човек да оцелее. Течението довлече кораба на стотина ярда от плитчината, след което вятърът го спаси и още в същия миг задъханият екипаж, свършил вече работата си изсипа порой ругатни връз главата на Мак Кой — Мак Кой, който бе дошъл на борда и бе предложил да отидат до Мангарева, който ги бе подмамил да оставят остров Питкаирн и да тръгнат на сигурна гибел в тия опасни и страшни води. Но спокойната душа на Мак Кой беше несмутима. Той им се усмихна — просто, мило и доброжелателно — и неговата възвишена доброта като че проникна някак в черните им, мрачни души, засрами ги и този срам запуши в гърлата им готовите да изхвъркнат ругатни.

— Опасни води! Опасни води! — замърмори капитан Дейвънпорт, след като параходът му мина невредим край плитчината; но изведнъж млъкна и се втренчи в нея — тя трябваше да бъде точно зад кърмата, а се оказа встрани, откъдето духаше вятърът, и се отдалечаваше бързо по посока, противна на вятъра.

Капитанът седна и зарови лице в шепите си. И първият помощник, и Мак Кой, и целият екипаж видяха това, което той бе видял. Южно от плитчината едно източно течение ги бе понесло към нея; северно от плитчината едно не по-малко бързо течение бе грабнало кораба и го отнасяше.

— Бях чувал за този архипелаг Туамоту — простена капитанът, като вдигна побелялото си лице. — Капитан Мойъндейл ми разправяше за него, след като бе претърпял корабокрушение в тия води. А пък аз му се присмивах зад гърба. Прости ми, боже, присмивах му се. Каква е тази плитчина? — обърна се внезапно към Мак Кой.

— Не зная, капитане.

— Защо не знаете?

— Защото не съм я виждал, нито съм я чувал. Но знам, че не е отбелязана на картите. Тези води никога не са били напълно изследвани.

— Значи не знаете къде се намираме?

— Знам толкова, колкото и вие — меко отвърна Мак Кой.

В четири следобед забелязаха кокосови палми, които на пръв поглед растяха от водата. Малко по-късно над морето се очерта нисък атол.

— Сега знам къде сме, капитане. — Мак Кой свали бинокъла от очите си. — Това е остров Резолюшън. Намираме се на четирийсет мили отвъд остров Хао, а имаме насрещен вятър.

— Тогава пригответе се да изведете кораба на бряг. Къде е входът?

— През него може да мине само кану. Но щом веднъж знаем къде сме, можем да се насочим към Барклай де Толи. Той е само на сто и двайсет мили оттук, на северозапад. При този вятър ще стигнем там към девет часа утре заран.

Капитан Дейвънпорт гледаше картата и се чудеше какво решение да вземе.

— Ако разбием кораба тук — добави Мак Кой, — пак ще трябва да стигнем до Барклай де Толи, само че с лодки.

Капитанът даде своите заповеди и „Пирене“ още веднъж пое курс в това негостоприемно море.

По обед на другия ден отчаяние и недоволство царяха на димящата палуба. Течението се бе усилило, вятърът бе отслабнал и „Пирене“ се отклоняваше на запад. Наблюдателят зърна Барклай де Толи на изток, едва забележим от мачтата, и „Пирене“ напусто се мъчи с часове да се насочи към него. Кокосовите палми блуждаеха непрестанно на хоризонта като мираж, който можеше да се види само от мачтата. От палубата те не се виждаха — закриваше ги издутата форма на земята.

Капитан Дейвънпорт още веднъж се допита до Мак Кой и до картата. Макемо се намираше на седемдесет и пет мили на югоизток. Лагуната му беше тридесет мили дълга, с чудесен вход. Когато капитан Дейвънпорт даде своите заповеди, екипажът отказа да се подчини. Матросите заявиха, че до гуша им е дошъл този адски огън под краката. Пред тях има земя. Какво ако не успеят с кораба? Нали имат лодки? Корабът нека изгори. Собственият живот все пак им е по-скъп. Досега бяха служили вярно на кораба, сега ще служат на себе си.

Отстранявайки от пътя си втория и третия помощник, те се хвърлиха към лодките и се заеха да ги спускат във водата. С револвери в ръце капитан Дейвънпорт и първият помощник се насочиха към края на юта, когато Мак Кой, който се бе качил на покрива на капитанската каюта, заговори.

Той се обърна към моряците и още при първия звук на неговия гълъбов, гукащ глас те се спряха да го чуят. Той им предаваше своя неизразим мир и покой. Мекият му глас и ясните мисли се струяха към тях в магически поток, укротявайки ги мимо волята им. Той ги върна към отдавна забравени неща, някои си припомниха люлчините песни от детството и успокояващата милувка на майчината ръка в края на деня. И ето че на света нямаше вече трудности, нямаше опасности, нямаше ядове. Всичко си беше, както трябва да бъде, съвсем редно беше да обърнат гръб на сушата пред тях и отново да се впуснат в морето с този адски огън под краката им.

Мак Кой говореше просто; но тайната не беше в казаното. Самата му личност говореше по-красноречиво от всяка дума, която той

би могъл да произнесе. Това беше някаква душевна алхимия, загадъчно неуловима и дълбоко проникновена — тайнствено лъчение на духа, примамващо, ласкаво и смирено и изключително властно. То беше просветление за тъмните дълбини на душите им, принуда на чистотата и благостта, много по-силна от принудата на лъскавите смъртоносни револвери.

Матросите се колебаеха, не им се искаше да се разотидат; тези, които бяха спуснали скрипците, ги прибраха. После един, втори, трети и на края всички се отдалечиха с тромава походка.

Лицето на Мак Кой сияеше от детска радост, когато той слезе от покрива на каютата. Нямаше смут. Следователно не можеше да се каже, че е бил избягнат смут. Изобщо не е имало никакъв смут, защото нямаше място за такова нещо в блажения мир, в който живееше той.

— Вие ги хипнотизирахте — прошепна му ухилен Кониг.

— Момчетата са добри — отговори Мак Кой. — Имат добри сърца. Преживели са усилни дни, работили са усилено и ще работят усилено до края.

Помощникът нямаше време да отговори. Гласът му затръби заповеди, матросите скочиха да ги изпълнят и „Пирене“ бавно взе да възвива, докато носът му се насочи към Макемо.

Вятърът духаше съвсем леко, а след залез-слънце почти спря. Жегата беше нетърпима и хората напразно се мъчеха да заспят. Палубата беше толкова нагорещена, че не можеше да се легне на нея. Отровни пари се промъкваха през процепите, пълзяха като зли духове по палубата, промъкваха се в ноздрите и гърлата на невнимателните и ги караха да кихат и кашлят. Звездите лениво премигваха на далечния небосвод; на изток се появи лунният диск и докосна със светлината си безбройните вълма, нишки и прозрачни облачета дим, които се усукваха, нагъваха и виеха над палубата, извън борда и около мачтите и вантите.

— Кажете ми какво е станало с ония от „Баунти“, след като са достигнали Питкаирн? — попита капитан Дейвънпорт, търкайки възпалените си очи. — В доклада, който съм чел, се казва, че изгорили кораба, но това било открито години по-късно. А какво е станало междувременно? Винаги съм любопитствувал да узная. Това са били все хора с примка на врата. Имало е туземци между тях. Също и жени. Това ме кара да мисля, че е избухнала някоя свада.

— Наистина е имало свада — отвърна Мак Кой. — Те били лоши хора. При всеки повод се карали за жените. Един от метежниците, Уилямс, изгубил жена си. Всички жени били таитянки. Неговата жена паднала от скалите, когато ловяла морски птици. Тогава той отнел жената на един от туземците. Това разгневilo всички туземци и те избили почти всички метежници. Тогава спасилите се метежници избили всички туземци. Жените помагали. Освен това туземците се избивали един друг. Всеки убивал, когото свърне. Страшни хора. Тимити бил убит от двама свои събрата туземци, както решили косата му в знак ма дружба. Двамата били изпратени от белите. После белите ги убили. Жената на Тулалу го убила в една пещера, защото искала да се омъжи за бял. Много проклети хора. Подир две години от туземците не останал нито един, а от белите останали само четирима: Йънг, Джон Адамс, моят праядо Мак Кой и Куинтъл. И той бил много проклет. Веднъж отхапал ухото на жена си само защото не му наловила достатъчно риба.

— Ей, че проклета сган! — възкликна Кониг.

— Да, много проклета — съгласи се Мак Кой и спокойно продължи да гука за кръвопролитията и страстите на своите непокорни деди. — Моят праядо избягнал смъртта, за да загине от собствената си ръка. Научил се да прави дестилиран алкохол от корените на кордилината. Най-добър приятел му бил Куинтъл и двамата си пиели непрекъснато. На края Мак Кой полудял, вързал един камък на шията си и скочил в морето.

Жената на Куинтъл, тази, на която й отхапал ухото, също паднала от скалите и загинала. Тогава Куинтъл отишъл при Йънг и поискал жена му, после отишъл при Адамс и поискал и неговата жена. Адамс и Йънг се страхували от Куинтъл. Знаели, че ще ги убие. Затова те го убили, двамината, с една брадва. След това умрял Йънг. С това се сложило край на всички свади.

— И аз така мисля — избъбра капитан Дейвънпорт. — Адамс не е имало вече кого да убива.

— Да, сам бог отвърнал лице от тях — заключи Мак Кой.

Сутринта духаше съвсем слаб ветрец от изток, при който капитан Дейвънпорт не можеше да напредва на юг, затова обърна кораба тъй, че вятърът да бие косо откъм левия борд. Капитанът се страхуваше от това ужасно западно течение, което толкова пъти му бе попречило да

се приюти в някое пристанище. Затишието продължи през целия ден и цялата нощ; матросите, които вече получаваха намалена дажба сушени банани, роптаеха. Те все повече слабееха и се оплакваха, че имат болки в стомаха от тази строга бананова диета. През целия ден течението отнасяше кораба на запад и никакъв вятър не подухваше, за да може да се насочи на юг. Към средата на първата полувахта забелязаха кокосови палми на юг — качулестите им корони над водата показваха, че под тях има нисък атол.

— Това е остров Таенга — обясни Мак Кой. — Тази нощ ни е нужен вятър, иначе ще пропуснем Макемо.

— Къде се дяна тоя югоизточен пасат? — попита капитанът. — Защо не духа? Какво става?

— Причината са изпаренията от големите лагуни — такива има много в тия води — поясни Мак Кой. — Изпаренията обръкват установените въздушни течения. Дори обръщат вятъра в обратна посока и той духа поривисто от югозапад. Този е Опасният архипелаг, капитане.

Капитан Дейвънпорт се обърна към стареца, отвори уста и понечи да изругае, но се въздържа. Присъствието на Мак Кой беше упрек срещу богохулствата, които се въртяха в главата на капитана и бяха готови да изхвъркнат от устата му. През всички тези дни, докато бяха заедно, влиянието на Мак Кой растеше. Капитан Дейвънпорт беше морски властелин, не се боеше от никого, никога не сдържаше езика си, а ето че сега не можеше да изругае в присъствието на този старец с женствени кафяви очи и глас на гълъб. Като съзна това, капитан Дейвънпорт остана изумен. Този старец беше просто семето на Мак Кой — Мак Кой от „Баунти“, бунтовникът, избягал от бесилото, приготвено за него в Англия, онзи Мак Кой, който беше символ на злото в ранните дни на кръвопролития, похот и страшна смърт на остров Питкаирн.

Капитан Дейвънпорт не беше религиозен, но в този миг изпита непреодолимо желание да се хвърли в краката на стареца и да му каже... и той сам не знаеше какво. Това беше по-скоро дълбоко развълнувало го чувство, а не свързана мисъл и той смътно съзнаваше колко е недостоен и нищожен пред този човек, чист като дете и нежен като жена.

Разбира се, капитанът не можеше да се унижи по такъв начин пред очите на подчинените си. А пък и гневът, който го подтикваше да ругае, все още бушуваше в него. Изведнъж той удари в каютата със стиснат пестник и извика:

— Слушайте, стари човече, аз няма да се дам. Този архипелаг ме заблуждава и разиграва като някой глупак. Но аз няма да се дам. Ще карам кораба, ще карам, ще карам, ще карам, докато го измъкна от тия води и намеря пристан за него, та ако ще и до Китай да стигна. Дори всички да избягат, аз ще остана на кораба. Ще му дам да разбере на тоя Туамоти. Няма да се оставя. Добър си ми е корабът и аз ще остана на него, докато има дъска, на която да стъпя. Разбрахте ли?

— И аз ще остана с вас, капитане — каза Мак Кой.

През нощта от юг задуха лек променлив вятър. Побеснелият капитан на кораба с огнения товар все наблюдаваше и изчисляваше колко ги е отклонило западното течение и току се потулваше някъде да изругае тихо, та да не го чуе Мак Кой.

Утрото пак им разкри палми на юг.

— Това е заветната страна на Макемо — каза Мак Кой. — Катиу е само на няколко мили в западна посока. Може да стигнем дотам.

Но течението, промъкващо се между двата острова, ги отнесе на северозапад и в един часа следобед те видяха палмите на Катиу да изникват над морето и после пак да изчезват в него.

Подир няколко минути, тъкмо когато капитанът бе открил, че друго течение откъм североизток е грабнало кораба, наблюдателите на мачтите зърнаха палми на северозапад.

— Това е Рарака — рече Мак Кой. — Не можем стигна до него без вятър. Течението ни отнася на югозапад. Но трябва да следим. Няколко мили по-нататък минава едно течение на север, което после завива на северозапад. То ще ни отдалечи от Факарава, а Факарава е място, където „Пирене“ може да хвърли котва.

— Нека ни отдалечава, мам... колкото си ще — кипна капитан Дейвънпорт. — Каквото и да стане, ще намерим къде да хвърлим котва.

Но положението на „Пирене“ стигаше връхната си точка. Палубата беше толкова нагорещена, че само още няколко градуса и тя сигурно щеше да избухне в пламъци. На много места дори дебелите подметки не можеха да предпазят матросите и те се виждаха

принудени да подскочат, за да не си изгорят краката. Всички до един бяха с възпалени очи, кашляха и се давеха като туберкулозни. Следобед свалиха и приготвиха лодките. Сложиха в тях последните няколко пакета сушени банани, както и уредите на капитана и помощниците му. Капитан Дейвънпорт сложи дори хронометъра в баркаса, опасявайки се, че палубата всеки миг може да пламне.

Цяла нощ не можаха да се отърват от този страх и при първите лъчи на зората, с хлътнали очи и мъртвешки лица, те се взираха един в друг, сякаш изненадани, че корабът все още е цял и те все още са живи.

Капитан Дейвънпорт инспектираше палубата, като ту вървеше бързо, ту подскачаше сегиз-тогиз, което никак не подходдеше на положението му.

— Всичко е вече въпрос на часове, ако не на минути — извести той, като се върна на юта.

От мачтата долетя вик: „Земя!“ От палубата земята не се виждаше и Мак Кой се качи на марса, а капитанът използва положението, за да излее в псувни част от набраната в сърцето си мъка. Но една тъмна ивица във водата в североизточна посока го накара да прекрати псувните. Тя не се дължеше на внезапен порив, а на редовния вятър — спрелия пасат, който сега духаше с осем румба разлика от нормалната си посока, но все пак духаше.

— Дръж към вятъра, капитане — каза Мак Кой, щом слезе на юта. — Това е източният край на Факарава, ще минем през входа при страничен вятър, с вдигнати платна.

След един час кокосовите палми и ниският остров се виждаха от палубата. Всички изпитваха тягостно чувство, че корабът всеки миг може да свърши. Капитан Дейвънпорт нареди да спуснат трите лодки зад кърмата и във всяка от тях да се настани по един матрос. „Пирене“ се плъзгаше покрай брега — само на някакви си четиристотин ярда от белия прибой.

— Пригответе се да обърнете, капитане — предупреди Мак Кой.

След минутка пръстенът на сушата се разтвори, разкривайки тесен вход и зад него лагуна — голямо огледало, тридесет мили на дължина и три на ширина.

— Хайде, капитане.

Рейте на „Пирене“ описаха за последен път дъга — корабът се подчини на кормилото и се насочи към входа. Едва бяха направили

завоя, когато всички матроси и помощник-капитани се хвърлиха към юта в панически ужас. Нищо не бе се случило, но те очакваха нещо да се случи. Не биха могли да кажат защо. Просто чувствуваха, че нещо ще се случи. Мак Кой тръгна напред да вземе място на носа, та корабът да влезе под негова команда в лагуната; но капитанът го сграби за ръка и го завъртя.

— Командувайте отгук — каза той. — Не е безопасно да се прекоси палубата. Какво става? — попита той в следния миг. — Ние стоим на едно място.

Мак Кой се усмихна.

— Вървим срещу течение, което има скорост седем възела, капитане — рече той. — Последница от оттичането на отлива през входа.

Подир още един час „Пирене“ едва бе изминал собствената си дължина, но вятърът започна да се усилва и корабът се понесе напред.

— По-добре някои да слязат в лодките — изкомандува капитан Дейвънпорт.

Думите му още не бяха заглъхнали и матросите тъкмо се готвеха да изпълнят заповедта, когато палубата в средната част на кораба хвъркна сред пламъци и дим към платната и мачтите — части от тях се загнездиха там, а останалото падна в морето. Вятърът духаше в борд и само това спаси хората, скупчени на кърмата. Те се втурнаха презглава да слязат в лодките, но гласът на Мак Кой, излъчващ дълбоко спокойствие и безкрайно търпение, ги спря.

— Не се тревожете — каза той. — Всичко е в ред. Някой да свали юнгата, моля.

В уплахата си кормчията бе оставил кормилото и капитан Дейвънпорт скочи и стисна ръкохватките тъкмо навреме — иначе течението щеше да грабне кораба и да го блъсне в брега.

— Заемете се с лодките — каза капитанът на Кониг. — Скъсете буксирното въже на едната, така че тя да дойде точно под кърмата... Като се прехвърля през борда, да мога да скоча право в нея.

— Дайте още половин румб, капитане — разнесе се гласът на Мак Кой.

Капитан Дейвънпорт трепна. Той мислеше, че е вече сам на кораба.

— Йест, още половин румб.

В средата корабът представляваше открита разпалена пещ, бълваща огромни облаци дим, които се издигаха високо над мачтите и напълно закриваха предната му част. Прикътал се до бизанвантите, Мак Кой продължаваше да изпълнява трудната си задача — да направлява кораба в този сложен проход. От мястото, където бе избухнал, огънят пълзеше към кърмата. Внушително издигащите се платна на гротмачтата лумнаха и изчезнаха в завеса от пламъци. Макар да не виждаха предните платна, капитанът и Мак Кой знаеха, че те все още вършат работа.

— Дано само всички платна не изгорят, преди да сме влезли в лагуната — въздъхна капитанът.

— Ще влезем — успокой го Мак Кой с небивала увереност. — Време имаме много. Положително ще влезем. А вмъкнем ли се веднъж, ще обърнем кърмата към вятъра — така хем димът няма да идва към нас, хем огънят няма да се разпространи към кърмата.

Един огнен език се втурна по бизанмачтата, пресегна се жадно към най-ниските платна, но не успя да ги достигне и изчезна. Отгоре долетя горящо парче въже и падна точно на врата на капитан Дейвънпорт.

Той подскочи като ужилен и светкавично блъсна нахалния огън от себе си.

— Какъв курс държим, капитане?

— Нордвест-вест.

— Дръжте вест-нордвест.

Капитан Дейвънпорт завъртя кормилото и приведе кораба в дадения курс.

— Вест-норд, капитане.

— Йест, вест-норд.

— А сега вест.

Навлизайки в лагуната, „Пирене“ бавно, румб по румб, описа дъга така, че вятърът сега биеше в кърмата; и румб по румб, с такава спокойна увереност, като че имаше хиляди години пред себе си, Мак Кой напевно определяше курса.

— Още един румб, капитане.

— Йест, един румб.

Капитан Дейвънпорт превъртя няколко ръкохватки, после внезапно върна малко кормилото, за да изправи курса.

— Дръжте така.

— Държа така — точно.

Макар че сега вятърът биеше в кърмата, капитан Дейвнпорт беше принуден да хвърли коси погледи към компаса и да пуска кормилото ту с едната, ту с другата ръка, за да потърка или предпази изприщените си бузи. Брадата на Мак Кой се пърлеше и свиваше. Миризмата ѝ удари в носа капитана и го накара да се обърне и да го погледне с неочаквана загриженост. Капитан Дейвнпорт пускаше сегиз-тогиз една от ръкохватките, за да потърка изприщените си ръце о панталоните. Огнена струя грабна всички платна на бизанмачтата и принуди двамата мъже да се наведат и да закрийт лица.

— Сега — каза Мак Кой, като хвърли поглед към ниския бряг — четири румба към вятъра, капитане, и после го остави.

Късове и парчета от горящи въжета и платна падаха около тях и върху тях. Катраненият дим от едно тлеещо в краката на капитана въже го накара да се изкашля до припадък, но той не изпусна кормилото.

„Пирене“ удари на дъно, повлече се напред с вирнат нос и спря. От удара се посипаха горящи отломки, които падаха около тях. Корабът пак се придвижи напред и удари втори път. Потроши крехките корали под кила си, плъзна се още малко и удари трети път.

— На борд — изкомандува Мак Кой. — На борд, нали? — добави той меко след малко.

— Корабът не иска да отговори — отвърна капитанът.

— Нищо. Ето че завива. — Мак Кой се взря през борда. — Чист, бял пясък. По-добро не може да се желае. Чудесен пристан.

Когато „Пирене“ възви и вятърът вече не биеше отзад, страшен дим и пламъци връхлетяха кърмата. Капитан Дейвнпорт остави кормилото със свито от болка сърце. Хвана се за въжето на лодката, която бе досами кърмата, сетне потърси с поглед Мак Кой — той се бе отдръпнал встрани, за да го пропусне да мине.

— Първо вие — извика капитанът, сграбчи го за рамото и едва ли не го изхвърли през борда.

Но пламъците и димът бяха вече толкова страшни, че той го последва незабавно — двамата се засуцаха по въжето и слязоха едновременно в лодката. Без да чака заповеди, морякът на носа сръза въжето с ножа си. Веслата, готови за действие, се забиха във водата и лодката се стрелна напред.

— Чудесен пристан, капитане — избъбра Мак Кой и хвърли поглед назад.

— Да, чудесен пристан, за който трябва да благодарим на вас.

Трите лодки бързо приближаваха белия бряг от скрити корали, а зад него, в края на палмова горичка се виждаха няколко сламени къщи и двайсетина възбудени туземци, зяпнали с широко отворени очи кладата, която бе намерила бряг.

Лодките заораха в пясъка и хората наскачаха на брега.

— А сега — рече Мак Кой — трябва да се погрижа за връщането си в Питкаирн.

[1] Местен островен език. — Б.пр. ↑

УИЛЯМ СКОРЗБИ-МЛАДШИ

ЛОВ НА КИТОВЕ

ЕДИН РАЗКАЗ ЗА СЕВЕРНИЯ ЛЕДОВИТ ОКЕАН

РАЗКАЗ ЗА СЪБИТИЯТА, СТАНАЛИ НА КОРАБА „ЕСК“ ПО ВРЕМЕ НА ЕДНО КИТОЛОВНО ПЛАВАНЕ КЪМ БРЕГОВЕТЕ НА ШПИЦБЕРГЕН ПРЕЗ 1816 ГОДИНА И ОТНАСЯЩИ СЕ ДО ЗАПАЗВАНЕТО НА КОРАБА ПРИ УСЛОВИЯТА НА ИЗКЛЮЧИТЕЛНА ОПАСНОСТ.

Корабът „Еск“ под моя команда отплава на 29 март 1816 г. от Уитби; спря в Ларвик на 1 април, за да подредим товара; отново отплава на 3 април, навлезе в полярните зони на Ледовития океан на 14 април, а на 25 число от същия месец убихме първия кит.

На 30 април при благоприятен вятър си пробихме път в леда; и след като преминахме през големи заледени пространства, рано в утрото на следния ден навлязохме в обширни открити води, каквито по това време на годината обикновено се срещат край западните брегове на Шпицберген. И понеже вятърът духаше откъм югоизток, продължихме нашия курс на изток до три часа следобед, когато неочаквано се натъкнахме на големи ледени блокове, които препречваха пътя ни. Опитахме се да ги избегнем, но въпреки силния снеговалеж скоро открихме, че сме напълно обкръжени от леда и се намираме в крайно опасно положение. През четиринадесетте ми пътувания към тази негостоприемна област бях преминал през много опасности, заплашващи както мен, така и другарите ми; но сегашният случай, при който животът ни висеше на косъм в продължение на цели дванадесет часа, бе далеч по-страшен и изпълнен с много по-голям риск, отколкото всяко друго премеждие, което бях виждал до тоя ден.

Опасностите, които настъпват неочаквано и свършват внезапно, колкото и страшни да са, след като отминат, приличат на сън; но ужасите с по-голяма продължителност, макар въздействието им върху ума да намалява при по-дълго съзерцание, оставят такъв отпечатък

върху паметта, че времето никога не може изцяло да го заличи. Такова беше въздействието на обстановката, в която се намирахме. Вятърът виеше в платната и вължетата с неистов рев, вълнението беше тъй силно, че върховете на мачтите на някои от корабите, придружаващи ни на разстояние от четвърт миля, се виждаха на пресекулки или напълно изчезваха от погледа, а нашият кораб при люлеенето често потапяше във водата лодките, закачени над дървените планшири! В същото време ние бързо се приближавахме към една ледена грамада, чиито твърди като скали ръбове ту биваха покрити с пяна, ту се скриваха от погледа, за да се въземат още на следния миг изумително високо над морската повърхност!

Към единадесет часа преди пладне вече се намирахме близо до ледената грамада. Забелязвайки през мъглата една малка пролука, ние насочихме кораба натам. Като наближихме леда, платната се издуха така, че първият удар попадна косо върху носа, въпреки все още умерената скорост на кораба. За щастие на това място буците лед бяха сравнително малки, пък и ние успяхме да отбегнем по-едриите от тях, тъй че след като получихме няколко удара, можахме да се вмъкнем без особени произшествия в споменатата вече пролука, покрита с раздробен лед. Доколкото можеше да се види, тя ни обещаваще сигурно и окончателно избавление. Но бяхме дълбоко разочаровани: щом се опитахме да обърнем кораба, а това се наложи твърде скоро, той отказа да се извърти, въпреки всички усилия и то в едно пространство, което би било два пъти достатъчно за тая маневра при обикновени обстоятелства. Вследствие на тази беда, която се дължеше отчасти на лошата диферентовка на товара в трюма и отчасти на голямата сила на вятъра, корабът беше отнесен сред гъсти ледени блокове, изпълващи цялото пространство пред нас.

В това страхотно положение ние се блъскахме цели осем часа в леда, напирал със страшна сила срещу нас; и през всичкото това време аз бях на върха на средната мачта — без нищо да може да ме разтуши, за да ръководя управлението на платната така, че да отбягваме най-големите ледени блокове, всеки един от които би могъл да пробие стените на кораба. С божия милост прекрасно се справихме с положението и към 8 часа в утрото на 2 май се добрахме до малък отвор, в който успяхме да маневрираме с кораба, докато постигна вятърът, а и видимостта се увеличи и това ни даде възможност да си

пробием път до едно по-обширно пространство. При прегледа на кораба открихме единствената видима повреда, която се състоеше в разрушаването на кърмилната уредба, няколко незначителни драскотини по страните на кораба и една пукнатина в долната част на корпуса. Първата повреда можеше да има много сериозни последици, но за щастие в кораба имаше ковачница и един отличен ковач на борда, тъй че кърмилната уредба, тази тъй важна част, беше постегната и пригодена да служи при всички случаи.

На 19 май се промъкнахме през ледовете до крайния предел на всяка възможна пролука и там, при 79,5 градуса ширина, срещнахме няколко малки кита, които се гонеха и хранеха близо до няколко обширни ледени полета. За четири дни убихме пет такива „рибки“. Вятърът, който духаше тогава предимно от юг-югоизток до югозапад и все в тази посока, като от време на време достигаше доста голяма сила, предизвика известно надигане на леда, което, макар и незабележимо с просто око, разчупи ледените полета и раздроби плаващите блокове, тласкайки късовете тъй близо един до друг, че корабът ни ведно с „Марс“ и други три кораба в скоро време се намери скован. През следващата седмица никак не помръднахме освен от време на време с по няколко ярда, и то с неимоверни усилия, с оглед да избегнем страхотния напън на леда навред около нас, който веднъж дори успя да повдигне един от придружаващите ни кораби — „Норд Бритън“, на шест фута над обичайната му водна линия. Следващите дванадесет дни преминаха в най-напрегнати усилия да се измъкнем през пролуките на леда. На няколко пъти прибягнахме до рязане с триони, а случваше се и да се трудим дълго със сетни сили и с цялата изобретателност, на която бяхме способни, без да помръднем кораба дори с един инч. Най-сетне на дванайсетия ден на юни дойде щастливото ни избавление.

Сега проникнахме на седемдесет мили в дълбочина сред подвижни ледени блокове и там срещнахме няколко кита. На 28 юни корабът „Джон ъв Грийнок“ под командата на моя шурей Джексън се присъедини към нас. След като плавахме на запад през по-голямата част от деня, стигнахме до границите на едно плътно ледено поле, образувано от огромни, изумително дебели плочи. По това време се намирахме на 78°8' северна ширина и на 11°12' западна дължина.

Понеже китовете бяха напуснали тия места и положението не ми се струваше утешително, въпреки наличието на обширни свободни пространства между отделните ледени полета, оставихме кораба да се влачи цяла нощ в източна посока. На утрото обаче вятърът бе стихнал почти напълно и аз се уверих, че корабът едва се е придвижил от мястото, където се намираще, когато отидох да спя. Скоро забелязах, че плаващите ледени полета се бяха доближили доста много едно до друго и че този процес все още продължаваше. Опасявайки се да не бъдем отново сковани, и то при такъв дебел лед и толкова далеч от открити води, ние спуснахме четири лодки да извлекат кораба на буксир през една пролука, намираща се до нас. Но тя се затвори почти в момента, когато навлизахме в нея. Корабът „Джон“ току-що бе преминал. Имаше още една пролука южно от нас, широка почти миля, и ние веднага се насочихме нататък.

Но като стигнахме на стотина ярда от нея, за наше нещастие се появи лек насрещен вятър и придвижването ни чувствително се забави. При това положение взех да търся удобно място за убежище и успях да открия една дълбока пукнатина в дебелия блок на юг от нас, която изглеждаше напълно удобна за отстъпление. И тъй, отново заповядах лодките да влекат кораба нататък; но когато те вече го бяха довели само на десетина ярда от тази спасителна пукнатина, един малък леден къс изплава пред носа на кораба, преграждайки пътя му, и само след една минута ние бяхме силно притиснати от ледовете. Но тъй като корабът не проявяваше признаци на опасно притискане, като например приповдигане, наклоняване на една страна, треперене на корпуса или пращане на ребрата, ние си мислехме, че сме се отървали без повреда.

В лявата подводна част на кърмата обаче имаше една опасност, за която ние бяхме в пълно неведение. Онзи малък леден къс, който бе докоснал кораба, прикривал на дълбочина от десет до дванадесет фута един заострен леден издатък (наричан от гренландците „език“), който притиснал задната част на кила, повдигнал кърмилната уредба и причинил повреда, която за малко не стана причина да загубим кораба. Ние до такава степен не съзнавахме каква опасност ни грози, че в течение на час и половина след злополуката се опитвахме да изтеглим кораба напред към близката пролука, която бе и нашата първоначална цел, тъй като представляваше по-сигурно убежище; и едва когато

натискът поотслабна и корабът започна да потъва във водата, опасността започна да ни се разкрива. Като изпробва помпата, дърводелецът установи за наша голяма изненада, че трюмът е наводнен и дълбочината на водата възлиза на осем и половина фута! Нахълтването на толкова удивително количество вода за толкова кратко време бе крайно тревожно. Отчаяние се изписа по лицата на всички моряци и те се заловиха за помпите.

В същото време бе издигнат и сигнал за бедствие и щом го видяха от окръжаващите ни кораби, дванадесетина лодки се насочиха към нас. Прибягнахме до изгребване на водата с кофи и ведра, за да улесним работата на помпите. Толкова много вода бе изхвърлена по този начин, че в скоро време една новина ободри хората: водата в трюма бързо намаляваше и корабът започваше да се повдига. За четири часа тя бе спаднала на четири фута, но тъкмо тогава помпата в носовия люк излезе от строя и изгребването с кофи и ведра вече не даваше такива добри резултати. Скоро притокът на вода надделя и почна да взима преднина.

Следователно трябваше да се направи нещо, за да се спре водата, стига това изобщо да бе възможно. Понеже дупката не можеше да бъде открита откъм вътрешната страна на кораба, щом плаващите ледени блокове се поотделиха един от друг, ние прибягнахме до поставяне на пластир^[1], което е най-често използваното и удобно средство. Но каква бе изненадата ни да открием, и то тъкмо когато се готвехме да прекараме едно платнище върху онази част на кораба, откъдето навярно влизаше водата, че ахтерщевенът е напълно отделен от гредите на едно разстояние от два фута и че почти всичките му винтове са изпопадали, а ведно с него и голяма част от талпите на прикрилния пояс^[2] са били изтръгнати от мястото им! Поради това необикновено положение на кила поставянето на пластир бе практически невъзможно или поне в голяма степен безсмислено. Затова ние се опитахме да ограничим донякъде нахлуването на водата, като пъхахме към дъното с помощта на пръти и ведра цели вързопи от кълчища, част от които оставаха долу и сякаш вършеха известна полезна работа. След това прекарахме едно платнище върху това място, но без никаква полза.

С помощта на около сто и петдесет моряци от корабите „Джон“, „Норд Бритън“, „Дон“, „Сюпириър“, „Елизабет“, „Пърсивиърънс“ и

др., водата, макар да не можеше да бъде изцяло изпомпена, все пак бе държана на такова ниво в трюма, че в течение на двадесет и четири часа дълбочината ѝ се колебаеше между четири и шест фута. Но тъй като изпомпването и изхвърлянето на водата с кофи и ведра не можеше да продължи само с усилията на нашия екипаж, наложително бе да се използва някакво по-бързо спасително средство, докато все още разполагахме с голям брой помощници. Различните методи, които сметнах като подходящи за този случай или за които бях слушал, че са били използвани за запушването на такива отвори, бяха следните:

I. Чрез поставяне на пластир. Аз възнамерявах да направя опит изцяло да изтегля кила, тъй че пластирът да може да се постави с големи изгледи за успех. Но това предложение бе оспорено и отхвърлено от неколцина добри дърводелци, които смятаха, че издърпването на кила може да откърти и други ребра на кораба и да предизвика незабавно потъване.

II. Чрез силно наклоняване на кораба. С други думи, да се пренесат върху леда всички провизии и целият товар на кораба, след което той да се наклони на една страна до такава степен, че дупката да излезе над водата, и тогава да се поправи повредата. Този план бе особено настоятелно препоръчван от всички капитани, които ме посетиха, и от почти всички дърводелци.

III. Чрез уплътняване на трюмната настилка. Струваше ми се, че ако е възможно да се уплътни трюмната настилка до такава степен, че да се направи водонепроницаема, тъй като до този момент тя оставаше все още без никаква повреда, то това би помогнало на кораба да се държи над водата дори ако целият кил бъде изтеглен. Но тъй като не бихме могли да се доберем до всички части на трюмовата настилка поради водата, която я покриваше, и понеже закълчищването на цялата настилка би ни отнело повече време и материали, отколкото можехме да отделим в случая, същата цел, струваше ми се, би могла да се постигне, като направим една уплътнителна стена между две ребра на корабния скелет пред самата дупка и като закълчищим настилката над нея. Обаче този план би могъл да бъде приложен само в случай, че успеем да изпомпим водата; но това не можеше да направим и той следователно оставаше неприложим.

IV. Чрез преграждане на наводненото отделение. Този способ изискваше да се направи една преграда или каса в предната част на

пробойната и тъй да се закълчищи, че водата да се задържи само в това отделение. След това между две ребра на корабния скелет да се издигне една уплътнителна стена, която да не позволява на водата да прониква. Тъй като и този способ предполага предварително изпомпване на всичката вода, и той бе неприложим.

V. *Чрез обръщане на кораба с кила нагоре.* Този способ представлява един отчаян опит и аз бях решил да го приложа, в случай че всички други средства не дадат резултат. За неговото прилагане щеше да бъде необходимо изпървом да се свали товарът и да се снем цялото стъкмяване на кораба, а сетне, след като се затворят люковете и илюминаторите на каютите, корабът да се наводни, за да може да бъде обърнат с кила нагоре и да се поправи повредата; и на края да се върне в неговото нормално положение и се изпомпи водата. За да се извърши всичко това, навярно щеше да бъде необходима помощта на някой друг кораб за преобръщането и изправянето на „Еск“.

Като имахме пред вид предимно втория и петия от горните способности, ние се захме да снемем стъкмяването на кораба и да свалим товара и провизиите върху един равен леден блок, до който се бяхме закотвили.

Имаше известна възможност да забавим наводняването на кораба, като вмъкнем куп стари въжета, слама или кълчища в поголемите пробойни чрез нарочно приготвено платнище. Междувременно ние приготвихме такова платнище, като вшихме навред в него най-различни материали, които ведно с големи ивици от стари платна и малко пепел напълно подхождаха за тази цел. Така приготвено, то беше прекарано под повреденото място на кораба, ала все още без никаква полза.

През цялата събота (деня, в който се случи злополуката), както и през част от неделята ние бяхме щедро и дейно подпомагани от екипажите на близко разположените кораби, а в понеделник сутринта дойдоха още хора от корабите „Роял Баунти“, „Маргарет“, „Джон“ и „Норд Бритън“.

По това време моите моряци бяха съвсем изтощени, а повечето от помагачите ни — уморени и обезсърчени, защото водата в трюма се покачи на девет фута въпреки всички усилия на новодошлите. Явно бе, че не е нито справедливо, нито благоразумно и тези последни помагачи да се доведат до крайно изтощение, когато нямаше никакви изгледи

усиления им да дадат някакъв положителен резултат. Затова, имайки пред вид обстоятелството, че е невъзможно да се обърне корабът, докато в него все още има доста вода, този план бе по необходимост изоставен; и петият способ — единственият, който подклаждаше надеждите ни, бе приложен. Като подготвителна мярка ние първо поставихме двадесет празни варела в трюма, за да уравновесят баласта от желязо в кораба, сетне запушихме вътрешните илюминатори, отстранихме всички стоки и хранителни продукти, които водата би могла да повреди, затворихме всички люкове и отвори и като издигнахме две палатки върху леда — едната за мен и другата за моряците, — престанахме да движим помпите и оставихме кораба да се напълни с вода.

Аз бях по-склонен да опитам този способ, като имах пред вид, че помагачите ни неизбежно ще се разотидат в скоро време, тъй като мнозина от ония, които помагаха ревностно в самото начало, вече ни бяха напуснали, а преди да ни изоставят, екипажите на два кораба проявиха такова безгрижие и нехайство, че забавиха всички наши усилия с неуместното си лекомислие. За мене бе особено тежко да гледам как хора, очевидно дошли с намерението да ни помогнат, остават напълно бездейни и на всичко отгоре подкопават усилията на другите с откритите си твърдения, че състоянието на кораба е безнадеждно. Тези нетактични хора даже не се свеняха да разискват в присъствието на нашите моряци върху възможността да се отдадат на грабеж при първия стоден случай, а някои от тях са били чути да казват и точно коя вещь възнамеряват да задигнат. Други от тези безчувствени хора още докато работеха при помпите, изявяваха чрез непристойното си поведение своята надежда, че корабът ще бъде изоставен. Можех да наблюдавам как вместо да залягат при помпите, те се отнасяха съвсем несериозно към тази своя задача.

Скандалното поведение на тези хора по всяка вероятност се насърчаваше, ако не и възбуждаше, от пораженския дух на мнозина моряци от нашия екипаж. Хора, за чиято упоритост и смелост си бях съставил най-високо мнение, силно разочароваха надеждите ми по време на тази криза. Наистина измежду целия екипаж едва ли можеха да се видят повече от дванадесетина смели момчета. Един от помощниците ми искаше да напусне работното си място в трюма, та трябваше да се покажа от люка и да го засрамя. Друг мой помощник,

на когото бях заповядал да пълни ведрата, скоро отказа да работи под неблагоприятния предлог, че го изпръсквали с вода. Но справедливостта налага да кажа, че моят пръв помощник, както и неколцина други членове на екипажа проявиха онова ревностно старание, онази послушност и неотслабваща упоритост, качества, които, щом са съчетани у едно лице, правят чест на моряка и го изтъкват като истински британец.

Тъй като не беше уместно за нито един кораб с оглед на опасното разположение на окръжаващите ни ледени късове да дойде достатъчно близо до нас и ни помогне да преобърнем „Еск“, ние нямахме друг начин да извършим това странно действие освен като си послужим със скрипци и въжета, захванати към ледените блокове. Постъпихме така: едно ново въже бе прекарано под дъното на кораба, единият му край бе вързан за главната мачта, а другият — издърпан върху леда, като с различни скрипци и въжета силата на тегленето бе увеличена тридесет и шест пъти; или, както предполагам, като се държи сметка и за триенето, всеки човек, който дърпа въжето, щеше да упражни натиск от кръгло един тон. Другият край на това въже бе прикрепен по същия начин към главната мачта и посредством котви и една сложна комбинация от скрипци на свой ред бе захванат за ледените блокове. Следователно, щом тези скрипци влезнат в действие, дебелината на кораба въже щеше да издърпа кила нагоре към леденото поле, край което бе полегнал, и като тегли надолу страничния планшир, да обърне кораба.

Когато всички приготовления бяха завършени, аз изпратих изтощения ни екипаж да почине, докато корабът се напълни с вода. Що се отнася лично до мене, наложително бе и аз на свой ред да получа кратка почивка. Прекарал бях вече петдесет часа без никаква почивка при това небивало напрежение, което ведно с тревогата ми предизвика подувания в краката, станали толкова болезнени, че едва можех да пристъпвам. И тъй, като хвърлих един дюшек върху няколко дъски на снега в една от палатките, аз успях добре да си отпочина в продължение на четири часа, въпреки студа и голямата влага, и да се събудя твърде освежен.

Веднага след това се залових с всички хора за кораба, който за наша изненада бе потънал малко под външния знак за 16 фута, а вътре в него водата едва покриваше част от междупалубното пространство. Понеже смятахме, че корабът няма да потъне повече, поради лекотата

на празните варели и на материала, от който той бе направен, ние пуснахме в действие всичките скрипци, но въпреки усилията на около 150 души, едва успяхме да го наклоним с повече от пет-шест пояса на външната обшивка. Наклонили го до това положение и с тежестта на две котви, окачени на мачтите и действащи като мощни лостове върху кораба, аз се качих с около 120 души на палубата. Наредени до един на горната страна, тия хора изведнъж се спригнаха към долната част на палубата и тогава корабът тъй внезапно се наклони на една страна, че се изплашихме да не би съвсем да се преобърне, ала не след дълго наклоняването спря. При това положение всички въжета върху леда бяха пристегнати, корабът остана наклонен на една страна и ние отново се покатерихме на горния край на палубата и пак се спуснахме надолу. На края, след неколкократни повтаряния на това действие, положението на кораба ни най-малко не се промени, макар че общата тежест на хората, преминаващи внезапно от едната страна към другата, не бе по-малка от осем тона.

Тогава стана явно, че поради особената лекота и стабилност на кораба намерението ни да го преобърнем не може да бъде осъществено без помощта на някой друг кораб, който да ни улесни чрез допълнителни скрипци; и понеже никой друг кораб не можеше да се приближи без опасност за него самия, този способ бе изоставен.

Поради вече безнадеждното състояние на кораба не можеше да има нищо нередно в един опит да се измъкне килът и прикилнатият пояс от талпи, които не позволяваха да се постави пластирът; защото, каквото и да се случеше, положението едва ли щеше да стане по-лошо. И тъй като прекарахме примката на едно въже върху изместената част на кила, вързахме единия му край за един кнехт, а другия за рудана и скоро го измъкнахме, но той веднага се изплъзна и потъна. Частта на прикилния пояс от талпи все още се държеше за кораба и с известна трудност едно въже бе стъкмено към нея, но то се оказа недостатъчно, за да я изтегли. Не помогна и примката на друго въже, макар че успяхме да я притеглим около талпите. На края все пак поясът бе издърпан.

След като отстранихме тези пречки, обшитото с кълчища платнище беше незабавно прекарано под повреденото място на кораба, а в образувалата се в него вдлъбнатина бяха напъхани големи количества кълчища. Върху това платнище разстлахме едно предно

корабно платно, като привързахме и платнището, и платното дотолкова стегнато около корпуса на кораба, доколкото позволяваха килните винтове, които все още оставаха в хоризонтално положение. Резултатът беше толкова добър, колкото можехме и да очакваме.

Малко преди да завършат тези действия, всички наши моряци, подпомогнати от екипажа на „Джон“, който се бе върнал при нас след кратък отдых, пуснаха в действие трите помпи и се заловиха да изгребат водата с кофи и ведра. Те се трудеха тъй неуморно, че след единадесет часа помпите засмукаха въздух! През това време от трюма бе изпомпена такава количество вода, което понижи с 13 фута общото равнище на водата независимо от притока през пробойните. Екипажът на „Джон“ остана още четири часа при помпите, докато нашите моряци извадят всички варели от кърмовия трюм и привършат с всички необходими мерки за закълчищването на подовата настилка, съобразно предложения от мене способ №III. При този случай моряците от екипажа на „Джон“ работиха тъй усърдно и с такъв дух, че наистина заслужават похвала. Тяхното поведение предизвика не само одобрението, но и благодарността на всички мои хора.

По това време нашите хора пак бяха изтощени и тъй като много се нуждаехме от помощта на неколцина дърводелци, ние гръмнахме с едно оръдие и повторихме този сигнал за бедствие, който доведе, и то много навреме, две лодки с по шест души в тях, изпратени от корабите „Прескот“ и „Норд Бритън“. Дърводелците от тия два кораба, както и тези от кораба „Джон“, започнаха да изрязват част от настилката между две корабни ребра, на около 26 фута от ахтерщевена — на едно място, както ни уверяваха те, намиращо се пред пробойната или между пробойната и тялото на кораба. За съжаление гредите на това място бяха тъй тясно заловени една с друга, че се наложи да изрежем един от подовете, за да се доберем до външната настилка, а сетне да закълчищим пукнатината между нея и ребрата на кораба — една задача, която се оказа крайно трудна, отегчителна и неприятна поради значителната дебелина на ребрата и големия прилив на вода през пробойната.

Докато тия добри помощници бяха при нас, аз разреших на екипажа да почива четири часа, като се редува на две смени, и с оглед на това някои от леглата бяха пренесени от леда на кораба. Тук за първи път от четири дни те можаха наистина да отпочинат; защото

поради студа и постоянната влага, докато почиваха върху леда, предполагам, че някои от тях не са дремнали нито за минута. Когато се върнаха при нас, неколцина моряци от екипажа на „Джон“ вдигнаха мачтите и стъкмиха почти всички платна, а в това време нашите моряци подреждаха главния трюм, хвърлен в страшен безпорядък от плаващите варели. Някои варели бяха останали без капаци и всичката китова мас бе загубена, а други бяха разкривени и повредени.

Когато дърводелците окончателно привършиха работата си, натикаха кълчища в цепнатините, и то с помощта на едно водонепроницаемо вещество, а там, където процепите бяха много широки, напъхаха късове сланина. Когато цепнатините между подовата настилка и гредите бяха запълнени, всички материали бяха здраво затиснати с дървени клинове, а свободните места между тях бяха също закълчищени. И цялата работа щеше да бъде отлично завършена, ако засиленият приток на вода не бе взел връх над помпите, покривайки пода, на който работеха дърводелците. Поради това те трябваше много набързо да закълчищят това място; и тъй като бяха вече много уморени, последните работи бяха завършени не така прецизно, както бих желал. Все пак ние изпитахме голямо задоволство, тъй като успяхме донякъде да постигнем целта си, защото непосредствено след като забихме клиновете и закълчишихме процепите, водата, вече в невъзможност да се провира свободно между външната и вътрешната настилка, зацвърча на много места в запълнените с чоп дупки.

Преобладаващото дотогава тихо време с гъста мъгла бе накарало няколко кораба, които при други обстоятелства биха отплавали, да останат при нас и да ни оказват помощ, но тъй като времето вече се бе изяснило и с това се откриваше възможност за риболов, всички кораби ни изоставиха с изключение на „Джон“, който също се готвеше да се раздели с нас. Мисълта, че след няколко часа ще бъдем оставени напълно сами в кораб, който бе почти развалина, и то в едно положение на непрестанна опасност, отдалечени на сто мили от морето; убеждението, че в резултат на голямото количество вода, която продължаваше да навлиза в трюма, корабът би потънал и при най-дребната злополука; увереността, че и при най-благоприятните условия (има се пред вид и разнебитеното състояние на кораба и това, че по-голямата част от неговия товар, от платната и провизиите се

намираха върху леда) ще трябва да мине доста време, докато откараме кораба на друго място, тъй като повечето моряци от екипажа трябваше непрекъснато да бъдат при помпите; голямата вероятност при вече напредналия зимен сезон, че цялата флотилия от китоловни кораби ще се опита веднага да отплава към по-безопасни ледове, близо до откритото море и следователно ако ледовете, сред които се намирахме, смажат нашия кораб, за нас не би имало никакво убежище, освен на такова разстояние, недостигаемо за ледовете; съзнанието, че ако корабът бъде благополучно изкаран от ледовете, той все пак би могъл да потъне в открито море поради изхлузване на поставените като пластир платна или поради събиране на вода в носовия трюм по време на буря, при което животът на членовете на екипажа ще бъде по всяка вероятност принесен в жертва на тяхното безразсъдство — тези няколко важни съображения бяха направили такова силно впечатление на моряците, че те изглеждаха решени да напуснат кораба и да подирят убежище в „Джон“, когато той се намери да ни изостави. Аз разполагах с достатъчно сведения, за да вярвам, че те наистина са решени да постъпят така; и като познавах характера на мнозина от моя екипаж, доказали с поведението си през миналите събития и изпитания, че представляват, общо взето, отбор малодушници, бях сигурен, че ако по някакъв начин не ни бъде осигурена помощта на „Джон“, то „Еск“, въпреки целия положен труд за поправяне на повредите и постигнатия успех, ще трябва все пак да бъде изоставен като при крушение! Някои от моите хора от доста време най-настойчиво ме молеха да наема присъствието и сътрудничеството на „Джон“ срещу половината от нашия товар, ако те не се съгласят на по-малко. Аз упорито отхвърлях тия молби, докато на края, убеден, че случаят налага това, и единодушно подтикван от целия екипаж, направих подобно предложение на капитан Джексън, който, получил съгласието на своите хора, склони да стои с кораба си край нас и да ни оказва помощ при условията на следния договор, доброволно подписан в оригинала от всеки член на екипажите на двата кораба:

Гренландско море, 3 юли 1816

Тъй като корабът „Еск“ от Уитби се намира в беда и понеже неговият екипаж не е в състояние да го опази чрез собствените си сили, долуподписаните капитани, помощници и моряци на корабите

„Джин ъв Грийнок“ и споменатият „Еск“ се договориха първите да окажат помощ на вторите при следните условия и уговорки:

I. Корабът „Джон“ ще остане край „Еск“ и ако това се окаже наложително, ще го придружи до някое пристанище в Шетланд и докато трае подготовката на „Еск“ за това плаване и през време на самото плаване, екипажът на „Джон“ ще му оказва помощ с всички възможни сили и средства, необходими за опазване.

II. С оглед на тези услуги членовете на екипажа на „Еск“ са съгласни да предадат на кораба „Джон“ четиридесет и осем тона масло или китова мас, при съотношение от четири тона мас за три тона масло, както и половината от сегашния товар на „Еск“ от банели — и с настоящето те заявяват, че се отказват от всички права и претенции върху споменатите количества масло и банели, както и от всякакви надници, парични и други надбавки върху тях.

III. Капитанът на „Еск“ поема задължението, от страна на собствениците, ако чрез съвместните усилия на екипажите на двата кораба „Еск“ бъде опазен и пристигне благополучно в пристанището, от което е отплавал, и „Джон“ го придружава и екипажът му оказва помощ чак до Шетланд, собствениците на „Еск“ ще дадат една сума от сто лири стерлинги на екипажа на „Джон“, за да бъде разделена по равно между всички негови членове, с изключение на харпунерите.

IV. Капитанът на „Еск“ също така поема задължението, от страна на собствениците, че ако при едно неизбежно отлъчване на двата кораба един от друг се наложи някои членове от екипажа на „Джон“ да бъдат откарани до Уитби, те ще получат по една прилична сума за пътни разноски до местожителствата им.

V. И двете страни се договарят, в случай че през време и в рамките на това споразумение бъде намерен мъртъв кит или бъдат уловени плаващи китове, от който и екипаж да са били видени, улучени и убити, така намерените и прибрани китове ще бъдат разделени по равно между двата кораба.

(Подписано от всички хора от двата кораба)

Вместо да заплащам в пари извършените спасителни работи, аз предпочетох да се откажа от известно количество китова мас поради следните две съображения: първо, ако корабът бъде в края на краищата загубен, горното възнаграждение не би представлявало никакъв подарък, тъй като всеки друг кораб, минал край мястото на

крушението, би могъл да обсеби тази мас, без изгледи собствениците на „Еск“ да могат да предявят претенции дори върху част от нея. Второ, понеже всяка уговорена сума за извършените спасителни работи би трябвало да бъде изплатена независимо от това, дали корабът ще може да бъде спасен, или ще пропадне; защото, оказвайки ни помощ, хората от екипажа на „Джон“ щяха по необходимост да се откажат от всякакви по-нататъшни изгледи за улов на китове през този сезон и това изискваше те да получат прилично възнаграждение за направената жертва, независимо от крайния изход на усилията им да спасят кораба. По този начин, предавайки китова мас срещу извършваните спасителни работи, ние чисто и просто давахме онова, което и без това не бихме могли да откараме в изходното пристанище, с една дума, давахме това, което не можехме да опазим.

Сключвайки това споразумение, аз щях да бъда напълно в правото си да действам по мое усмотрение в интереса на собствениците, без да държа сметка за желанието на членовете на екипажа, но тъй като това бе тяхно предложение, пък и в голяма степен тяхно собствено мероприятие, и особено поради личната заинтересованост на всеки един от тях в преотстъпената китова мас — нещо, което би могло да го накара след завръщането ни да претендира на общо основание за надници и надбавки (все едно, че товарът е бил откаран в пристанището), аз сметнах за благоразумно да се снабдя с писменото съгласие на всеки моряк за условията на споразумението. При това положение разрешението на въпроса, дали членовете на екипажа имат право на надници и надбавки върху маста, щеше да зависи от собствениците, без някой да може да оспорва тяхното решение.

Съгласието на хората от екипажа на „Джон“ бе необходимо само за утвърждаване решението на капитана да напусне китоловния район преждевременно и с половин товар, чрез което, срещу получените от нас облаги, те се отказваха от шансовете да уловят и други китове до края на сезона.

Понеже горното споразумение не беше достатъчно изрично и обвързващо за капитаните и собствениците на „Еск“ и „Джон“, следващият договор бе съставен и подписан от мен и г. Джексън.

СПОРАЗУМЕНИЕ

Корабът „Еск“ от Уитби, който се намира на голямо разстояние от свободни води и в опасно положение сред ледовете, има сериозни повреди, пропуска много вода и е останал почти без обичайното стъкмяване, с целия товар и всички провизии навън, поради което той вече представлява едно голо корито в почти безнадеждно състояние. Освен това членовете на неговия екипаж са изтощени от тежък и продължителен труд и се намират в невъзможност сами, със собствени сили, да предпазят кораба от потъване и да го откарат в изходното пристанище. Тези обстоятелства безусловно налагат да се потърси помощта на някой друг кораб. Тъй като капитанът и членовете на екипажа на кораба „Джон“ от Грийнок се готвят да окажат необходимата помощ, с настоящето долуподписаните двамина капитани на корабите „Еск“ и „Джон“ се договарят, че едната страна ще окаже необходимата помощ, а другата ще представи определено възнаграждение съгласно условията на договора...

Освен това долуподписаните Уилям Скорзби-младши и Томъс Джексън взаимно се договориха — от свое име и от името на собствениците на техните кораби, доколкото това ги засяга — с единомудното и свободно изразено съгласие на членовете на съответните екипажи, както следва:

Ако в продължение на първите седем дни от датата на сключването на настоящето споразумение корабът „Джон“ бъде принуден поради злощастно стечение на обстоятелствата да се отлъчи от кораба „Еск“ и с това да преустанови помощта си, споменатото възнаграждение да се счита като общо имущество на собствениците на двата кораба, при което половината от китовата мас или тяхната равностойност в пари ще бъде възвърната — без каквито и да са удръжки за наvlo, престой и други такси с изключение на действително извършените разходи — на собствениците на „Еск“ във възможно най-кратък срок след пристигането на „Джон“ в неговото изходно пристанище...

Към това двете страни заявяват, че всички предходни членове и разпоредби на настоящия договор са били установени и приети не от съображения на роднински, приятелски или други лични връзки, а единствено поради принципа на взаимно обусловените задължения и следователно за благо на собствениците на двете предприятия. И тъй определеното възнаграждение се предоставя от страна на „Еск“ поради

крайно неотложните обстоятелства, в които се намира, и се приема от страна на „Джон“ поради малката вероятност той да обезпечи по друг начин подобно увеличение на своя улов.

Сключено на борда на „Еск“ в 6 часа след пладне (присъствен ден) на третия ден на юли 1816 г.

Томъс Джексън

Подписано от:

Уилям Скорзби-младши
Джон Дънбар

свидетели

Подписано от:

Уилям Уорд

След като тези споразумения бяха напълно разбрани и подписани, корабът „Джон“ се промъкна близо до „Еск“ през ледовете, разтворили се за пръв път след злополуката, и неговите хора прибраха на борда му целия ни запас от нестопена китова мас и около половината от нашите банели съгласно спогодбата. Междувременно ние издърпахме „Еск“ малко встрани и се заехме да нареждаме варелите в главния трюм, а също да подреждаме и пълним с вода варелите в кърмовия трюм и да закълчицваме процепите на подовата настилка.

Тъй като всичко вървеше добре и членовете на нашия екипаж и техните помощници бяха до един трескаво заети с тоя труд, аз трябваше да се оттегля и да потърся почивката, от която умореното ми тяло не можеше повече да се лиши. В продължение на сто и двадесет часа аз бях почивал само дванадесет, докато при нормални обстоятелства щях да почивам от четиридесет до петдесет часа. Затова никак не бях изненадан, когато болките в подутите ми крака станаха толкова силни, че почти не можех да се движа. Справедливостта изисква да отбележа, че и г. Джексън доброволно се бе подложил на същите лишения през горния период.

На петия ден от месеца с помощта на всички моряци от „Джон“ и след една почивка от четири часа нашите хора се заловиха така усърдно за работа, че подреждането на трюма и стъкмяването на мачтите бе приключено, всички вещи и прибори бяха прибрани от леда и ветрилата бяха поставени преди седем часа сутринта. Ледовете се бяха поразпръснали в най-благоприятно за нас положение и при лек ветрец ние потеглихме. Но каква бе изненадата ни и колко покрусени

останахме, когато установихме, че корабът не може да се управлява! Кърмилната уредба бе станала напълно безполезна, тъй че и при възможно най-благоприятното разположение на ветрилата и съответното положение на румпела корабът не можеше да направи завой или поне отчасти да бъде отклонен от направлението, в което го тласкаше напорът на вятъра. Това бе едно тревожно разочарование. Но тъй като корабът ни се намираше в непрестанна опасност да бъде смазан от ледовете, „Джон“ с невъобразими усилия успя да ни изтегли на буксир на три-четири мили в източна посока до един сравнително безопасен район. При други обстоятелства щеше да бъде много забавно да се наблюдава особенният начин, по който „Еск“ бе изтеглян напред. Той не можеше да измине и петдесет ярда в един и същ курс, въпреки най-акуратното и подходящо управление на ветрилата и кормилото, а все криволичеше ту към едната, ту към другата страна, и то до крайния предел, допускан от въжетото, с което бе теглен на буксир. Веднъж това въже се скъса и след това трябваше много често да отпускаме единия край, за да избегнем повторното му скъсване.

Акостирахме до едно друго ледено поле и веднага се заловихме да поправим кърмилната уредба на кораба. За тази цел откачихме кормилото и го вдигнахме на палубата. Там наставихме долната и задната му част с дъски с размер на около двадесет квадратни фута, здраво свързани помежду си чрез дървени гредички. Освен това закрепихме четирите краища на пластирните платнища за скоби, вкарани в задните извити части на кърмата, чрез което притокът на вода към кормилото вече не бе възпрепятствуван до такава степен и следователно кърмилната уредба щеше по всяка вероятност да действа по-добре. И на края напълнихме известен брой празни варели в кърмовия трюм — едни с морска вода от самия трюм на кораба, а други с прясна вода, взета от повърхността на леда, с цел да увеличим наклона на кораба към кърмата и да компенсирате олекването вследствие загубената част от кила.

На шестия ден на юли предиобед вятърът стихна, мъглата се вдигна и ние прибрахме въжетата, които крепяха кораба за леда. Когато ветрилата се издуха, ние направихме необходимите опити корабът да вземе завой с носа и завой с кърмата, както и да лавира, и с удоволствие констатирахме, че кърмилната уредба действа съобразно намеренията ни, макар че поради бавното подветрено

движение на кораба опитът ни да лавираме срещу вятъра излезе съвсем несполучлив. Като срещнахме наскоро след това няколко непроходими ледени блока, полегнали пряко на пътя ни, които поради насоката на вятъра и възвръщането на мъглата нито можехме да заобиколим, нито да открием проход през тях, ние акостирахме край „Джон“ до един страничен блок. Внимателните действия на дърводелците при закълчищването на подовата настилка, както и несъмнената полза от употребата на пластирни платнища вече бяха дали такива добри резултати, че в неделния ден на 7 юли първоначалният приток на вода през пробойната бе намален с четири пети! В продължение на цял час, през който бяхме заети с църковната служба, помпите бяха оставени в покой; и двата и половина фута вода, напълнили трюма през това време, бяха изпомпени само за двадесет минути.

Времето се бе изяснило и ние открихме провлак между ледовете в източна посока. Но тъй като преобладаваше източен вятър, никак не можехме да напреднем, докато „Джон“ не ни взе отново на буксир. След като изминахме към три-четири мили, навлязохме в тесен провлак, който водеше към по-открито място на югоизток от нас. Въпреки обстоятелството, че значителни количества плаващ лед се срещаха в тоя провлак, а в един случай стана нужда „Джон“ и да пробива път за „Еск“, ние успяхме да се промъкнем, без да се блъснем в ледените късове.

На 8 юли взехме курс на югоизток и до пет часа преди пладне плавахме в свободни води, макар че и от двете ни страни се простираха огромни ледени полета. Към 10 часа преди полунощ попаднахме на удобен провлак към югоизток и заплавахме по него; и след като трябваше неведнъж да се провираме между плаващи ледени блокове, понякога доста големи, в утрото на другия ден отново попаднахме на открити води. Духаше лек благоприятен вятър, а и времето беше ясно и хубаво. Видяхме няколко кораба. Зърнахме и един кит и изпратихме три лодки да го догонят, но те не успяха да го стигнат. Тогава „Джон“, опитвайки се да ни извлече покрай един леден блок, сам се натъкна на него, удари се в подводния издатък и заседна. Той стоя към половин час, без да мръдне, а в това време ние продължавахме сами. Към полунощ съгледахме сушата — остров Чарлз или провлака пред него — на около 60 мили; и пак по това време

окончателно оставихме зад нас всички ледени полета, до които стигаше поглед. Намирахме се на 77°24' северна ширина.

Нашият дърводелец продължаваше да се труди в задния трюм, и то не без полза, макар че почти ежедневно се явяваха нови пробойни. За да подсигурир подовата настилка, поставихме голям брой подпори между нея и гредите на палубата при каюткомпанията за младши офицери с цел да попречат на водата да откърти дъските от корабните ребра.

В утрото на 12 юли вятърът се засили откъм изток, небето застрашително потъмня и големи вълни се заредиха откъм югоизток. Поради силното клатушкане на кораба и вече увеличената скорост на плаването много възли на пластирните платнища се разкъсаха и не след дълго видяхме тия платнища да се влечат покрай кърмата. Това обстоятелство предизвика немалка тревога. Не бяхме установили предварително доколко и в каква степен корабът ще може да плава на второто си дъно и опитът трябваше следователно да бъде извършен в един много критичен момент, когато вълнението бе тъй силно, че би било малко вероятно да успеем да се прехвърлим на борда на „Джон“, ако корабът ни потънеше. Едно друго обстоятелство подсилваше опасенията ни, че пробойната явно се увеличаваше, докато главните помпи бяха фактически извън строя поради страничния наклон на „Еск“ и насъбралата се вода в долната най-широка част на кораба.

Имахме един тих ден на 16 юли. Едно продълговато платнище, което обшивахме цели три дни със снопове от влакна и кълчища, бе поставено след няколкократни опити и закрепено над пробитата част на кораба. То бе направено от здрав брезент и цялото бе покрито с дълги нишки от пресукани въжета. Двата края бяха завързани към две отделни корабни въжета, а те на свой ред бяха съединени посредством една къса желязна верига. След това веригата бе прекарана между кърмилната уредба и ахтерщевена и изтеглена нагоре; и понеже въжетата бяха изтеглени чак до носа, то и брезентеното платнище прилепна здраво към пробитото място.

Вследствие на това притокът на вода през пробойната стана за известно време почти незначителен; но на другия ден, при засилилия се отново вятър откъм изток и образувалото се внушително вълнение, когато бивахме теглени на буксир със скорост от девет възли на час,

това добре прикрепено платнище се раздра и скоро последва съдбата на всички други пластирни платнища, поставени преди него. Притокът на вода през пробойната веднага се увеличи.

Изминатото от нас разстояние на 18 юли беше 184 мили в югозападна посока. Пак ни разтревожи водата, насъбрала се в носовия трюм, а и няколко нови пробойни се появиха вследствие силните наклонявания на кораба. Обаче чрез скъсяване на платната и чрез преместването по посока на вятъра на различни предмети със значително тегло отново можехме да обезпечим безопасно плаване. Намирахме се на $67^{\circ}16'$ северна ширина.

На 19 юли се скъса едно въже, дебело седем инча, с което бяхме теглени на буксир. Поради силното вълнение на морето за нас бе много трудно да прехвърлим друго въже на борда на „Джон“, но на края успяхме да сторим това с помощта на няколко шамандури и един варел, пуснат от „Джон“. Привечер времето беше много хубаво; тогава и вятърът за пръв път, откак се бяхме измъкнали от ледовете, задуха срещу нас.

На 20 юли имахме един много приятен ден; видимостта беше пълна, морето гладко, вятърът умерен, а надвечер и благоприятен. Притокът на вода през пробойните се увеличаваше.

На другия ден задуха силен източен вятър, появи се силно вълнение откъм югозапад, а мъглата бе толкова гъста, че „Джон“ едва се виждаше на сто и петдесет ярда от нас. Тая нощ за първи път от април насам видяхме звезди.

На 22 юли източният вятър се превърна в силна буря и напънът върху кормилото скъса въжения теглич на кърмилната уредба, отнасяйки и щурвалната стойка. Понеже смятахме, че старнпостът се намира в опасност, а заедно с него и самият кораб, веднага свихме задните платна и дотолкова намалихме общата площ на платната, че вече бяхме почти изцяло теглени от „Джон“, който продължаваше да плава при страхотно напрежение на ветрилата. Бурното море, насъбраната вода в носовия люк и видимото увеличение на притока й през пробойните бяха немалко тревожни обстоятелства. Но изглежда, че доброто провидение все пак бе благосклонно, защото нещата бяха само на пръв поглед против нас — бурята стихна, корабът се изправи и трюмът бе лесно изпразнен от насъбралата се вода.

На следния ден, към 3 часа в зори, зърнахме суша, а към 10 часа преди пладне видяхме Хангклиф, Шетланд, на 15 мили в северозападна посока. Тъй като за кратко време задуха южен вятър, ние насочихме кораба към сушата с намерението да се установим в Лервик и там да дочакаме по-благоприятно време, за да продължим пътуването си; но като приближихме сушата на около три-четири мили, неочаквано задуха югоизточен ветреца, който беше попътен за нас и ние поехме курс на юг-югозапад. Привечер, след като „Джон“ бе изпълнил, доколкото можехме да изискваме това, всички разпоредби на сключения договор, ние върнахме на борда му дванадесетината души от неговия екипаж, които се намираха при нас, и като ни дадохме запас от прясна вода, „Джон“ и неговите хора ни оставиха, извиквайки на три пъти „ура“ при традиционната флажна разцветка. Тъй като сега трябваше да плаваме само със собствени сили, ние напредвахме доста бавно.

На 24 юли при източен вятър поехме курс юг $3\frac{1}{2}$ запад вместо обичайния югозапад-юг курс, защото се опасявахме, че можем да бъдем отнесени към някой бряг в подветрената ни страна, от който при почти неуправляемото състояние на кораба нямаше да можем да се оттеглим. На 25 юли вятърът задуха от север — северозапад и ние заплавахме със значителна скорост.

Към 7 часа в утрото на следния ден видяхме английски бряг. По обед носът Сент Аб се намираше на северозапад-север от нас на около петнадесет мили. Привечер имахме южен вятър, а през нощта задуха лек западен ветреца, при който продължихме да плаваме с издути ветрила покрай брега. На разсъмване на 27 юли ни зарадва гледката на нашето изходно пристанище. Понеже знаехме, че дълбочината е достатъчна за нашия кораб, и като се надявахме да се доберем до пристанището преди отливът да предизвика силно спадане на водата, ние заплавахме към него с всички ветрила, които можехме да издигнем; и като взехме на борда един пилот при приближаването на вълнолома, веднага навлязохме в пристанището и закотвихме кораба на безопасно място.

И тъй благодарение на провидението, което поощряваше постоянството ни и с чиято благословия всички наши планове и способности се оказаха действени, щастливо завърши това опасно, злополучно и вълнуващо плаване.

Новината за бедственото състояние на кораба и за безизходното му положение бе стигнала до Уитби един ден преди нас и поради известни преувеличения относно загубите на екипажа всички заинтересовани лица изпаднали в дълбоко униние. Из целия град, а в голяма степен и навред из цялата околност на това събитие се гледало като на общо бедствие. Някои от осигурителите на „Еск“, както научих впоследствие, са предлагали 60 на сто, за да се презастраховат за сумите, дължими от тях срещу застраховката на кораба; но рискът бил от такова естество, както свидетелствували изказванията на моряците от екипажите на някои кораби, които ни бяха оказвали помощ, че никой не искал да поеме презастраховката дори при тази изключително висока премия.

Сърдечните поздравления, които получих на пристигане в пристанището от всички познати, бяха почти зашеметяващи; и те, прибавени към радостта на моята любяща и възхитена жена, богато ме възнаградиха за всички мъки и тревоги, които бях понесъл.

С напредването на отлива „Еск“ остана на сухо и за първи път след злополуката всичката вода от трюмовете бе източена. След разтоварването на целия товар корабът бе вкаран в док; и тогава стана ясно, че като изключим загубата на 22 фута от кила, останали в Гренландия, и отстраняването на една част от прикилния пояс, дълга към 9 фута, никакви други по-значителни повреди не са били причинени от ледовете. Наистина установено бе, че главната част на кърмилната уредба е пропукана, че всички подводни части на същата уредба с изключение на най-долния пояс са счупени и че старнпостът е разслабен, но тия повреди бяха получени предимно при изтласкването на кораба сред ледовете на 1 май. Всички разходи по отстраняването на повредите, струва ми се, не надвишиха сумата от двеста лири стерлинги.

Наистина решението ни да пожертвуваме почти половината улов е могло да предизвика известно разочарование у собствениците на кораба, които са били уведомени за нашите успехи в риболова, но когато сравним тая жертва със сумата, която би могла да ни бъде поискана срещу извършването на спасителните работи, в случай че не бяхме сключили договор за помощ с „Джон“, въпросната жертва всъщност представляваше една материална изгода, равнозначна със спестяването на може би две хиляди лири стерлинги. Одобрението на

поведението ми от страна на собствениците, г. г. Фишбърн и Бродрик, бе засвидетелствувано от тях чрез отпускане на един паричен дар от петдесет лири стерлинги; и чувството на задоволство у застрахователите в Уитби поради опазването на кораба намери любезен израз в подарения ми красив сребърен сервиз.

В заключение трябва да добавя, че всички членове на екипажа с изключение на един човек се завърнаха благополучно от това тъй пълно с приключения и изпитания плаване. Наистина неколцина бяха пострадали в по-голяма или по-малка степен от страшната преумора и болезненото излагане на студа и влагата през време на почивките им върху леда; но те всички се възстановиха напълно още преди да пристигнем в нашето изходно пристанище, с изключение на едного. Той, бедният, беше твърде слаб физически, жестоко страдаше от острия студ и се помина наскоро след пристигането ни.

[1] Поставянето на пластир е един особен начин за запушване на дупка в дъното на кораба през време на самото плаване. То се извършва чрез прекарване на платница над повреденото или пропускащо вода място на кораба, след което е платницето се пъхат големи количества накълцани въжета, кълчища, вълна, памук и т.н.; или като се пришият дълги вързопи от въжени кълчища навред върху платницето още преди то да бъде поставено върху повредената част на кораба. Когато кълчищените материали се напъхат в отворите от натиска на просмукващата се през тях вода, то и наводняването на кораба се преустановява, или взема по-слаби размери. ↑

[2] Прикрилният пояс от талпи представлява първата поредица от талпи, поставени в дъното на кораба до самия кил, в който те биват завинтени, а също и в двата края към форщевена и ахтерщевена. ↑

**СТИВЪН КРЕЙН
ОТКРИТАТА ЛОДКА
ЕДИН РАЗКАЗ ЗА СЕВЕРНИЯ
АТЛАНТИЧЕСКИ ОКЕАН^[1]**

[0] На хартията името на автора е СтийвЪн Крейн. Бел.zelenkroki.

↑

Разказ, написан по действителна случка, свързана с преживелиците на четирима мъже от потъналия параход „Комодор“.

I

Никой от тях не знаеше цвета на небето. Очите им гледаха право напред, вперени в напиралите вълни. Те бяха тежки и сиви, с белопенести гребени и четиримата мъже до един добре познаваха тези цветове на морето. Хоризонтът все се стесняваше и разширяваше, хлътваше и се вдигаше и през цялото време ръбът му бе назъбен от вълните, заострени като върхове на скали.

Мнозина навярно притежават по-дълга вана от тая лодка тук, яхнала морските вълни. А те бяха тъй неправилно и свирепо отсечени и тъй високи, че всеки пенест гребен представляваше истински проблем при плаването с такава черупка.

Готвачът клечеше на дъното ѝ и се взираше в шестинчовия планшир, който го делеше от океана. Ръкавите му бяха запретнати към лактите на дебелия му ръце, а краищата на разкопчаната му жилетка волно се размахваха, колчем се навеждаше, за да изгребва водата от лодката. Често казваше: „Боже господи, тоя път едва се отървахме!“ И при всяко подобно възклицание той неизбежно се взираше на изток, над развълнуваното море.

Огнярят кормуваше с едно от греблата и от време на време се надигаше, за да се предпази от водните струи, които прелитаха над кърмата. Това беше едно тънко, неголямо гребло, готово всеки миг да се счупи.

Кореспондентът гребеше с другото гребло, гледаше вълните и се питаше защо е тук.

Нараненият капитан, полегнал в носа на лодката, бе изпаднал в онова състояние на пълно отчаяние и безразличие, в което изпадат дори най-смелите и издръжливи мъже, когато, въпреки усилията им, предприятието обявява фалит, армията губи, корабът потъва. Мислите на всеки капитан са дълбоко вкоренени в самите греди и ребра на кораба независимо от това, дали той е командувал само един ден, или цяло десетилетие; и този капитан не можеше да се отърси от суровото впечатление, останало у него в утринния здрач от картината на седем

извърнати лица, а по-късно от гледката на една прекършена топмачта, която се блъскаше насам-натам във вълните, потъвайки надолу и все по-надолу, докато изчезне. От тоя миг нататък неговият глас звучеше някак странно. Макар и спокоен, той издаваше дълбока мъка и някакво чувство, стоящо отвъд думи и сълзи.

— Дръж я малко по на юг, Вили — рече той.

— Малко по на юг, господине — каза огнярят откъм кърмата.

Да седиш в тая лодка бе като да си яхнал още необязден кон. Тя ту се възправяше, ту скачаше и се гмурваше като жива твар. И когато с пристъпа на всяка вълна се надигаше, за да я посрещне, тя напомняше кон, който се готви да прескочи страшно висока ограда. Начинът, по който се катереше и пролазваше върху тия водни стени, бе нещо непонятно. При това на всеки техен гребен пяната, сгромолясваща се от върха, налагаше нов пореден скок, и то от въздуха. Тогава, презрително сблъсквайки се с друга грива, тя се хлъзгаше, спускаше и препускаше надолу по един дълъг наклон, за да пристигне с клатушкане и кимане пред следващата заплаха.

Особеното неудобство на морето се крие в това, че след успешното преодоляване на една вълна, човек открива, че иде друга след нея, не по-малко опасна от първата и еднакво готова да прекатури лодката. В дървено корито, дълго десет фута, човек може да добие такава представа за възможностите на морето, що се касае до вълни, каквито са невероятни за този, който никога не е пътувал с подобна лодка. С приближаването на всяка черна водна стена всичко друго изчезваше от погледа на хората и за тях не бе трудно да си въобразяват, че тъкмо тази вълна представлява последният гневен изблик на океана, последното усилие на неговите мрачни води. Имаше някаква ужасна грация в движението на вълните, които идеха безшумно и само гребените им ръмжаха.

В бледата светлина лицата на тия хора трябва да са били сиви. Очите им трябва странно да са искрели, когато са се взирали неотклонно назад. Наблюдавана от някой балкон, цялата тая стихия наистина би представлявала чудна, фантастична гледка. Но хората в лодката нямаха време да ѝ се любуват, а дори и да имаха, ред други неща щяха да обсебят мислите им. Слънцето висеше спокойно нейде горе в небето и те знаеха, че денят напредва, защото от тъмен цветът на морето стана смарагдовозелен, тук-там изпъстрен с кехлибарени

оттенъци, а и пяната приличаше на сриващи се купища сняг. Те не биха могли да проследят различните фази на зазоряването. Само чувствуваха тая промяна в цвета на вълните, търкалящи се една след друга към тях.

Готвачът и кореспондентът спореха несвързано за разликата между спасителна станция и морски заслон.

— Има един морски дом право на север от фара при Комаровия залив — казваше готвачът — и щом ни видят, те ще потеглят с лодката си и ще ни приберат.

— Кой да ни видят? — запита кореспондентът.

— Екипажът.

— В тия морски заслони няма екипажи. Доколкото зная, заслоните са чисто и просто места, в които поставят дрехи и сухоежбина за хора, претърпели корабкрушение. В тях няма моряци.

— Има, как да няма!

— Няма!

— Впрочем още не сме там — обади се огнярят откъм кърмата.

— Е добре — подзе готвачът, — може би не морски заслон се намира близо до фара при Комаровия залив; може да е и спасителна станция.

— Още не сме там — повтори огнярят.

II

При всяко отскачане на лодката по билото на вълните вятърът свистеше в косите на гологлавите мъже, а щом кърмата пак хлътваше надолу, пръски от пяна прехвърчаха край лицата им. Гребенът на всяка вълна бе като хълм, от чието теме четиримата мъже за миг оглеждаха една безкрайна развълнувана шир, блестяща от пяна и разсечена от вятъра. Навярно славна, а сигурно и великолепна бе тая игра на свободното море, тъй живо изпъстрена със смараглова, белезникава и кехлибарена светлина.

— Слава богу, че вятърът духа към сушата — каза готвачът. — Инак как щяхме да се оправим? Никак нямаше да ни бъде...

— Така си е — потвърди кореспондентът.

Презаетият огняр кимна в знак на съгласие.

Тогава откъм носа тихо се изсмя капитанът, и то със смях, който изразяваше едновременно и хумор, и презрение, и трагедия.

— А мислите ли, момчета, че сега даваме що-годе сериозен отпор на тази стихия? — попита той.

Това накара другите трима да се смълчат след няколко недомлъвки и покашлювания. Те разбираха, че всяка по-конкретна проява на оптимизъм в тоя час би изглеждала глупава и детинска, но в същото време всеки от тях несъмнено съзнаваше колко е важно да издържат. В такива моменти младите хора са упорити в мислите си. От друга страна, поради етични съображения никой не биваше да прави явни намеци за безнадеждността на положението им. Затова мълчаха.

— Тъй или инак — наруши мълчанието капитанът, успокоявайки момчетата си — в края на краищата ще се доберем до брега.

Но имаше нещо в гласа му, което ги накара да се замислят; затова огнярят добави:

— Да, стига да духа все тоя вятър.

Готвачът изгребваше вода от лодката.

— Да! — съгласи се той. — Ако не се разбием в прибой.

Сиви чайки летяха наблизо. Понякога те присядаха в морето край ивици от кафяви водорасли, които се плъзгаха над вълните с движението на окачени на въже килими по време на силен вятър. Птиците седяха удобно в групи от по няколко и не един в лодката им завиждаше, защото за тях яростта на морето имаше онова значение, което би имала и за ято яребици на хиляда мили навътре в сушата. Чайките често идваха много наблизо и сезираха в хората с черните си мънистени очи. В такива моменти имаше нещо тайнствено и зловещо в упорития поглед на немигащите им очи и хората ядно крещяха по тях, казвайки им да се махат. Една от тях упорито ги следваше и очевидно бе решила да кацне върху главата на капитана. Птицата хвърчеше успоредно на лодката и не кръжеше, а правеше досущ като кокошка странични скокове във въздуха. Нейните черни очи сякаш издаваха копнежа ѝ да кацне върху главата на капитана и затова не се откъсваха от нея.

— Противно животно! — рече огнярят, обръщайки се към чайката. — Човек би казал, че са те издялкали с грубо джебна ножче.

Огнярят и кореспондентът мрачно изругаха птицата. Капитанът някак машинално искаше да я отпъди с единия край на носовата фалина, но не посмя да стори това, тъй като и най-слабото рязко движение би могло да преобърне подплашената лодка; и тъй, разтворил пръсти, капитанът внимателно и кротко отпъди чайката с ръка. Обезсърчена по този начин, птицата престана да ги следва във въздуха и капитанът вече задиша по-свободно, успокоен за косата си, а и другите задишаха по-леко, защото в този миг птицата им се бе сторила като някакво отвратително, злокобно предзнаменование.

Междувременно огнярят и кореспондентът гребяха. Двамата седяха на една банка и всеки държеше по едно гребло. След това огнярят вземаше и двете гребла; после кореспондентът; после пак огнярят; и пак кореспондентът... Гребяха и все гребяха. Най-трудното в цялата работа идваше, когато оня, който бе полегнал в кърмата, трябваше на свой ред да вземе веслата. В името и на сетнята звезда на истината по-лесно е да се откраднат яйца изпод самата кокошка, отколкото да се сменят места в някоя малка лодка. Най-напред човекът в кърмата плъзгаше ръка покрай банката и внимателно се придвижваше, сякаш е от Севр. Сетне човекът при греблата плъзгаше ръка покрай другата банка. И това се правеше с изключителна

предпазливост. Когато двамата плахо се разминаваха, никой не откъсваше очи от идещата вълна. Тогава капитанът извикваше:

— Внимавайте сега! По-плавно, вие там!

Кафявите черги от водорасли, които се мяркаха от време на време, приличаха на островчета, на ивица земя. Очевидно те не плаваха нито насам, нито натам и фактически бяха неподвижни. От тях хората в лодката разбраха, че се придвижват бавно към брега.

Като се понадигна предпазливо, докато лодката се катереше по една огромна вълна, капитанът каза, че е зърнал фара при Комаровия залив. Наскоро след това и готвачът потвърди, че е видял фара. В това време кореспондентът бе зает с греблата, но и той искаше да зърне фара; и тъй като седеше с гръб към далечния бряг, а вълните бяха по-важни, мина доста време, докато му се удаде да извърне глава. Найсетне дойде една по-кротка вълна и когато се намираха на самия ѝ гребен, той набързо обходи с поглед западния хоризонт.

— Видя ли го? — запита капитанът.

— Не — бавно рече кореспондентът. — Нищо не видях.

— Пак погледни! — каза капитанът, сочейки с ръка. — Точно натам е.

Кореспондентът изпълни това нареждане от гребена на друга вълна и тоя път погледът му се спря върху нещо малко и неподвижно на самия ръб на люшкащия се хоризонт. То бе точно като главичката на топлийка. Само загрижени очи биха могли да открият един тъй малък фар.

— Мислиш ли, че ще се доберем до него, капитане?

— Ако духа все тоя вятър и лодката не се преобърне, няма причина да не стигнем до него — отвърна капитанът.

Повдигана от всяка възправяща се вълна и грозно изпопръсквана от гребена ѝ, малката лодка напредваше толкова бавно, че и това би останало незабелязано от хората в нея, ако не бяха водораслите. Тя приличаше на някакъв малък въртящ се предмет, по чудо задържал се над вълните, оставен на произвола на петте океана. От време на време огромна маса вода нахлуваше в нея като множество бели пламъци.

— Изгребвай водата, готвачо — невъзмутимо казваше капитанът.

— Дадено, капитане — бързо отвърщаше готвачът.

III

Трудно е да се опише проникновеното братство, установило се между тези хора тук, в морето. Никой не говореше за това. Никой не споменаваше за него. Но то съжителствуваше с тях в лодката и всеки усещаше топлината му. Те бяха един капитан, един огняр, един готвач и един кореспондент, и бяха приятели, приятели, неразривно свързани помежду си, и то в много по-странна степен от обикновените случаи. Нараненият капитан, който лежеше облегнат на съда за вода в носа на лодката, винаги говореше тихо и спокойно; но той никога не би могъл да заповядва на екипаж, по-готов да го слуша и веднага да изпълнява нарежданията му, от тия трима тъй различни хора. Това бе нещо повече от най-обикновено осъзнаване на онова, което би било най-полезно за общата безопасност. В него несъмнено имаше един твърде личен, интимно почувствуван оттенък. И след тая привързаност към капитана идеше и това приятелство — такова приятелство, че кореспондентът например, който се бе приучил да гледа някак цинично на хората, съзнаваше през тия мигове, че тъкмо тази преживелица ще остане най-хубавата в живота му. Но никой не казваше, че е така. Никой не споменаваше за това.

— Де да имахме сега едно платно — обади се капитанът. — Бихме могли да опитаме с моя шинел, като го вържем за края на едно гребло, та и вие двамата да можете да си отдъхнете.

Тогава готвачът и кореспондентът взеха греблото и разпериха шинела; огнярят направляваше кормилото и малката лодка взе бързо да напредва с новото си стъкмяване. Понякога огнярят трябваше остро да маневрира с греблото, за да попречи на някоя вълна да се сгромоляса в лодката, но, общо взето, вятърът ги носеше добре.

Междувременно фарът неусетно бе станал по-голям. Той вече бе почти придобил свой цвят и изглеждаше като малка сива сянка на небето. Нищо не можеше да попречи на човека при греблата честичко да извъръща глава, за да зърне за миг тая малка сива сянка.

Най-сетне хората в мятащата се лодка можеха да виждат сушата от гребена на всяка вълна. И както фарът представляваше една отвесна сянка в небето, така и тая суша приличаше на някаква дълга тъмна сянка върху морето. Тя положително изглеждаше по-тънка и от лист хартия.

— Трябва да сме някъде точно срещу Нова Смирна — каза готвачът, който често бе спирал с гемии по тия брегове. — Впрочем, капитане, те май изоставиха оная спасителна станция още преди година време.

— Тъй ли? — рече капитанът.

Вятърът постепенно замря. Сега готвачът и кореспондентът трябваше много да се измъчват, за да държат издигнато греблото. Но вълните напиреха все тъй неумолимо към лодката и малката дървена черупка, вече престанала да се движи напред, едва се преборваше с тях. Огнярят и кореспондентът отново хванаха греблата.

Корабокрушения стават по незначителни причини. Ако хората можеха да се тренират за тях и ако те ставаха, когато тия хора са в най-добра форма, щеше да има по-малко удавници. От четиримата в лодката нито един не бе си отспал както трябва цели два дни и две нощи, преди да се настани в това дървено корито, а поради възбудата и тичането им насам-натам по палубата на един потъващ кораб те бяха забравили и да се хранят.

Поради тези и някои други причини нито огнярят, нито кореспондентът имаха желание да гребат в тоя час. Кореспондентът от все сърце се питаше, в името на здравия разум, как можеше да има хора, за които гребането е приятно развлечение. То не бе никакво развлечение; то представляваше чудовищно наказание и никой, нито дори човек с най-изкълчена логика, не би стигнал до извода, че гребането е нещо друго, а не ужас за мускулите и престъпление спрямо гърба. Кореспондентът подхвърли пред другите в лодката как гледа на удоволствието да гребеш и по изнуреното лице на огняря се появи усмивка в знак на пълно съгласие. Впрочем, преди да потъне корабът им, огнярят бе изкарал две поредни смени при машините.

— А сега, момчета, не залягайте чак толкова — каза капитанът. — Не трябва да изразходвате и сетните си сили. Ако се наложи да преминем през прибой, ще трябва да се напрегнете до максимум, защото неминуемо ще плаваме през него. По-кратко сега!

Сушата бавно изплаваше над морето. От една тъмна ивица тя се превърна в една тъмна и една бяла ивица — дървета и пясък. На края капитанът съобщи, че забелязва нещо като къща на брега.

— Това ще е морският заслон — поясни готвачът. — Скоро ще ни видят и ще потеглят към нас.

Далечният фар се издигаше нависоко.

— Пазачът вече би трябвало да ни види, ако гледа през бинокъл — продължи капитанът. — Той ще уведоми спасителите.

— Нито една от другите лодки не е могла да стигне до брега и да разправи за това крушение — с тих глас занарежда огнярят, — инак спасителната лодка вече щеше да е излязла, за да ни търси.

Бавно и величествено сушата се надигаше от самото море. Вятърът отново се появи. Той бе променил посоката си от североизток на югоизток. По едно време някакъв друг шум долетя до ушите на хората в лодката. Това бе глухият тътнеж на приборя.

— Сега вече никак не ще можем да се доберем до фара — каза капитанът. — Обърни я малко по на север, Били.

— Малко по на север, господине — повтори заповедта огнярят.

След това малката лодка пак се извърна с нос по посока на вятъра и сега всички, с изключение на гребца, наблюдаваха как едрее бреговата линия. Под влиянието на тази гледка от умовете на хората изчезваха съмненията и лошите опасения. Управлението на лодката все още обсебваше цялото им внимание, но то не можеше да прокуди тихата ведрина в душите им. Може би само след час те щяха да бъдат на брега.

Гръбначните им стълбове се бяха напълно приучили да балансира телата им в лодката и четиримата сега яхаха като циркови артисти това непокорно корито. Кореспондентът мислеше, че е мокър до кости, но пръстите му случайно попаднаха в горния джоб на неговото сако и той откри осем пури в него. Четири от тях бяха измокрени, другите четири нямаха никаква повреда. След известно претърсване някой представи три сухи кибритени клечки; и от тоя миг нататък четиримата безпризорни скитници дръзко заплаваха с малката си лодка и с очи, искрящи от увереност в предстоящото им избавление, те пушеха дългите пури и размишляваха върху доброто и злото у хората. Всеки отпи по няколко глътки вода.

IV

— Готвачо — подзе капитанът, — май няма никакви признаци на живот край твоя морски заслон.

— Няма — съгласи се готвачът. — Чудно как не ни виждат!

Пред очите на четиримата мъже се разстилаше дълга ивица нисък бряг. Това бяха все малки дюни с някаква тъмна растителност по тях. Тътнежът на прибоя се долавяше съвсем ясно, а понякога те виждаха как белият език на някоя вълна близва крайбрежните пясъци. Една малка къщурка открояваше тъмния си силует на небето. На юг от нея се възправяше с цялата си неголяма височина източената фарова къщичка.

Приливът, вятърът и вълните блъскаха лодката в северна посока.

— Чудно как не ни виждат! — казваха хората в нея.

Тътенът на прибоя тук беше някак заглушен, но все пак достигаше до тях мощен и гръмовен. Лодката се плъзгаше по повърхността на големите вълни, а четиримата седяха все тъй заслушани в тоя тътен.

— Положително ще се преобърнем — рече някой.

Редно е вече да се каже, че на двадесет мили в една или друга посока от това място нямаше никаква спасителна станция, но хората в лодката не знаеха това и тъкмо затуй правеха такива ядовити и пълни с укор забележки за зрението на моряците-спасители. Четирима свъсени мъже седяха в лодката и един след друг чупеха рекорди при измислянето на обидни епитети.

— Чудно, как не ни виждат!

Напълно се бе изпарило безгрижието им от едно по-далечно време. Лесно бе за изострените им умове да създават една от друга по-ярки картини на незнание, на тъпота, дори и на подлост. Пред погледа им се разстилаше брегът на един гъсто населен край и за тях бе непоносимо тежко, че никакъв знак не идеше оттам.

— И тъй — реши капитанът на края — струва ми се, че ще трябва сами да направим опит. Ако се застоим тука, на нито един от

нас няма да стигнат силите да изплува до брега, след като лодката се преобърне.

Затова огнярят, който бе при греблата, извърна лодката право към брега. Мускулите им внезапно се стегнаха. Мислеха усилено.

— Ако не всички се доберем до брега — тихо започна капитанът, — ако не всички се доберем до брега, някой от вас все ще знае къде да прати вест за моята кончина.

Тогава те набързо си размениха няколко адреса и приятелски съвети. Що се отнася до размишленията на тия хора, в тях имаше премного ярост. Може би те биха могли да бъдат формулирани така: Ако ще се давя — ако ще се давя — ако ще се давя, защо и за кой дявол трябваше да дойда чак дотук, та да зърна и плаж, и дървета? Нима ми е било писано да дойда дотук само за да ми издърпат изпод носа пясъка, тая свещена благина на живота тъкмо когато разтварям пръсти, за да се добера до него? В това няма никакъв здрав разум! И ако тая слабоумна старица, Съдбата, не може да докара нещата до по-добър хал, тя трябва да бъде лишена от правото да реди живота на хората. Тя е една дърта кокошка и сама не знае какво е намислила. Ако е решила да ме удави, защо не го направи още в началото, та да ми спести тия мъки? Цялата работа е абсурдна — но не; Съдбата не е искала да ме удави. Тя няма да посмее да ме удави. Тя не може да ме удави. Не и след всичкия този труд!

Отпосле на тоя човек може и да му се е приискало да вдигне юмрук към облаците; „Само гледайте да ме удавите, вие там, и тогава да видите как ще ви наредя!“

Сега вълните ставаха още по-огромни. И всеки път те сякаш се канеха да се възправят и сгромолясват върху малката лодка, удавяйки я в хаотична пяна. В езика на техния тътен имаше някакво дълго, подготвително ръмжене. Непривикналият с морето човек никога не би допуснал, че това дървено корито ще сварва навреме да се покатерва по тия водни грамади. Брегът бе все още далече. Огнярят беше много вещ в преодоляването на прибоите.

— Момчета — бързо занарежда той, — лодката няма да издържи повече от три минути, а сме още много далече, за да изплаваме до брега. Да я насоча ли отново навътре към морето, капитане?

— Да, още сега! — каза капитанът.

През една поредица от светкавични чудеса, с бързо и упорито гребане, огнярят извърна лодката посред самия прибой и пак я изведе в безопасност по-навътре в морето.

Последва дълго мълчание, докато лодката се блъскаше по набразденото море, дирейки по-дълбоките води. Сетне някой сърдито издума:

— Впрочем, те трябва вече да са ни видели от брега.

Чайките летяха косо по вятъра към сивия пустинен бряг. От югоизток се появи внезапна вихрушка сред малки облаци — едните мръсни, другите тухленочервени, като пушците на горяща сграда.

— Какво мислиш за тия спасители? Те са знаменити, нали?

— Чудно, че още не са ни видели.

— Може да си мислят, че сме излезли за удоволствие с тая лодка! Може да си мислят, че ловим риба. А може и да си мислят, че сме отбор глупаци.

Беше един дълъг следобед. Някаква промяна в приливното течение взе да ги тласка в южна посока, но вятърът и вълните ги караха на север. Далече напред, там, гдето брегът, морето и небето се пресичаха в могъщ ъгъл, личаха малки точици, които навярно сочеха мястото на някакъв крайбрежен град.

— Свети Августин.

Капитанът поклати глава.

— Много е близо до Комаровия залив.

Гребеше огнярят, сетне кореспондентът, сетне пак огнярят... Уморителна, досадна работа. Гръбнакът на човека може да стане свърталище на повече болки и болезки, отколкото описаните в някоя книга върху сборната анатомия на цял полк. Той представлява една твърде ограничена площ, но върху нея могат да се разиграят безброй мускулни конфликти и сблъсъци, навяхвания, изтръпвания и разни други „приятни“ неща.

— Обичал ли си някога да гребеш, Били? — запита кореспондентът.

— Не — беше отговорът. — Пусто да опустее дано!

Когато някой биваше сменен при греблата и се настаняваше в дъното на лодката, той изпитваше такава физическа угнетеност, която го караше да бъде абсолютно нехаен към всичко друго. В лодката имаше студена морска вода, тя се плискаше насам-натам, а той лежеше

в нея. Главата му, опряна върху седалката на гребца, често се намираше само на един инч от водната спирала на вълните. Случваше се някоя особено шумна, избуяла вълна да нахълта в лодката и още веднъж да го измокри до кости. Но тези неща не го дразнеха. Почти сигурно е, че ако лодката се бе преобърнала, той щеше най-удобно да се търкулне в морето, уверен сякаш, че то представлява голям, пухкав дюшек.

— Вижте! Има човек на брега!

— Къде?

— Ей там! Виждате ли го? Не го ли виждате?

— Да, разбира се! Той ходи покрай брега.

— А сега спря. Гледайте! Застанал е с лице право към нас!

— Той маха към нас!

— Маха, наистина маха, дявол да го вземе!

— Сега вече всичко е наред! Да, сега вече всичко е наред! До половин час ще излезе някоя лодка за нас.

— Той продължава нататък. Тича! Отива нагоре към оная къща.

Далечният плаж изглеждаше по-нисък от морето и само много зорки очи можеха да открият малката черна фигура. Капитанът забеляза една плаваща тояжка и те насочиха лодката към нея. По една случайност в лодката се намираше една хавлиена кърпа и като я завърза за тояжката, капитанът почна да я размахва. Гребецът не смееше да извърне глава и затова трябваше да задава въпроси.

— Какво прави сега?

— Пак стои на място. Май че гледа. А сега пак тръгна... Към къщата. Ето че пак спря.

— Маха ли към нас?

— Не, сега не, но одеде махаше.

— Гледайте! Още един иде!

— И тича.

— Гледай само как тича!

— Че той кара велосипед! Ето че стигна до другия. И двамата махат към нас. Гледайте!

— Нещо иде нагоре по плажа.

— Какво ли ще е пък то?

— Прилича на лодка.

— Да, разбира се, лодка е.

— Не, върви на колела.

— Да, на колела е. Туй трябва да е спасителната лодка. Влачат я покрай брега върху платформа на колела.

— Разбира се, че е спасителна лодка.

— Не, дявол да го вземе, това е автобус.

— Пък аз казвам, че е спасителна лодка.

— Не е! Това е автобус. Съвсем ясно го виждам. Не виждаш ли? Един от онези големи хотелиерски автобуси.

— По дяволите, прав си! Автобус е и нищо друго. Какво ли правят с тоя автобус? Може би търчат насам-натам, за да издирват хората от спасителната група?

— Така ще е! Гледайте! Един от тях размахва малък, черен флаг. Стои върху стъпалата на автобуса. Сега идат и ония, другите двама. Разприказвали са се нещо. А вижте оня с флага. Той като че ли го размахва...

— Та това не е никакъв флаг. Това е палтото му. Разбира се, че е палтото му.

— Така е, това е палтото му. Свалил го е и го размахва над главата си. Вижте само как го върти!

— Слушайте, тук няма никаква спасителна станция. Това е чисто и просто автобусът на някой хотел за зимен курорт, с който са докарали неколцина от почиващите да видят как ще се удавим.

— А какво иска да каже оня идиот с палтото? Сигнализира ли, или що?

— Той май се опитва да ни каже да караме на север. Трябва да има спасителна станция натам.

— Не, той си мисли, че ловим риба. И ни праща много здраве. Виждаш ли? Ей, Вили!

— Как бих искал да разгадая тия сигнали! Какво ли иска да ни каже?

— Нищо, играе си и толкоз!

— Да беше сигнализирал пак да опитаме да се проврем през прибой или да отидем по-навътре в морето и да чакаме, или да вървим на север, на юг или по дяволите, все щеше да има капка разум в това. Но я го вижте! Стои си там човекът и само върти палтото, върти го като обръч над главата си, магаре такава!

— Ето че идат и други хора.

— Цяла гълпа се насъбра. Гледайте! Онова там не е ли лодка?

— Къде? Да, виждам какво искаш да кажеш. Това не е никаква лодка.

— Оня мъжага все още размахва палтото.

— Сигурно си мисли, че ни е приятно да гледаме как го върти над главата си. Защо не престане? Туй нищо не значи.

— Не знам... Мисля, че се опитва да ни каже да караме на север. Сигурно има спасителна станция някъде натам.

— И още не се е уморил. Гледайте го само как върти палтото!

— Докога ли може да изтрае? Върти и развърта това палто още от момента, когато ни видя. Трябва да е някакъв идиот. Защо не вземат да подирят хора, които да изкарат една лодка в морето? Една рибарска лодка — като нищо ще се добере до нас. Защо не вземе да стори нещо!

— Ех, сега вече всичко е наред.

— Щом са ни видели, скоро ще пратят лодка за нас.

По небето над ниската суша се появи слаб, жълтеникав оттенък. Сенките върху морето бавно потъмняваха. Вятърът донесе хлад и хората в лодката взеха да треперят.

— Мария Магдалено! — възкликна един от тях, позволявайки си да даде израз на неблагоприятното настроение, в което бе изпаднал. — Все тъй ли ще се въртим на това място! Нима ще трябва да се квасим цяла нощ ей тука!

— За нищо на света. Няма да се наложи да стоим тук цяла нощ! Хич не се тревожи. Видели са ни и скоро ще ни догонят с някоя друга лодка.

Брегът потъваше в сумрак. Човекът с палтото неусетно се сля с тоя сумрак, който погълна по същия начин и автобуса, и хората край него. Шумно прехвърквайки през лодката, пенливите гребени на вълните караха четиримата да се свиват и да ругаят тъй, сякаш някой ги жигосваше с нажежено желязо.

— Бих искал да пипна оня дръвник, който размахваше палтото. Ще ми се да му стоваря един ей тъй, за да му потръгне.

— Защо? Какво ти е сторил?

— Нищо особено, но нали изглеждаше тъй ужасно развеселен!

В това време огнярят въртеше греблата, сетне кореспондентът въртя греблата, сетне пак огнярят. Наведени напред и с посивели лица, те се редуваха един след друг и машинално въртяха греблата. Силуетът

на фара бе изчезнал от южния хоризонт, но на края се появи една бледа звезда, сякаш изплувала от самото море. Шафрановата ивица на запад отстъпи пред всепоглъщащата тъма, а на изток морето стана черно. Сушата бе изчезнала и за нея напомняше само глухият и монотонен тътен на прибоя.

„Ако ще се давя, ако ще се давя, ако ще се давя — защо и за кой дявол трябваше да дойда чак дотук, та да зърна и плаж, и дървета? Нима ми е било писано да дойда дотук само за да ми издърпат изпод носа пясъка, тая свещена благина на живота, тъкмо когато разтварям пръсти, за да се добера до него?“

Клюмнал върху съда с вода, търпеливият капитан трябваше от време на време да казва по някоя дума на гребеца.

— Дръж я с носа нагоре! С носа нагоре!

— С носа нагоре, господине.

Гласовете им бяха притулени и уморени.

Това бе една наистина тиха вечер. Всички, с изключение на гребеца, лежаха, уморени и равнодушни в дъното на лодката. Що се отнася до него, очите му едва смогваха да виждат големите, черни вълни, които напиреха напред, потънали в злоещо мълчание, нарушавано понякога от заглушеното ръмжене на някой пенлив гребен.

Главата на готвача почиваше върху ръба на банката и той гледаше без никакъв интерес към водата под собствения му нос. Беше потънал в съвсем други мисли. На края и той проговори:

— Били — зашепна като в просъница, — какъв сладкиш предпочиташ?

— Сладкиш! — сърдито отвърнаха и огнярят, и кореспондентът. — Дявол да ви вземе, я не говорете за такива неща!

— А аз — подзе готвачът, — тъкмо си мислех за сандвичи с шунка и...

V

Една нощ, прекарана в открита лодка, изглежда наистина дълга. Когато тъматата окончателно се възцари, блясъкът на светлината, която се надигаше от морето нейде на юг, заприлича на чисто злато. На северния хоризонт се появи една нова светлинка — малък възсинкав отблясък върху гребена на вълните. Тези две светлини представляваха цялата мебелировка на света. Извън тях нямаше нищо друго освен вълни.

Двамина мъже се бяха сгушили един до друг в кърмата, а разстоянията в лодката бяха толкова прекрасни, че гребецът можеше донякъде да стопля краката си, като ги пъха под телата на своите другари. Впрочем техните крака стигаха далече отвъд банката на гребца и дори докосваха нозете на капитана, полегнал в носа на лодката. Понякога, въпреки усилията на уморения гребец, случваше се някоя вълна да нахълта в лодката — една ледена среднощна вълна — и мразовитата вода отново проникваше чак до костите им. За миг-два те гърчеха тела и скимтяха, после пак се унасяха в своя мъртвешки сън, а водата в дъното все гъргореше край тях при всяко клатушкане на лодката.

Огнярят и кореспондентът се бяха уговорили единият да гребе, докато може, сетне да вдигне другия от неговата постеля от морска вода.

Огнярят въртя греблата, докато главата му увисна надолу и всепобеждаващият сън затвори очите му, но той пак продължаваше да гребе. Сетне докосна един от хората в дъното на лодката и го извика по име.

— Ще ме смениш ли само за малко? — хрисимо запитва.

— Дадено, Били — рече кореспондентът, като се събуди, придърпвайки крайниците си до седнало положение.

Те внимателно смениха местата си и огнярят, свивайки се сред морската вода до тялото на готвача, сякаш мигновено се унесе в сън.

Секнала бе особената буря в морето. Вълните идеха, без да ръмжат. Задачата на човека при греблата бе да държи лодката все с носа напред, та да не се преобърне от наклона на вълните, пък и да не се пълни с вода от гребените на отминаващите вълни.

Те идеха мълчаливо и трудно можеха да се забележат в тъмата. Често някоя просто се възправяше пред лодката още преди гребецът да я усети.

Кореспондентът заговори капитана с тих глас. Той не беше сигурен дали капитанът не спи, макар че тоя железен човек изглеждаше винаги буден.

— Капитане, да насочвам ли лодката все към оная светлинка на север?

— Да — отвърна същият твърд глас. — Дръж светлината на около два румба вляво от носа.

Готвачът бе нахлузил един спасителен пояс, за да получи дори оная малка топлинка, която този груб корков способ можеше да му достави, и той изглеждаше топъл почти като печка, когато някой гребец, чиито зъби лудо затракваха, щом спираше да върти греблата, се отпускате да поспи до него.

Тъй като гребеше, кореспондентът погледна надолу към двамата мъже, заспали в краката му. Ръката на готвача обвиваше раменете на огняря и в тия парцаливи дрехи, и с изпитите си лица те приличаха на пеленачета в морето — гротескна преработка на старата приказка за пеленачетата в гората. По-късно той трябва да бе станал твърде нехаен в работата си, защото внезапно долетя ръмженето на близка водна маса и гребенът на една вълна се сгромоляса с шум и съсък в лодката; и истинско чудо бе, че готвачът не заплава със спасителния си пояс в нахлулата вода. Готвачът продължаваше да спи, но огнярят се понадигна и седна, мигайки с очи и тръпнейки от тоя нов студ.

— Страшно съжалявам, Били — виновно рече кореспондентът.

— Нищо, момко — каза огнярят, сетне се просна и заспа.

По едно време изглеждаше, че даже капитанът е задрямал, и кореспондентът започна да мисли, че няма друг освен него да плава тая вечер по разните океани на земното кълбо.

Вятърът сякаш говореше с глас, идейки към него над вълните, и тоя глас бе по-тъжен от самия край.

Някакво силно, продължително свистене долетя иззад кърмата на лодката и по черните води остана да блести една фосфоресцираща диря, прилична на синкав пламък. Браздата на тая диря можеше да бъде направена от чудовищно голям нож.

Сетне настана покой, а в това време кореспондентът дишаше с отворена уста и се взираше в морето.

Внезапно отекна едно ново свистене и пак блесна възсинкава светлина, тоя път успоредно на лодката, тъй че би могла да бъде докосната с греблото. Кореспондентът видя една огромна перка да пробягва като сянка през водата и тъкмо тя цепеше кристалната пяна и оставяше дълга искряща диря.

Той хвърли поглед през рамото си към капитана. Лицето му бе закрито, изглеждаше заспал. Кореспондентът се вгледа и в двете морски пеленачета. Те положително спяха. И тъй, лишен от възможността да намери съчувствие, той се понаведе малко към едната страна на лодката и тихо отправи едно проклятие към морето.

Но онова нещо не преставаше да се движи близо до лодката. Пред нея или зад кърмата, откъм едната страна или откъм другата, при по-къси или по-дълги промеждутъци от време прелиташе дългата искряща резка и тогава ясно достигаше съссъкът на тъмната перка. Бързината и мощта на това нещо наистина предизвикваха възхищение. То пореше водата като някакъв остър гигантски снаряд.

Присъствието му не предизвика оня ужас у човека, който би го обхванал, ако той бе излетник, тръгнал да се поразходи. Той чисто и просто се взираше някак тъпо в морето и псуваше приглушено.

При все това истината е, че не му се искаше да остава сам с това нещо. Искеше му се някой от неговите другари случайно да се разбуди, та да му прави компания с онова нещо. Но капитанът седеше неподвижно подпрян в съда с вода, а огнярят и готвачът в дъното на лодката бяха потънали в дълбок сън.

VI

„Ако ще се давя, ако ще се давя, ако ще се давя — защо и за кой дявол трябваше да дойда чак дотук, та да зърна и плаж, и дървета?“

Трябва да се признае, че през тази мрачна нощ човек би могъл да стигне до извода, че дяволът наистина е решил да го удави, въпреки отвратителната неправда на този акт. Защото несъмнено отвратителна неправда би било да удавиш човек, който е положил толкова много труд. Човекът чувствуваше, че това би представлявало едно съвсем протвоестественно престъпление. Разни хора се бяха давили в моретата, откак в тях плаваха галери с рисували ветрила, и все пак...

Когато на някого мине през ума, че природата не гледа на него като на нещо важно и е склонна да мисли, че няма да осакати света, като го премахне, в първия миг той е готов да хвърля камъни по храма и е страшно разярен от обстоятелството, че няма нито камъни, нито храмове. Той положително би посрещнал с хули всяка видима изява на природата.

Тогава, ако до него няма осезаеми неща за оскверняване, той може би изпитва желанието да се срещне лице с лице с някакво нейно олицетворение и да го удари на молба, паднал на колене и с умоляващи ръце, казвайки: „Да, но аз обичам себе си.“

„Една студена звезда, нейде високо, в някоя зимна нощ“ — ето думите, които, както му се струва, тя му казва в отговор. И от тоя миг той вече разбира патоса на своето положение.

Хората в това малко дървено корито не бяха разисквали тия неща, но те до един, без съмнение, бяха размишлявали върху тях в мълчание, всеки според собствените си схващания. Рядко по лицата им се изписваше някакъв друг израз освен общото за всички изражение на пълна умора. Разговорът им се отнасяше само до управлението на лодката.

В съзвучие с обладалите го чувства едни стихове тайнствено нахлуха в главата на кореспондента. Той дори бе забравил, че не ги помнеше вече, но те неочаквано се върнаха в паметта му:

*Един редник от легиона умираше в Алжир.
Умираше самотен, без нежна женска грижа,
и никоя жена за него не проля сълза;
но другар един бе там, край него,
и като взе ръката на този свой другар,
той рече: „Нивга вече не ще зърна родната земя.“*

В дните на своето детство кореспондентът се бе запознал с обстоятелството, че един редник от легиона умираше в Алжир, но той никога не бе отдавал някакво значение на това обстоятелство. Стотици и хиляди негови съученици го бяха осведомявали за бедата, в която бе изпаднал редникът от легиона, ала на края, като естествен резултат на това непрестанно опяване, той бе станал напълно безразличен към неговата участ. Никога не бе мислил, че има нещо общо с факта, че един редник от легиона умираше в Алжир, нито бе смятал това обстоятелство за особено тъжно. За него то бе по-маловажно, отколкото счупването на подостреното връхче на един молив.

Сега обаче по някакъв странен начин то го докосна като нещо живо, напълно реално. И вече не бе свързано с няколко въздишки, изтръгнали се от гърдите на поета, докато той е пиел своя чай и е топил краката си върху решетката на камината; то представляваше една действителност — строга, скръбна и прекрасна.

Кореспондентът съвсем ясно виждаше легионера. Той лежеше върху пясъка, с изопнати неподвижни крака. Докато бледата му лява ръка почиваше върху гърдите му, опитвайки се да осуети излитането на душата, кръв струеше между пръстите му. Неяде там, в безкрайнината на Алжир, някакъв град с ниски правоъгълни постройки се открояваше върху фона на небето, вече изпепелено от последните отъньци на залеза. Докато въртеше греблата и си представяше все по-бавните и по-бавните движения на устните на легионера, кореспондентът бе проникнат от едно дълбоко, напълно безпристрастно усещане. Той тъгуваше за редника от легиона, който умираше в Алжир.

Онова нещо, което следваше лодката и чакаше, очевидно изпитваше досада поради закъснението. Вече не се чуваше как тръбният плавник пори водата, нито се виждаха искрите на дългата

диря. Светлинката на север все още мъждукаше, но тя очевидно не бе дошла по-близо до лодката. От време на време тътенът на приборя достигаше до ушите на кореспондента и тогава той извърщаше лодката с носа навътре към морето и почваше да гребе по-усилено. На юг някой като че ли бе запалил сигнален огън на брега. Той бе твърде малък и твърде далечен, за да се забелязва, но хвърляше едно трептящо, възрозово отражение върху стръмния скалист бряг зад него и то се виждаше от лодката. Вятърът се бе усилил и понякога някоя вълна се надигаше със съсък като чудовищно голяма котка, а след това в тъмнината блещукаше и искреше сгромолясалият се гребен.

Откъм носа на лодката капитанът се раздвижи край съда с вода и се поизправи.

— Доста дълга нощ — рече той на кореспондента, гледайки към брега. — Тия хора от спасителната станция никак не бързат.

— Видя ли как си играе край нас онази акула?

— Да, видях я. Няма що, много едър екземпляр.

— Де да знаех, че си бил буден!

След известно време кореспондентът отпрати няколко думи към дъното на лодката.

— Били! — Последва бавно и постепенно разплитане. — Били, хайде да ме смениш.

— Дадено — рече огнярят.

Щом кореспондентът почувствува студената, удобна морска вода в дъното на лодката и се прикърта към спасителния пояс на готвача, той веднага потъна в дълбок сън, въпреки че зъбите му играеха в такт с разни популярни мелодии. Този сън му се стори тъй хубав, че само след няколко мига той дочу някой да го вика по име с глас, изразяващ крайно изтощение.

— Хайде да ме смениш.

— Дадено, Били.

Светлинката на север бе изчезнала по някакъв тайнствен начин, но кореспондентът взе посоката от капитана, сега напълно буден.

По-късно през нощта те откараха лодката още по-навътре в морето и капитанът накара готвача да вземе едно гребло и да държи лодката срещу вълните. Той трябваше да извика, ако чуе тътнежа на приборя. Тази мярка позволи на огняря и кореспондента да почиват едновременно.

— Нека дадем на тия момци възможност пак да влязат в добра форма — рече капитанът.

Те се свиха един до друг и след няколко подготвителни тракания на зъби и тръпки по тялото пак заспах като мъртви. И нито единият, нито другият знаеха, че са предоставили на готвача компанията на една друга акула или може би на същата акула.

Докато лодката игриво подскачаше върху вълните, пенести парцали прехвъркваха от време на време в нея и пак мокреха хората, но това не бе в състояние да наруши почивката им. Зловещото свистене на вятъра и на водата ги тормозеше толкова, колкото би затормозило и мумии.

— Момчета — обади се готвачът с глас, в който явно прозираше нежелание да заговори, — течението завлече лодката доста близо до брега. Един от вас май ще трябва да я откара още веднъж по-навътре в морето.

Разбуден, кореспондентът долови шума от сгромолясването на възправените гребени на вълните.

И докато той въртеше лопатите, капитанът му даде да отпие малко уиски със сода и това усмири тръпките на тялото му.

— Веднъж да стъпя на брега, нека само някой да ми покаже дори снимка на гребло...

Най-сетне поведоха кратък разговор.

— Били! Били, хайде да ме смениш.

— Дадено — каза огнярят.

VII

Когато кореспондентът отново отвори очи, и морето, и небето имаха сивия оттенък на зазоряването. Сетне водната шир се изпъстри със златисти и виненочервени петна. Най-последно утрото се показа в цялото си великолепиe с едно чисто синьо небе и слънчевите лъчи заиграха като пламъци върху върховете на вълните.

Множество малки черни колиби се открояваха върху далечните дюни, а над тях се извисяваше снажна вятърна мелница. Ни човек, ни куче, ни велосипед не се виждаха на брега. Колибите можеха да бъдат на някое изоставено село.

Корабокрушенците обгледаха брега. Състоя се малка конференция в лодката.

— И така — подзе капитанът, — щом никой не ни иде на помощ, по-добре ще бъде още сега да се опитаме да минем през прибойя. Ако се застоим още някое време тук, съвсем ще се омаломощим и никой не ще може да стори нещо за себе си.

Другите мълчаливо се съгласиха с мислите му. Насочиха лодката към брега. Кореспондентът се питаше дали някой изобщо се покачва на върха на високата вятърна кула и в такъв случай дали изобщо не хвърля поглед към морето. Тази кула бе цял великан, изправен с гръб към бедствия хал на мравките. В очите на кореспондента тя изобразяваше донякъде ведрото спокойствие на природата сред мъките на отделния човек и природата във вятъра и природата във въображението на хората. В този момент в неговите очи тя не изглеждаше нито жестока, нито благодетелна, нито подла, нито мъдра. Но тя беше безразлична, изцяло безразлична. Може би би било в реда на нещата за човек в това положение, озадачен от безразличието на природата, да види безбройните грешки в живота си и горчиво да съжалява за тях, петимен да започне отново. Тогава в своето новопридобито невежество относно близостта на гроба той съзира с кристална яснота различието между правдата и кривдата и разбира, че ако му бъде дадена възможността да започне отново, той ще поправи и

поведението си, и думите си, и ще бъде по-добър и по-весел при някое ново познанство или в следобедния чай.

— А сега, момчета — казваше капитанът, — тя сигурно ще се преобърне. Не ни остава друго, освен да я откараме колкото се може по към брега и тогава, щом се преобърне, да се изхлузим от нея и да запълзим с ръце и крака към плажа. Стойте спокойно сега и не скачайте, докато лодката не се напълни с вода.

Огнярят взе греблата. Погледна през рамо и обгледа прибоя.

— Капитане — започна той, — май ще е по-добре да я извъртя, та да стои с носа срещу вълните и тъй да я откарам към брега.

— Добре, Били — каза капитанът. — Извърти я с носа към вълните.

Тогава огнярят извъртя лодката. Като седяха на кърмата, готвачът и кореспондентът трябваше да поглеждат през рамо, за да наблюдават безлюдния и безразличен бряг.

Огромните устремени към брега вълни издигаха лодката толкова нависоко, че хората пак можеха да виждат как белите пенести ивици се плъзгат нагоре по полегатия плаж.

— Няма да се приближим достатъчно до брега — каза капитанът.

Винаги когато някой от тях смогваше да откъсне поглед от грамадните вълни, извърещаше очи към брега, и в тях се появяваше някакъв особен израз през време на това съзерцание. Наблюдавайки другите, кореспондентът беше уверен, че те не се страхуват, но пълният смисъл на тези бегли погледи все пак оставаше забулен.

Колкото до него самия, той беше твърде уморен, за да разчепка из основи това обстоятелство. Опита се да принуди мозъка си да вникне в него, но сега той бе напълно под господството на мускулите, а мускулите казаха, че това им е безразлично. Само му мина през ума, че ще бъде срамно да вземе да се удави.

Нямаше прибързани думи, нито пребледняване, нито открита развълнуваност. Хората чисто и просто гледаха към брега.

— И помнете; след като скочите, веднага да се отдръпнете настрана от лодката — каза капитанът.

Навътре в морето гребенът на една огромна вълна изведнъж се разби с гръмовен тътен и дългата бяла грива се насочи към лодката.

— Дръжте се сега! — каза капитанът.

Хората мълчаха. Бяха извърнали очи от брега към гривестата вълна и чакаха. Лодката се плъзна нагоре по наклона, прескочи билото и се втурна надолу по дългия гръб на вълната. Малко вода бе нахълтала и готвачът започна да я изгребва.

Но и следващата вълна също се разби. Мятащият се и въртящ въртоп от пяна грабна лодката и я изправи почти отвесно. Водата нахлу в нея от всички страни. В това време ръцете на кореспондента бяха върху планшира и когато водата нахлу и оттам, той бързо отдръпна пръстите си, тъй като не искаше да ги измокри.

С толкова много вода в нея малката лодка се олюля като пияна и потъна още по-надълбоко.

— Изгребвай водата, готвачо! Изгребвай водата! — викна капитанът.

— Добре, капитане — отвърна готвачът.

— А сега, момчета, следната вълна положително ще ни види сметката. Гледайте да скачате по-надалече от лодката.

Третата вълна се задаваше огромна, разярена и неумолима. Тя почти погълна лодката и в същия миг четиримата се намериха в морето. Някакво парче от спасителен пояс се намираще в дъното на лодката и още при падането си кореспондентът го притисна с лявата си ръка.

Януарската вода беше ледена и на него веднага му мина през ума, че тя е по-студена, отколкото бе допускарал за брега на Флорида. Това се стори на замъгления му разсъдък като достатъчно важен факт за отбелязване в оня момент. Тъжно и трагично бе, че водата е тъй студена. По някакъв странен начин това обстоятелство се сля и смеси с преценката му за положението, в което се намираще самият той, и следователно представляваше подходящ повод за плач. Водата бе студена.

Когато излезе на повърхността, той не долавяше друго, освен шума на водата. После той видя другарите си в морето. Огнярят бе най-напред в надбягването. Той плаваше бързо и с мощни удари. Встрани и наляво от кореспондента се виреше грамадният бял корков гръб на готвача; и нейде зад тях капитанът се държеше за кила на прекатурнатата лодка с единствената си здрава ръка.

Известна неподвижност е присъща на всеки бряг и тъкмо тя обсебваше мислите на кореспондента сред цялата бъркотия в морето.

Пък и брегът изглеждаше много привлекателен; но кореспондентът знаеше, че му предстои дълъг път, и затова плуваше бавно. Парчето от спасителния пояс лежеше под него и понякога той така се хлъзгаше по нанадолнището на някоя вълна, сякаш бе върху шейна.

Ала на края стигна до едно такова място в морето, гдето напредването му стана трудно. Той не спря да плува, за да се пита точно в какво течение бе попаднал, но вече престана да напредва. Брегът се разстиляше пред него като някакъв театрален декор и той се взираше натам, поглъщайки с очи и най-малката подробност.

Когато готвачът минаваше — доста надалече вляво от него, капитанът извика:

— Готвачо, обърни се по гръб! Обърни се по гръб и използвай греблото!

— Добре, господине.

Готвачът се обърна по гръб и като взе да гребе с греблото, тръгна напред като същинско кану.

Скоро след това и лодката премина някъде наляво от кореспондента, с капитана, все тъй вкопчил се с една ръка в кила. Ако лодката не правеше такива изключителни акробатични упражнения, капитанът би приличал на човек, който се понадига, за да хвърли поглед отвъд някоя ограда. Кореспондентът се чудеше по какъв начин капитанът все още смогва да се държи за нея.

Те стигнаха още по-близо до брега — огнярят, готвачът, капитанът — и след тях идеше съсъдът за рода, весело заподскачал над вълните.

Кореспондентът оставаше под властта на този странен нов враг — някакво подводно течение. Брегът, с ивицата бял пясък и стръмния зелен скат, на който се мъдреха малки, потънали в мълчание колиби, се разстиляше като картина. Той беше много близо до него, но му правеше такова впечатление, сякаш наблюдава от балкона на някой театър сценки из Бретан или Алжир.

Той мислеше: Ще се удави ли? Нима е възможно! Нима е възможно! Нима е възможно! Навярно всеки човек гледа на собствената си смърт като на сетния акт на природата.

После една вълна може би го изтръгна от това малко, но смъртно опасно течение, защото той изведнъж разбра, че отново може да

напредва към брега. Малко по-късно долови, че капитанът, вкопчил се с една ръка за кила на лодката, бе извърнал лице откъм брега, гледа назад към него и го вика по име.

— Ела при лодката! Ела при лодката!

След усилията да стигне до капитана и лодката той реши, че когато човек се измори както трябва, давенето би било едно приятно разрешение — преустановяване на враждебните действия, съпроводено от голяма доза облекчение; и това го радваше, защото главната мисъл, която занимаваше ума му през последните мигове, бе ужасът от кратката агония. Той не искаше да изпитва физическа болка.

След малко видя някакъв човек да тича край брега. Той се събличаше просто невероятно бързо. Сако, панталони, риза — всичко просто отскачаше от него.

— Ела при лодката! — извика капитанът.

— Добре, капитане.

Както плуваше, кореспондентът видя, че капитанът стъпи на дъното и остави лодката. Тогава кореспондентът извърши едничкия си подвиг през пътуването. Една грамадна вълна го подхвана и го прехвърли с голяма лекота и изумително бързо над лодката и далече отвъд нея. Още тогава му се стори като същински гимнастически номер и истинско морско чудо. Защото една прекатурната от приборя лодка не е играчка за плувация човек.

Кореспондентът се озова във води, които стигаха едва до кръста му, но състоянието му бе такова, че той не можеше да стои на крака повече от миг-два. Всяка вълна го събаряше, а отливът на приборя го теглеше назад.

Тогава той видя човека, който докато бе тичал, се бе разсъбличал, да влиза с едри скокове във водата. Той измъкна готвача на брега, сетне си запробива път през водата към капитана; ала той го отпъди с ръка и го препрати към кореспондента. Той беше гол — гол като дърво през зимата; но над главата му грееше ореол като на светец. Той здравата блъсна, издърпа и затегли кореспондента за ръката.

— Благодаря, момко! — каза кореспондентът, отколе привикнал с тия малки учтиви формули.

— Какво е това — изведнъж се провикна голият мъж, сочейки нещо с пръст.

— Върви — рече му кореспондентът.

В плитчините, с извърнато към дъното лице, лежеше огнярят. Челото му опираше в пясък, който оставаше извън морето при периодичното изтегляне на вълните от брега.

Кореспондентът не знаеше какво бе станало по-сетне. Когато се намери в безопасност на брега, той падна, удряйки пясъка с всяка част от тялото си. Строполи се тъй, сякаш падаше от някой покрив, но се зарадва, като тупна.

Плажът мигновено се бе изпълнил от хора с одеяла, дрехи и шишета и от жени с чайници и разни други лечебни средства, към които те имат слабост. Топъл и щедър бе приемът, който хората от сушата оказаха на дошлите откъм морето; но нещо неподвижно, от което струеше вода, бе носено бавно на ръце нагоре по брега, и приемът, който сушата устрои на това нещо, не можеше да бъде по-друг от зловещата гостоприемност на пръстта.

Когато настана нощ, белите вълни се разхождаха нагоре-надолу по плажа в светлината на луната и вятърът отнасяше шума от говора на огромното море към хората на брега, а те чувствуваха, че вече могат да тълкуват тоя говор.

ЕДГАР АЛЪН ПО РЪКОПИС, НАМЕРЕН В БУТИЛКА ЕДИН РАЗКАЗ ЗА ЮЖНИЯ ЛЕДОВИТИ ОКЕАН

*Qui n'a plus qu'un moment á vivre
n'a plus rien á dissimuler.*

Quinault — Atys^[1]

За отечеството и семейството си нямам какво да кажа. Злочестини и самите години ме прокудиха от едното и ме отчуждиха от другото. Богатото наследство ми даде възможност да получа завидно образование, а съзерцателният ми ум ме улесни да систематизирам значенията, тъй прилежно натрупани на младини. Далече по-голямо удоволствие ми доставяха произведенията на немските философи; не от някакво неоснователно превъзнасяне на тяхната словоохотлива лудост, но поради леснината, с която навикът да разсъждавам строго и последователно ми помагаше да разкривам грешките им. Бивал съм укоряван заради сухотата на моя гений; недостигът на въображение ми е бил приписван като престъпление; и пирхонизмът^[2] на моите възгледи винаги ми е печелил лоша слава. Впрочем, боя се, че силното ми влечение към физиката е наслоило в ума ми една твърде често срещана слабост в нашия век — имам пред вид навика да се отнасят всички събития, дори най-малко податливите за тая цел, към принципите на тази наука. Общо взето, най-малко аз бих могъл да се отклоня от строгата сфера на истината чрез „ignes fatui“^[3] на суеверието. Сметнах за нужно да направя тези предпоставки и уговорки, да не би невероятната история, която ще разкажа, да бъде преценена по-скоро като рожба на бълнуванията на

едно примитивно въображение, отколкото като действително възприятие на един ум, за който бленуванията на фантазията винаги са били мъртва буква и празна работа.

След много години, прекарани в пътувания из чужди страни, през 18-та година отплавах от пристанището на Батавия в богатия и многолюден остров Ява, с курс към островите на Зундския архипелаг. Отплавах като пътник без друг подтик освен някакво нервно безпокойство, което ме преследваше като зъл дух.

Бяхме на един хубав кораб от около четиристотин тона, пристегнат с медни плочи и построен в Бомбай от малабърски греди. Товарът му се състоеше от суров памук и зехтин от Лакадивските острови. На борда имаше и кълчища от кокосови орехи, нерафинирана кафява захар, биволско масло, кокосови орехи и няколко сандъчета с опиум. Товарът бе непохватно подреден и затова корабът не бе добре балансиран.

Плавахме с едва доловим ветреца, дни наред стояхме край източния бряг на Ява и нищо не нарушаваше монотонността на това пътуване, ако изключим случайните ни срещи с няколко малки товарни гемии от архипелага, към който водеше нашият курс.

Една вечер, както се облягах на кърмовия планшир, забелязах на северозапад един много особен самотен облак. Той ми направи впечатление не само с цвета си, но и защото не бяхме виждали друг облак, откакто отплавахме от Батавия. Наблюдавах го внимателно докъм залез-слънце, когато той изведнъж се разпростря на изток и на запад, опасвайки хоризонта с тясна ивица от пари, която го правеше да прилича на дълъг нисък бряг. Не след много вниманието ми бе привлечено от тъмночервения цвят на луната и необичайния вид на морето. То бързо се променяше и водата изглеждаше по-прозрачна от друг път. Макар и да виждах съвсем ясно дъното, аз все пак пуснах лота и установих, че корабът плава на петнадесет сажена. Скоро и въздухът стана непоносимо горещ, наситен със спираловидни изпарения, които наподобяваха пари, излизащи изпод нажежена ютия. С припадането на нощта замря и сетният полъх на ветреца и настана изключителна, просто невероятна тишина. Една свещ гореше върху юта без никакво трептене на пламъка, а един дълъг косъм, държан между палеца и показалеца, също висеше без никакво доловимо движение. Тъй като капитанът твърдеше, че не вижда никакви

признаци за опасност и понеже явно дрейфувахме към брега, той заповяда да се свият платната и да се хвърли котвата. Никой не бе поставен на вахта и членовете на екипажа, предимно малайци, нарочно се изтегнаха върху палубата.

Аз слязох долу с предчувствието за някаква предстояща беда. Наистина всичко ме караше да мисля, че иде тайфун. Изразих опасенията си пред капитана; но той не обърна никакво внимание на думите ми и ме остави, без да благоволи да ми отговори. Ала обзелото ме безпокойство не ми позволяваше да заспя и към полунощ се изкачих на палубата. Като сложих крак на горното стъпало на стълбището от каютите към палубата, сепна ме някакво силно бръмчене, наподобяващо шума на бързо въртящо се колело на вятърна мелница, и преди да си дам сметка, какво можеше да значи това, корабът издъно се разтрепера. В следния миг някакъв хаос от пяна ни блъсна на една страна и като ни прехвърли, заля цялата палуба от носа до кърмата.

Спасението си корабът дължеше в голяма степен на този изключително яден порив на бурята. Макар и изцяло наводнен, той все пак успя — тъй като бе останал без мачти — да се надигне тромаво от водата подир няколко мига и след като се олюля насам-натам поради страхотните напъни на бурята, отново да заеме нормално положение.

По какво чудо избягнах смъртта е невъзможно да се каже. Зашеметен от блъсъка на водата, след като се съвзех, аз се видях притиснат между засечника и кърмилната уредба. С голяма мъка се изправих на крака и като хвърлих замъглен поглед наоколо, изпървом ми се стори, че се намираме сред прибой; тъй страхотен, извън пределите и на най-бурното въображение, изглеждаше той водовъртеж от огромни запенени вълни, сред които бяхме попаднали. След малко дочух гласа на един стар швед, който се бе присъединил към нас почти в момента, когато напускахме пристанището. Викнах по него с всички сили и не след дълго той се дотътри с клатушкане насам. Скоро открихме, че само ние двамата сме останали живи след произшествието. Всички хора по палубата, без нас, са били завлечени в морето; капитанът и помощниците му трябва да бяха загинали, докато са спали, защото каютите бяха наводнени чак догоре.

Не можехме да очакваме, че ще ни се удаде да сторим нещо за спасяването на кораба без чужда помощ, а и отначало усилията ни бяха

сковани от чувството, че всеки момент можем да потънем. Котвеното въже, не ще съмнение, се бе откъснало като книжен канап още при първия напън на урагана, инак щели сме мигновено да бъдем потопени. Плъзгахме се с ужасяваща скорост пред вълните, а те често се разбиваха над нас. Цялата надстройка на кораба беше разрушена до краен предел, а и други негови части бяха понесли значителни повреди; но за наша голяма радост се оказа, че помпите не са задръстени и че баластът не се е разместил кой знае колко. Главният напор на бурята бе преминал и ние вече не се плашихме от силата на вятъра, но все пак недоумявахме пред евентуалното му стихване, тъй като бяхме напълно убедени, че при това положение на кораба неминуемо ще загинем от страшното вълнение, което щеше да последва. Но никак не изглеждаше, че тези основателни опасения скоро ще се потвърдят.

Цели пет дни и нощи, през които едничката ни храна се състоеше от малко непреработена палмова захар, измъкната с голяма мъка от кубрика на кораба, тъй като той се носеше с невъобразима скорост, тласкан от бързо редуващите се напъни на вятъра, които, без да достигнат първоначалната ярост на тайфуна, бяха все пак пострашни от всяка друга буря, преживяна от мене. Курсът ни през първите четири дни беше, с незначителни отклонения, от югоизточен до южен; и трябва да сме минали край бреговете на Нова Холандия. На петия ден студът стана непоносим, макар че вятърът се бе извърнал малко по̀ на север. Слънцето изгря с блед жълтеникав блясък и се изкачи едва с няколко градуса над хоризонта — без да излъчва по-ясна светлина. Никакви облаци не се виждаха, а вятърът все пак се усилваше и духаше на пресекулки, с непостоянна ярост. Към обед, доколкото можехме да съдим по времето, вниманието ни бе отново привлечено от облика на слънцето. То не излъчваше истинска светлина, а някаква мътна, неприветлива червенина без отражение, сякаш всичките му лъчи се бяха поляризирали. Тъкмо преди да потъне в набъбналото море, неговите огънове внезапно помръкнаха, сякаш набързо загасени от някаква необяснима сила. И то представляваше само един неясен сребрист ръб, когато се спусна надолу в бездънния океан.

Напразно очаквахме настъпването на шестия ден — той ден още не е дошъл за мен — за шведа той изобщо не дойде. От тоя миг

нататък стана тъмно като в рог и ние не бихме могли да видим някой предмет на двадесетина стъпки от кораба. Вечна нощ продължаваше да ни обвива от всички страни, без да бъде смекчена от оная фосфоресцираща лъскавина на морето, към която бяхме привикнали в тропическия пояс. Ние също така се зачудихме, че въпреки нестихващата ярост на бурята вече не се забелязваше обичайният пенест прибой, който ни бе съпътствувал дотогава. Навред около нас беше ужас и гъст мрак, и една черна, знойна пустиня от абанос.

Суеверен ужас постепенно облада духа на стария швед, а аз самият потънах в мълчаливо удивление. Ние изоставихме всяка грижа за кораба, тъй като всичко вече бе безсмислено, и като се вързахме колкото се може по-добре към онова, което бе останало от бизанмачтата, се загледахме с горест в тоя свят-океан. Нямахме начин да изчисляваме времето, нито можехме да направим някаква догадка за положението, в което се намирахме. От друга страна, много добре разбирахме, че сме отишли по на юг от всички предишни изследователи и страшно недоумявахме защо по пътя ни не се изпречват обичайните ледени полета. В същото време всеки миг вещаеше да бъде последен за нас — всяка вълна, извисила се като планина, бързаше да ни погълне. Вълнението надмина всичко, което съм могъл да си представя, и истинско чудо е, че не бяхме погребани в следния миг. Моят другар отвори дума за лекия товар на кораба и ми напомни колко здрав бе той; но аз не можех да не си давам сметка, колко безнадеждна изглеждаше всяка надежда, и затова мрачно се подготвих за смъртта, която, според мене, не би могла в никакъв случай да се забави повече от един час, тъй като с всеки изминат от кораба възел възправянето на черните изумителни вълни ставаше все по-страшно, ужасяващо. Понякога едва поемахме дъх от някоя шеметна височина, понякога ни се виеше свят от скоростта, с която потъвахме в някакъв воден ад, гдето въздухът изглеждаше застоял и никакъв звук не смущаваше съня на кракените.

Намирахме се в дъното на една от тия бездни, когато краткият писък на моя другар отекна зловещо в нощта.

— Вижте! Вижте! — крещеше той в ушите ми. — Боже, господи! Вижте! Вижте! Вижте!

Докато той говореше, вниманието ми бе привлечено от едно мрачно тъмночервено сияние, плъзнало надолу по стените на

огромната бездна, в която се намирахме. Сиянието хвърляше непостоянно отражение и върху палубата на нашия кораб. Като вдигнах очи, видях гледка, която смрази кръвта в жилите ми. Неуде страшно високо над нас, почти на самия ръб на главоломния спусък към бездната, се крепеше един гигантски кораб от може би четири хиляди тона. Макар да стърчеше на билото на една вълна, повече от сто пъти по-висока от него самия, този кораб бе очевидно по-голям от който и да е друг кораб на Източно-индийската компания. Корпусът му имаше мрачен, малко поизбелял черен цвят, без помен от обичайната резба по другите кораби. Медните дула на една поредица от топове стърчаха навън през отворите на корпуса и с лъскавата си повърхност отразяваха светлините на множество бойни фенери, които се люлееха по такелажа. Но онова, което най-вече изпълваше с ужас и почуда, беше обстоятелството, че корабът се носеше с издути ветрила в самите глъбини на това свръхестествено море, и то при такъв неукротим ураган. В момента, когато го зърнахме, се виждаше само носът на кораба, бавно завъзлизал нагоре из мрачната и ужасяваща бездна отвъд него. За един миг на краен ужас той поспря на тоя шеметен връх, сякаш съзерцаваше собствената си възвишеност, сетне се разтресе, залитна и се втурна надолу.

Тъкмо в тоя миг духът ми внезапно бе обзет от някакво чудно самообладание. Като се отдръпнах с клатушкане колкото можех по-назад, аз зачаках без страх гибелния край, който идеше. Нашият кораб вече изоставяше борбата и взе да потъва с носа надолу. Затова и напорът от оная спускаща се маса засегна частта на корпуса, която вече се намираще под водата, вследствие на което бях изхвърлен с непреодолима сила върху такелажа на другия кораб.

Тъкмо когато падах, корабът минаваше от един галс на друг и в настъпилата бъркотия аз можах да отбягна от вниманието на екипажа. Незабелязан от никого, успях да се промъкна без особен труд до главния люк, който беше отчасти отворен, и скоро намерих сгода да се укрива в трюма. Сам не зная защо постъпих така. Неизразимият ужас, който ме бе обзел още от пръв поглед при вида на тия мореплаватели, вероятно обясняваше решението ми да се укрива. Нямах желание да поверя съдбата си на хора, които ме бяха поразили при тоя бегъл поглед с многото си чудати особености, вдъхващи недоверие и страх. Затова сметнах за нужно да подредя нещо като скривалище в трюма.

Сторих това, като отместих няколко дъски от подвижната вертикална преграда, и то така, че да разполагам с удобно убежище между огромните ребра на кораба.

Едва-що бях приключил с тия приготовления, когато нечии стъпки в трюма ме накараха да използвам скривалището. Някакъв човек мина с морна и неустойчива походка край мястото, гдето се укривах. Не можах да видя лицето му, но имах възможност да проуча външния му вид. Нещо в него лъхаше на старост и немощ. Коленете му се огъваха под тежкия товар на годините и цялата му снага потръпваше от изнемога. С нисък, неравен глас той промълви няколко думи на език, който не познавах, и пипнешком затърси нещо в един ъгъл сред куп странни инструменти и прогнили мореплавателни карти. Движенията му представляваха чудна смесица между сръдливостта на старец, минал към второто си детство, и тържественото достолепие на един бог. На края той тръгна към палубата и аз вече не го видях.

Едно чувство, за което нямам название, изпълва душата ми — едно усещане, което не се поддава на никакъв анализ, за което опитът на миналото изглежда недостатъчен и за разгадаването на което навярно бъдещето не ще ми даде никакъв ключ. За един ум, устроен като моя, последното съображение е истинска беда. Никога — зная, че никога — няма да си изясня характера на моите възприятия. И все пак никак не е за чудене, че тези възприятия са така неопределени, тъй като и изворът им е тъй странно нов. Един нов усет — една нова същина — се прибавя към довчерашното мое „аз“.

Много време мина, откак кракът ми стъпи за пръв път върху палубата на тоя ужасен кораб, и лъчите на моята съдба, както ми се струва, вече се събират във фокус. Загадъчни хора! Потънали в размишления, за които не мога да правя даже догадки, те ме отминават, без да ме забелязват. Смешно и глупаво би било от моя страна да се укривам, защото тия хора чисто и просто не искат да ме виждат. Тъкмо преди малко минах под носа на първия помощник на капитана; не много отдавна се осмелих да влезна в каютата на самия капитан и да взема оттам материалите, с които пиша и писах досега. От време на време ще продължавам тоя дневник. Вярно, може да не намеря възможност да го предам на външния свят, но все пак ще се опитам. В последния момент ще пхна ръкописа в една бутилка и ще я хвърля в морето.

Случи се нещо, което отново ме хвърли в размисъл. Нима тия неща се дължат само на слепия случай. Бях излязъл на палубата и без да привличам нечий поглед, бях полегнал сред куп въжета и стари платна в дъното на яла. Докато се чудех на странната си участ, неволно съм размазвал с една катранена четка добре сгънатия стаксел, поставен на един варел близо до мене. Сега стакселът е изопнат над кораба и непреднамерените докосвания на четката се разгъват в думата *откритие*.

В последно време можах да направя много наблюдения върху устройството на кораба. Макар и добре снабден с оръдия, аз не мисля, че той е боен кораб. Неговият такелаж и строеж, както и другите му съоръжения не дават основание да бъде смятан за боен кораб. Лесно мога да установя какво *той не е*; но като че ли е невъзможно да се каже какво *той е*. Не зная защо, но като гледам неговия странен модел и своеобразната му линия, огромния му корпус и прекомерните му ветрила строго опростения нос и старовремския вид на кърмата, изпитвам от време на време чувството, че стоя пред познати неща, примесено с такива неясни сенки на възпоминание, с необясними спомени за чужди летописи и отдавнашни времена.

Често се вирам в ребрата на кораба. Той е направен от непознат за мене дървен материал. Има нещо особено в него, което ме кара да мисля, че това дърво не отговаря на целите, за които е било използвано. Имам пред вид неговата изключителна шупливост, отделно и независимо от проядеността му, последствие от плаването в тия морета, а също и от гнилотата, дошла с възрастта му. Навярно следващата ми мисъл ще изглежда малко чудата, но това дърво би приличало във всяко отношение на испански дъб, ако испанският дъб можеше да бъде неестествено разтегнат.

Препрочитайки горното изречение, съвсем ясно си припомням едно странно изказване на стар, брулен от ветровете холандски мореплавател. „Това е вярно — казваше той, когато се усъмняваха в истинността на думите му, — това е тъй вярно, както е вярно, че някъде има море, където корабите нарастват по обем, както живият организъм на моряка.“

Преди около един час се осмелих да се пъхна сред група хора от екипажа. Те изобщо не ми обърнаха внимание и макар да стоях точно в средата на групата, с нищо не показвах, че чувствуват присъствието

ми. Като оногова, когото бях видял още в началото в трюма, те всички носеха външните белези на една почтена старческа възраст. Колената им трепереха от немоц; гърбовете им бяха превити на две от грохналост; сбръчканата им кожа шумеше и съскаше от вятъра; очите им блестяха от старческата слуз в тях; и сивите им коси страшно се развяваха в бурята. Около тях, навред по палубата, лежаха разпръснати математически уреди от най-чудата и старомодна направа.

Споменах преди време, че бе издигнато едно стакселно платно. От тоя момент корабът бе блъскан от вятъра право в кърмата и продължаваше да върви все по на юг със същия ужасен устрем и с издути до крайност платна — от върха на мачтите до долните стаксели, — при което краищата на брамселите непрекъснато докосваха вълните, по-страшни и от най-страшните, които човек би могъл да си представи. Току-що напуснах палубата, защото ми е невъзможно да намеря здрава опора в нея, макар че това сякаш ни най-малко не затруднява членовете на екипажа. За мене е чудо на чудесата как огромният корпус на кораба ни се държи над водата, вместо веднага и веднъж завинаги да бъде погълнат от вълните. Ние сигурно сме обречени непрекъснато да се въртим около самия ръб на вечността, без да скочим на края в пропастта. От вълни над хиляда пъти по-огромни от всички, които съм виждал, ние се хлъзгаме към други с лекотата на стрелнала се чайка. Колосалните водни маси надигат гриви над нас като същински демони на морските глъбини, като демони, които могат само да сплашват, но на които е забранено да унищожават. Склонен съм да отдавам честите ни отървавания на едничката естествена причина, която би могла да обясни това явление. Предполагам, че корабът се намира под влиянието на силно течение или на някакво стремително подводно течение в обратна посока.

Срещнах се лице с лице с капитана в неговата собствена каюта, но, както и предполагах, той изобщо не ми обърна внимание. Макар във външния му вид да няма нищо поне за случайния наблюдател, което да го оприличава повече или по-малко на всички други хора, все пак към чудатото усещане, с което го наблюдавах, се прибавяше и едно непреодолимо чувство на благоговение и страхопочитание. На ръст той е почти колкото мене; или около пет фута и осем инча. Тялото му е прибрано и стегнато, нито много яко, нито особено забележително в други отношения. Но тъкмо особеността на изражението, изписано

върху лицето му, тъкмо този ясен, чуден, вълнуващ отпечатък на старостта, толкова дълбока и безпределна, събужда в мене едно неизразимо чувство. Неговото чело, макар и не много сбръчкано, сякаш носи отпечатъка на безброй години. Посивелите му коси са архивите на миналото, а още по-сивите му очи са прозорците към бъдещето. Подът на каютата бе нагъсто осеян със странни големи книги, прихванати с железни катарамии, с ръждясали научни инструменти и със стари, отдавна забравени географски карти. Беше свел глава към ръцете си и се взираше с неспокойни огнени очи в лист хартия, навярно някакво поръчение, което така или иначе носеше подписа на един монарх. Той мърмореше на себе си — както бе сторил и първият моряк, когото видях в трюма — произнасяйки няколко срички с тих сърдит глас на чужд език; и макар че беше съвсем близо до мене, гласът му сякаш идеше до ушите ми от цяла миля разстояние.

Корабът и всичко в него изглежда наситено с духа на древността. Членовете на екипажа пълзят насам-натам като духове на отминали векове; в очите им прозира някакво напрегнато, неспокойно чувство; и когато стъпките им пресичат пътя на моите в ослепителната светлина на бойните фарове, аз се чувствавам тъй, както никога преди, макар че цял живот търгувах със старини и поглъщах сенките на паднали колони и в Балбек, и в Тадмор, и в Персеполис, та чак и самата ми душа се превърна в развалина.

Като се оглеждам наоколо, сега аз изпитвам срам от предишните си опасения. Ако се разтрепервах от силните напъни на бурята, която вилнееше доскоро, няма ли да се слисам от ужас при един двубой между вятъра и океана, за чието определение думи като „торнадо“ и „самум“ са твърде обикновени и неприложими? Всичко в непосредствена близост до кораба тъне в мрака на вечната нощ и в един хаос от непенлива вода; ала от време на време и доста неясно по на една левга от двете страни на кораба се виждат изумителни крепостни зидове от лед, губещи се нейде горе в пустото небе и прилични на самите зидове на вселената.

Както и предполагам, корабът по всичко изглежда е попаднал в някакво течение — ако може да се нарече течение това, което виейки и пицейки край ледените блокове, препуска с гръм и трясък на юг със стремглавата скорост на някой водопад.

Предполагам, че е съвършено невъзможно да се схване целият ужас на положението, в което се намирах; и все пак едно любопитство да вникна в тайните на този странен край взима връх дори над отчаянието ми и ще ме примири и с най-отвратителните страни на смъртта. Ясно е, че препускаме към някакво вълнуващо знание — към една тайна, която не ще бъде препредадена и чието разгадаване влече смърт. Може би това течение ще ни изведе на самия южен полюс. Трябва да се признае, че едно на пръв поглед толкова фантастично предположение има големи шансове да излезе вярно.

Хората от екипажа крачат неспокойно и развълнувано по палубата; но изразът по лицата им говори по-скоро за напрегната надежда, отколкото за безразличие и отчаяние.

А вятърът все още духа в кърмата и понеже носим страшно много платна, корабът от време на време бива изцяло повдиган над водата! О, ужас подир ужас! Ледът внезапно се разтваря отдясно и отляво и ние шеметно се въртим в огромни концентрични кръгове все около синора на някакъв гигантски амфитеатър, чиито крайни зидове се губят в тъмнината и далечината. Но малко време ми остава да размишлявам върху своята участ! Кръговете бързо стават все по-малки — ние стремглаво върхлитаме в самия обсег на водовъртежа — и сред рева, и трясъка, и тътена на океана и на бурята корабът потръпва — о, господи, и — потъва в дълбините!

Забележка: — „Ръкопис, намерен в бутилка“ бе напечатан за пръв път в 1831 год.; и едва след доста години аз можах да се запозная с картите на Меркатор, в които океанът е показан като изливащ се от четири гърла в Северния полярен залив, откъдето водите му се всмукват в недрата на земята, а самият полюс е изобразен като черна скала, издигаща се на шеметна височина.

[1] „На когото му остава миг да живее, той няма какво повече да крие“ — Филип Кино (1635–1688) — френски драматург, представител на класицизма. — Б.р. ↑

[2] Скептична философия на Пирхон от Елис, около 300 г. пр.н.е. — Б.пр. ↑

[3] Блуждаещи огънове. — Б.пр. ↑

ДЖОУЗЕФ КОНРАД

МЛАДОСТ

ЕДИН РАЗКАЗ ЗА ИНДИЙСКИЯ ОКЕАН

Това не би могло да се случи някъде другаде, освен в Англия, където хората с морето, така да се каже, взаимно се допълват — морето влиза в живота на повечето хора, а те, кой повече, кой по-малко, познават морето като място за развлечение и пътуване или като източник за прехрана.

Бяхме насядали около една махагонова маса, която отразяваше бутилката, винените чаши и лицата ни, както се облягаха на лакти. В компанията бяхме един директор на предприятие, един счетоводител, един юрист, Марлоу и аз. Директорът бе служил като кадет в Конуей, счетоводителят имаше четиригодишна служба по моретата, юристът — един прекрасен закоравял консерватор, голям и строг църковник, стар юначага, целият изтъкан от чест и достойнство — бе служил като пръв помощник-капитан по линиите на П. О. компания в доброто старо време, когато пощенските кораби имаха прави ветрила поне на две мачти и редовно пристигаха в Китайското море, карани от благоприятен мусон с техните разгънати от горе до долу ветрила. Всички бяхме започнали живота си в търговската флота. Морето здраво свързваше и петимата ни с онези нишки на занаята, които не се пораждат и при най-силното влечение към плаване с яхти и пътешествия по море, тъй като те представляват само развлечения в живота, а другото е самият живот.

Марлоу (струва ми се, че той произнасяше името си тъкмо така) разказа историята или по-скоро летописа на едно далечно плаване:

— Да, видял съм нещичко от източните морета; но най-добре си спомням своето първо плаване из тях. Вие знаете, приятели мои, че има пътешествия, създадени сякаш да илюстрират живота — да изпъкват като символ на самия живот. Човек се бори, труди се, поти се, почти убива себе си, а понякога наистина се убива в стремежа си да

постигне нещо — и не може. Не поради някаква негова вина. Ей тъй, нищо не може да постигне — нито нещо голямо, нито нещо малко — чисто и просто съвсем нищо, нито даже да се ожени за някоя стара мома или да откара товар от 600 тона въглища до пристанището, за което са предназначени.

Това бе едно наистина забележително събитие. Беше първото ми плаване към Ориента и изобщо първото в качеството ми на втори помощник. И капитанът ни също за първи път командуваше кораб. А беше крайно време за него. Имаше точно шейсет години; дребен на ръст, с широк, не много прав гръб, присвити рамене и единият крак малко по-крив от другия, той имаше оная странна, донякъде изкривена стойка, тъй често срещана у хора на полския труд. Лицето му напомняше с нещо лешникотрошачка — брадичката и носът сякаш се схлупваха над хлътналата му уста — и цялото бе поставено в рамка от бухнала и сива като желязо коса, която приличаше на рохкав памук, напръскан с въглищен прах. А очите в това старческо лице бяха сини и тъй силно напомняха очите на момче с оная откровеност в тях, която някои най-обикновени хорица могат да запазят до сетните си дни благодарение на редкия вроден дар да бъдеш с чисто сърце и права душа. Чудя се какво го бе накарало да ме вземе на служба. Аз идех от един първокласен бързоходен австрийски параход, в който бях приет помощник, а той сякаш имаше известно предубеждение към бързоходните кораби, смятайки ги за аристократични и високопарни.

— Да знаете — рече ми той, — че на тоя кораб ще трябва да работите.

Казах му, че е трябвало да работя във всички кораби, на които съм служил.

— Да, но това е малко по-друго, а господата като вас от ония големи параходи... Но както и да е! Мисля, че ще ви бива. Утре постъпвате.

Постъпих на другия ден. Това беше преди двайсет и две години; и аз бях точно на двайсет години. Как лети времето! Тоя ден беше един от най-щастливите в живота ми. Представете си: за първи път втори помощник — една наистина отговорна длъжност! Не бих се отказал от новото си назначение за нищо на света. Първият помощник внимателно ме огледа. И той беше старичък, но човек от друг тип. Имаше римски нос, дълга белоснежна брада и се казваше Махон, но

държеше да произнасят името му като Ман. Имаше и добри връзки; но си нямаше щастие и затова не му бе провървяло в службата.

Що се отнася до капитана, той бе служил години наред в малки крайбрежни кораби, сетне в Средиземно море и на края в търговски кораби из Карибско море. Никога не бе минавал отвъд Кейп Хорн и нос Добра надежда. Едва умееше да пише с разкривен почерк и въобще не обичаше да пише. И двамата, не ще съмнение, бяха отлични моряци и сред тях аз се чувствавах като малко момче между двамина старци.

Корабът беше стар. Казваше се „Юдея“. Странно име, нали? Принадлежеше на някой си Уилмър, Уилкокс — или някакво подобно име; но той бе фалирал или умрял преди двайсет и две, а може би и повече години и името му няма значение. Той бе стоял дълго време в пристана на Шадуел. Можете да си представите неговия хал! Целият беше в ръжда, прах и сажди, кал и мръсотия по палубата. Имах чувството, че съм напуснал дворец, за да вляза в колиба. Корабът беше към 400 тона, имаше съвсем прост рудан, резетата на вратите бяха дървени, нийде нямаше парче мед по него, а кърмата му беше голяма и квадратна. На самата кърма под името на кораба, изписано с едри букви, личеше някакъв спираловиден орнамент с изтъркана позлата и със следния девиз: „Справяй се или умри!“ Спомням си и сега, че той страшно ми се понрави. В него имаше някаква романтика, която ме караше да заобикна старото корито, — нещо, което привличаше младежките ми чувства.

От Лондон отплавахме с баласт — пясъчен баласт, за да вземем от едно северно пристанище товар въглища, предназначени за Бангкок. Бангкок! Аз бях в екстаз. Вече от шест години плавах по моретата, но бях виждал само Мелбърн и Синдей — много хубави места, прекрасни места по своему, но Бангкок!...

Заизлизахме по Темза с издути ветрила, с един пилот от Северното море на борда. Казваше се Джермин и по цял ден киснеше в корабната кухня, за да си грее ръцете на печката. Той май никога не спеше. Беше мрачен човечец с една вечна капчица, заблестяла в края на носа му, и или го бе сполетяла някаква беда в миналото, или в момента се намираше в беда, или пък очакваше да изпадне в беда — не можеше да бъде щастлив, ако някъде не куцаше нещо. Той не се доверяваше на младостта ми, на здравия ми разум и на мореплавателските ми знания и не се свенеше да ми показва това с

хиляди дребни неща. Струва ми се, че съм знаел малко тогава, а и сега не знам много повече, но и до днес питая омраза към тоя Джермин.

Цяла неделя се блъскахме нагоре, докато стигнем до Ярмут Роудз и тогава ни настигна буря — паметната октомврийска буря отпреди двайсет и две години. Това бе вятър, светкавици, лапавици, сняг и едно страхотно море. Ние плавахме без товар и сигурно си представяте на какъв зор се намирахме, като ви кажа, че перилата на кораба бяха изпотрошени и палубата наводнена. През втората нощ баластът се поизмести нахъм подветрената страна на носа, а по това време бурята вече ни бе тласнала някъде към Догър-банк. Нямахме какво друго да се прави, освен да слезнем с лопати долу и да се опитаме да изравним товара. И ето че всички слязохме в грамадния трюм — по-мрачен и от пещера, с восъчни свещи, мигащи от ребрата, където бяха закрепени, а бурята виеше горе и корабът се блъскаше като пиян на една страна; ето ни там до един — Джермин, капитанът, всинца ни, едва смогващи да се държим на крака, завъртели лопатите като гробокопачи, за да хвърляме мокър пясък към наветрената страна. При всяко клатушкане на кораба бихте могли да видите в мъждивата светлина как падат хора, всеки смешно размахал лопата. Един от юнгите на кораба (имахме двама) бе толкова ужасен от тая странна картина, че плачеше тъй, сякаш сърцето му ще се пръсне. Чувахме го как реве някъде в тъмното.

На третия ден бурята стихна, сетне неусетно ни подхвана ветрец, задухал откъм северните графства. Нужни ни бяха не по-малко от шестнайсет дни, за да стигнем от Лондон до Тайн. Когато влязохме в док, вече бяхме изпуснали реда си за товарене и ни издърпаха настрана до един кей, където стояхме привързани почти цял месец. Госпожа Биърд (името на капитана беше Биърд) дойде от Колчестър, за да види мъжа си. Тя живееше на борда. Временно наетият екипаж бе напуснал и на кораба останаха само помощниците, един юнга, готвачът и един мулат, когото наричаха Абрахам.

Госпожа Биърд беше възрастна жена с доста набръчкано лице, червендалесто като зимна ябълка, но в тяло изглеждаше като младо девойче. Тя ме зърна веднъж да зашивам едно копче и настоя да й дам да постегне ризите ми. Имаше разлика между нея и капитанските жени, които бях срещал на борда на ония бързоходни първокласни кораби. Когато й занесох ризите си, тя рече:

— А чорапите? Те също се нуждаят от преглеждане, сигурна съм в това, а вещите на Джон — на капитан Биърд — са вече в ред. Ще се радвам, ако има какво да правя.

Бог да поживи добрата женичка. Тя постегна всичките ми дрехи, а в това време аз изчетох за пръв път „Сартор Резартус“ и „Пътуване до Кива“. Тогава не проумях както трябва първата от тях; но си спомням, че в онова време по ми харесваше войника, отколкото философа; едно предпочитание, потвърдено от самия живот. Единият бе човек, а другият беше или нещо повече, или — по-малко. Впрочем те и двамата са мъртви, и госпожа Биърд е мъртва, и младостта, силата, дарбата, мислите, постиженията, чистите сърца — всичко умира... Няма значение.

Най-после ни натовариха. Наехме екипаж. Осем добри моряци и двама юнги. Една вечер изтеглихме кораба до шамандурите при вратите на дока, готови да излезем навън и с доста добри изгледи да тръгнем на това далечно плаване още на следния ден. Госпожа Биърд щеше да потегли за родния си град с един от вечерните влакове. Привързахме кораба и отидохме на чай. Бяхме доста мълчаливи през време на яденето — Ман, двамата старци и аз. След като привърших, изплъзнах се, за да изпуша една цигара, тъй като каютата ми се намираще в една рубка точно срещу полуюта. Беше при пълен прилив, духаше студен вятър с ръмежляк; двойните врати на дюка бяха отворени и през тях в тъмата влизаха и излизаха товарни параходи, пренасящи въглища. Чуваше се страшно боботене на витлата във водата, тракане на винчове и подвижвания от скелите. Наблюдавах тоя низ от ярки светлини, плъзнали ниско в нощния мрак, когато изведнъж ме заслепи някаква светлина, сетне изчезна, пак се появи и остана да свети. Носът на някакъв параход изплава наблизко. Викнах с все глас надолу към каютата:

— Бързо горе!

— Спирайте го, господине! — извика някакъв уплашен глас далече в тъмата.

— Вървим право към оная гемия, господине! — предупредително се провикна нечий глас.

— Добре! — бе грубият отговор.

Последва силен трясък, защото параходът раздра с носа си стъкмяването в предната част на нашия кораб, минавайки косо край

него. Настана бъркотия, всеки викаше и тичаше. Чуваше се свистенето на пара. Сетне някой се обади:

— Всичко е в ред, господине...

— Здрави и читави? — запита грубият глас.

— Горедолу — отвърнах, тъй като бях изприпкал напред, за да видя повредата.

— Малко назад! — отекна грубият глас.

Дрънна някаква камбанка.

— Кой е тоя параход? — изкрещя Ман.

Но за нас той вече представляваше само някаква огромна сянка, която маневрираше нейде наблизко. В отговор те изкрещяха някакво име — женско име, Миранда или Мелиса — нещо такова.

— Това значи още един месец в тая мръсна дупка — рече Ман, докато се вирахме с помощта на фенерите в строшената рубка и разкъсаните въжета. — Но къде е капитанът?

Нито го бяхме чули, нито го бяхме зърнали някъде през това време. Подирихме го назад.

— Ей там, „Юдея“! — умолително се провикваше някой откъм средата на дока.

Как ли се бе дянал там?!

— Ало! — обадохме му се ние.

— Нося се наслука в нашата лодка и съм без гребла — викна той в отговор.

Някакъв закъснял лодкар предложи услугите си и Ман го спазари за два и половина шилинга да изтегли лодката с капитана до нас; но не той, а госпожа Биърд първа се покатери нагоре по стълбата. Те се били въртели насам-натам из дока почти цял час в тоя студен ръмежляк. Никога не съм бивал тъй учуден.

Доколкото разбрах, щом дочул моя зов, той веднага схванал какво става, грабнал жена си, изтичал на палубата, минал отвъд и слязъл в лодката, която беше вързана за стълбата. Просто изненадващо за човек на шейсет години. Представете ли си как тоя стар човек е носил на ръце онази възрастна жена — едничката жена в неговия живот! Той я положил върху една от банките в лодката и вече се канел да се покатери обратно на кораба, когато въжето някак се откъснало и двамата отплавали нататък. Разбира се, в суматохата не сме чули виковете му. Той изглеждаше засрамен.

— Предполагам, че сега вече няма значение дали ще изпусна влака — пошегува се тя.

— Не, Джени, иди долу да се стоплиш — процеди той през зъби, сетне се обърна към нас и рече: — На моряка не му трябва жена на борда. Ето че се намерих извън кораба! Добре, че тоя път не стана някоя пакост. А сега хайде да видим какво ни е изпотрошил оня смахнат параход!

Не беше кой знае какво, но то ни забави с три седмици. В края на този период, когато капитанът беше зает със своите агенти, аз занесох куфара на госпожа Биърд до гарата и удобно я настаних в един третокласен вагон. Тя отвори прозореца и ми каза:

— Ти си добър момък. Ако видиш Джон — капитан Биърд — да ходи без шалчето си вечерно време, напомни му от мое име добре да пази гърлото си.

— Разбира се, госпожо Биърд — казах аз.

— Ти си добър момък; забелязах колко почтително се отнасяш с Джон — с капитан...

Влакът внезапно потегли; свалих шапка на старата жена; вече никога не я видях.

— Подайте бутилката насама.

На другия ден отплавахме. Бяха минали три месеца, откак напуснахме Лондон. А мислехме, че ще минат около две недели — най-много две недели до заминаването ни за Бангкок.

Беше януари и времето беше прекрасно — ония хубави слънчеви зимни дни, които са по-очарователни, отколкото през лятото, защото идват неочаквано и са тъй свежи, и всеки знае, че те няма да траят дълго. Такова време е като печалба, като божи дар, като някакъв нечакан късмет.

Времето беше все така хубаво, докато плавахме надолу по Северното море и през Ламанша; и продължи да бъде хубаво, докато отминахме на около триста мили западно от Гущерния нос^[1]: след това вятърът се извърна, стана югозападен и взе да се засилва. За два дни се превърна в буря. При свалени платна „Юдея“ се клатушкаше в Атлантика като празна кутия за свещи. Духаше ден след ден: духаше ядно, без прекъсване, без милост, без почивка. Целият свят се бе превърнал в някаква необятност от огромни пенести вълни, които напиреха към нас. В бурното пространство около нас имаше толкова

хвърчащи пръски от пяна, колкото и въздух. Ден след ден и нощ след нощ край кораба нямаше нищо друго освен воя на вятъра, тътена на морето и плисъка на водата, която заливаше палубата. Нито за кораба имаше почивка, нито за нас. Той се мятеше, изправяше се на носа си, седнаше на опашката си, търкаляше се и ръмжеше, а ние трябваше да се придържаме с ръце по палубата и да се притискаме в леглата си, когато бивахме долу, винаги напрегнати и разтревожени.

Една вечер Ман ми се обади през малкото прозорче на каютата ми. То се отваряше точно над леглото ми, а аз лежах буден с обувки на крака и с чувството, че не съм опал от години насам и че и да се опитам, пак няма да мога да заспя.

— При тебе ли е измервателният прът, Марлоу? — възбудено подзе той. — Не мога да вкарам помпите в действие. Дявол да го вземе, това никак не е дребна работа.

Дадох му измервателния прът и пак полегнах, опитвайки се да мисля за различни неща — но мислите ми се въртяха все около помпите. Когато излязох на палубата, те още се занимаваха с тях и хората от моята смяна заеха места при помпите. В светлината на фенера, изнесен на палубата, за да разгледаме измервателния прът, аз зърнах за няколко мига техните уморени, замислени лица. Изпомпвахме вода и през четирите часа на дежурството. Изпомпвахме цяла нощ, цял ден, цялата седмица — смяна подир смяна.

Корабът просто се разнищваше и на всичко отгоре пропускаше много вода — не колкото да се удавим веднага, но достатъчно, за да ни съсипе от работа при помпите. И докато изпомпвахме водата, корабът се разпарчетосваше пред очите ни: надстройките бяха пометени, подпорите бяха изтръгнати от местата си, вентилаторите бяха сплескани, вратите на каютите се разбиха. Не остана сухо местенце в целия кораб. И всичко в него се рушеше. Голямата спасителна лодка, както беше пристегната от лодъчните висилки, се превърна като с магическа пръчка в куп подпалки за огън. Лично аз бях я привързал към тях и доста се гордеех с майсторството си, устояло тъй дълго на гнева на морето. И все изпомпвахме. А времето оставаше все същото. Морето беше бяло като пласт пяна или като котел с врящо мляко; нямаше никаква пролука сред облаците — никаква, нито дори колкото ръката на човек — та даже само и за десетина секунди. За нас нямаше небе, за нас нямаше звезди, нито слънце, нито вселена — нищо друго,

освен ядни облаци и побесняло море. Изпомпвахме водата смяна след смяна и помпахме, за да спасим кожата си; и ни се струваше, че това трае месеци, години, цяла вечност, сякаш бяхме мъртви и се намирахме в някакъв моряшки ад. Забравихме дните на седмицата, името на месеца, коя беше годината и дали изобщо някога сме слизали на бряг. Платната бяха разкъсани, корабът беше полегнал изцяло на единия борд с издигнат срещу вятъра брезентен щит, океанът го заливаше, а на нас ни беше все едно. Превъртахме ония дръжки и гледахме с очи на идиоти. И бяхме забравили какво значи да си сух.

А някъде в мене все се въртеше една мисъл: дявол да го вземе, това наистина е странно приключение — от ония, за които пише в книгите; това е първото ми плаване като втори помощник — аз съм само на двайсет години — и ето ме тук, справяйки се не по-зле от всички тия хора, способен да накара момците си да работят, както трябва. Бях доволен. За нищо на света не бих се отказал от това приключение. Имах мигове на истинско ликуване. Когато нашият стар кораб с окастрен от бурята рангоут виреше кърма високо във въздуха, все ми се струваше, че той отправя — като призив или като предизвикателство — един зов към безмилостните облаци: думите, изписани на кърмата — „Юдея. Лондон. Справяй се или умри.“

О, младост! Нейната жизненост и вяра, и въображение! За мене корабът не беше някаква стара таратайка, която вози по света цял товар кюмюр заради навлото — за мене той беше стремлението, проверката, изпитанието на самия живот. Аз си спомням за него с радост, с любов, със съжаление — както бихте си спомняли за отдавнашен покой, който сте обичали. Никога няма да го забравя... Подайте ми бутилката.

Една вечер, завързани пак за мачтата, както вече обясних, ние мълком изпомпвахме водата, тъй като думите ни заглъхваха от силния вятър и нямахме достатъчно воля да пожелаем собствената си смърт, когато една огромна вълна се сгромоляса върху палубата и заля всинца ни. Щом можах да поема дъх, дългът ме накара пак да подтикна момчетата към работа, но тъкмо тогава усетих, че някакъв твърд предмет, плаващ по палубата, ме удари по прасеца на единия крак. Опитах се да го сграбча, но го изпуснах. Беше толкова тъмно, че не можехме да виждаме лицата си дори на педя един от друг, както се казва.

След тоя удар корабът се поумири за известно време и онова нещо, каквото и да беше, пак се блъсна в крака ми. Този път го хванах и то се оказа някакъв тиган. Отначало, понеже бях оглупял от умора и като не мислех за нищо друго освен за помпите, аз не си давах сметка какво държа в ръка. Внезапно се досетих каква е работата и извиках:

— Рубката на палубата е отишла по дяволите. Оставете това и да потърсим готвача.

В предната част имаше рубка, която включваше готварницата, каютата на готвача и помещението на екипажа. Тъй като от няколко дни все очаквахме вълните да пометат тая рубка, на членовете на екипажа бе наредено да нощуват в салета — едничкото безопасно място в кораба. Готвачът Абрахам обаче държеше да спи в каютата си — от глупост като муле или може би от страх като животно, което не иска да напусне яхър, който се срива от земетресение. Затова тръгнахме да го търсим. Все едно, че предизвиквахме смъртта, защото веднъж отвързани, ние бяхме тъй уязвими, както и върху някой сал. Но все пак отидохме да го търсим. Рубката бе тъй разбита, сякаш снаряд бе експлодирал в нея. Повечето от нещата бяха отлетели през борда — печката, леглата на хората и техните вещи, всичко бе отишло; но две подпори с част от преградната стена, о която опираше каютата на Абрахам, бяха останали като по чудо здрави. Пипнешком си запробивахме път сред развалините и се добрахме до тая каюта, а ето го и него там, седнал в леглото си сред пяна и всякакви останки и развалини, весело забъбрил на себе си. Беше си изгубил ума; изцяло и завинаги полудял от тоя внезапен удар, дошъл тъкмо когато и търпението му е било към своя край като угарка от цигара. Грабнахме го, повлякохме го назад и го пуснахме с главата надолу в каюткомпанията. Сигурно ви е ясно, че нямахме време и възможност да го свалим долу с нужното внимание и да поостанем там, за да видим как ще се чувства занапред. Ония долу щяха да го прихванат и поемат в края на стълбата. Ние бързахме да се върнем при помпите. Тая работа не търпи отлагане. Една лоша пробойна е нечовешко нещо.

Човек би помислил, че единствената цел на тая страхотна буря бе да вземе ума на оня нещастен мулат. Тя стихна още преди да се зазори, на другия ден и небето се разведри, но с успокояването на морето се увеличи притокът на вода през пробойната. Когато дойде време да поставяме нови ветрила, екипажът настоя да се върнем обратно — и

ние наистина нямахме друг избор. Лодките бяха отишли, палубата бе остъргана от всичко, каютите изтърбушени, хората останали без друга дрешка освен парцалите по тях, провизиите повредени, самият кораб разнебитен. Насочихме го назад и — ще повярвате ли? — вятърът задуха откъм изток в зъбите ни. Той задуха силно и духаше, без да стихва. Трябваше с мъка да напредваме педя по педя, но притокът на вода през пробойната вече не бе толкова голям, тъй като морето бе сравнително спокойно. Да помпаш два часа от всеки четири не е никак лека работа, но тъй го държахме на повърхността чак до Фалмут.

Добрите хорица там живеят от нещастни случаи в морето и без съмнение се зарадваха, като ни видяха. Една гладна тълпа от корабостроителни работници почна да точи резците на длетата, виждайки измършавелия ни кораб. И вярвайте, те здравата ни пооскубаха, преди да свършат с поправките. Струва ми се, че още тогава собственикът бе притиснат натясно. Имаше и протакания. После бе решено да се извади част от товара, за да се закълчицят надводните части на кораба. Това бе сторено, поправките бяха направени, товарът бе отново подреден; нов екипаж дойде на кораба и ние отплавахме за Бангкок. Не измина и седмица и пак се върнахме. Моряците казваха, че не щат да ходят до Бангкок — сто и петдесетдневно плаване — в някакво коритце, в което водата трябва да се изпомпва по осем часа на денонощие; и в морските дневници пак се появи следната кратка бележка:

„Юдея". Гемия. От Тайн за Бангкок; въглища; завърнала се във Фалмут поради лоша пробойна и с екипаж, който отказва да служи."

Имаше и други забавяния и други протакания. Собственикът дойде за един ден и каза, че корабът е стегнат и стъкмен като малка цигулка. Нещастният ни капитан изглеждаше по-окаян и от най-загубения шеф на товарна гемия за превоз на въглища. Не забравяйте, че той бе на шейсет години и че това бе първото му плаване като капитан. Ман казваше, че цялата работа е щурава и не може да не свърши зле. За мене корабът бе станал още по-мил отпреди, пък и страшно ми се искаше да отида до Бангкок. Чудодейно, благословено име. Месопотамия нищо не представлява пред него. Помнете, че бях на двайсет години, че това бе първото ми назначение като втори помощник-капитан и че Ориентът ме очакваше.

Излязохме и хвърлихме котва отвън пристанището вече с нов екипаж — трети поред. Но ония проклети корабостроителни работници сякаш бяха пробили дупка в корпуса. Този път дори не излязохме отвъд външното пристанище. Членовете на екипажа чисто и просто отказаха да работят с винchoвете.

Довлякоха ни на буксир във вътрешното пристанище и ние останахме нещо като придагък, като отличителен белег или традиция на заведението. Хората ни сочеха на посетителите с такива думи: „Ей оная гемия е за Бангкок — стои тук вече от шест месеца — на три пъти се връща от открито море.“ В празнични дни малки момчета се провикваха: „Ей, Юдея!“ и щом някой подадеше глава над планшира, те пак се провикваха: „Накъде ще отплавате? За Бангкок?“ Тъй викаха и се подиграваха. Нещастният ни капитан се размайваше в каютата. Ман се грижеше за храната и неочаквано разгъна дарби на истински французин при приготвяването на вкусни яхнии. Аз се грижех някак безлично за цялата система от въжета и скрипци на кораба. Станахме граждани на Фалмут. Всеки бакалин ни познаваше. В бръснарницата или при тютюнджийската будка дружески ни питаха: „Мислите ли, че ще се доберете някога до Бангкок?“ Междувременно собственикът, застрахователите и наемателите на кораба се караха помежду си в Лондон и заплатите ни продължаваха да вървят... Подайте бутилката.

Беше просто ужасно. От гледище на самочувствието ни това бе по-лошо, отколкото вечно да изпомпваш вода. Сякаш бяхме забравени от целия свят, не принадлежахме на никого и нямаше изобщо да отплаваме нанякъде; сякаш бяхме омагьосани и трябваше завинаги да стоим в това вътрешно пристанище, станали за присмех и подигравка в устата на всеки празноскигатац по брега или нечестен лодкар. Получих тримесечната си заплата, взех петдневен отпуск и отскочих до Лондон. Трябваше ми един ден път, за да стигна дотам, и кажи-речи още един, за да се върна — и все пак тримесечната ми заплата се стопи. Не зная как я изхарчих. Отидох май в едно кабаре, закусих, обядвах и вечерях в един скъп ресторант по Рийджънт стрийт и се върнах навреме само с едно пълно издание на произведенията на Байрон и едно ново килимче за връз коленете — срещу цялата ми тримесечна заплата. Лодкарят, който ме откара до кораба, ме посрещна с тия думи:

— Здравей! Мислех, че си напуснал тая съборетина. Тя никога няма да стигне до Бангкок.

— Тъй мислиш ти — презрително отвърнах, ала това предсказание никак не ми се понрави.

Изведнъж се появи някакъв човек с генерално пълномощно, дадено му от някого си. Лицето му бе изпъстрено от моравите цветчета на алкохола, той имаше неукротима енергия и беше голям веселяк. Сега отново заживяхме дейно. Един шлеп застана до нас и взе товара ни, след което ни вкараха в сух док, за да почистят медната ни обшивка. Нищо чудно, че корабът пропускаше вода. Блъскан до краен предел от бурята, той бе изплюл сякаш от отвращение всичките кълчища на подводните си шевове. Наново го закълчишиха, пристегнаха и медната му обшивка и той стана здрав и непроницаем като бутилка. Върнахме се при шлепа и си прибрахме товара.

И тогава в една хубава лунна нощ всички плъхове напуснаха кораба.

А той просто гъмжеше от тях. Те бяха унищожили ветрилата ни, бяха изконсумирали повече провизии, отколкото членовете на екипажа, най-драговолно бяха делили с нас и легла, и опасности, а сега, тъкмо когато корабът ни стана годен за плаване, бяха решили да офейкат. Извиках Ман да се порадва на гледката. Плъх подир плъх пролазваше до планшира, извъръщаше глава, за да хвърли един последен поглед назад, сетне скачаше и тупваше с кух звук върху палубата на празния шлеп. Опитахме се да ги изброим, но скоро им загубихме сметката.

— Хайде, хайде — подзе Ман, — не ми разправяй врелинекипели за интелигентността на плъховете! Те трябваше да ни напуснат по-рано, когато едва се отървахме от потъване. Ето ти доказателство, колко глупаво е суеверието, свързано с тях. Напускат един здрав кораб, за да се преселят в някакъв стар прогнил шлеп, където те, баламите, няма да намерят нищичко за ядене!... Сигурен съм, че и те не знаят по-добре от нас какво е полезно и безопасно за тях.

След още някоя и друга приказка двамата се съгласихме, че досега мъдростта на плъховете е била страшно надценявана, тъй като в действителност тя в никакъв случай не е по-голяма от тая на хората.

По това време патилата на нашия кораб бяха станали известни на всички хора нагоре по Ламанша, от Ляндз енд до Форляндз, и затова не можахме да наемем екипаж по южното крайбрежие. Изпратиха ни

един готов тим чак от Ливерпул и ето че още веднъж отплавахме за Бангкок.

Имахме тихи ветрове и гладко море чак до тропика и старата „Юдея“ се движеше тромаво и тежко напред в тия хубави слънчеви дни. Когато тя вземаше по осем възла на час, всичко пукаше по нея, а ние връзвахме баретите си, за да не отлетят. Но бързината ѝ най-често бе към три мили на час. Какво пък искате? Той беше уморен — тоя стар кораб. Неговата младост бе отишла там, където е моята — и вашата, вие там, които слушате тая приказка. А кой приятел би хвърлил в лицето ви думи за годинките и умората ви? Ние не мърморехме против кораба си. Поне на нас, хората от командния състав, ни се струваше, че сме се родили в него, че сме отрасли в него, че сме живели открай време в него и че никога не сме били на друг кораб. На същото основание бих могъл да се сърдя на старата църква в родното ми село, загдето не е катедрала.

Що се отнася до мене, самата ми младост ме караше да бъда търпелив. Пред мене беше целият Ориент и целият ми живот, а също и мисълта, че съм бил поставен на изпитание в този кораб и съм излязъл успешно от него. Припомнях си за ония хора отпреди няколко века, които са плавали натам в не по-добри кораби — към страните на палмите и подправките, на жълтите пясъци и на народи с тъмна кожа, управлявани от царе, по-жестоки и от Нерон римлянина и по-великолепни от Соломон евреина. Старата гемия тромаво се носеше напред, натежала от бремето на собствените си години и на въглищния си товар, а аз живеех своя младежки живот, пълен с неведение и мечти. Тя се носеше тромаво напред през някакъв безкраен низ от дни; и новата позлата светлееше под лъчите на залязващото слънце и сякаш изкрещяваше над тъмнеещото море думите, изписани на кърмата: „Юдея. Лондон. Справяй се или умри!“

Сетне навлязохме в Индийския океан и взехме курс на север към нос Ява. Ветровете бяха слаби. Изминаха седмици. Корабът се мъкнеше нататък, готов да се справи или да умре, а в родината ни хората вече били склонни да обявят, че сме просрочили крайната дата на пристигането си.

Една събота вечер, когато не бях на пост, моряците поискаха да им дам няколко кофи вода, за да изперат дрехите си. Понеже не исках да стягам помпите за прясна вода в такъв късен час, тръгнах напред,

подсвирквайки си, с ключ в ръката, готов да отключи носовия люк, за да излея малко вода от един резервен варел, който стоеше там.

Най-неочаквано долових, че иде отдолу някаква ужасна миризма. Човек би помислил, че дни наред там, долу, са горели няколкостотин парафинови лампи. Побързах да се измъкна навън.

— Някак особено мирише, господине — рече човекът до мене и се закашля.

— Полезно е за здравето — отвърнах нехайно и тръгнах към кърмата.

Първото нищо, което направих, бе да пъкна глава в отвора на средния вентилатор. Щом повдигнах капака, из отвора се появи нещо като видим полъх или като тънка мъгла, дори като лятна мараня. Въздухът, който се изкачваше нагоре, беше горещ и силно дъхаше на сажди и парафин. Помирисах го веднъж-дваж и внимателно затворих капака. Нямахме смисъл да се задушавам. Товарът се беше подпалил.

На другия ден корабът започна здравата да дими. Сами виждате, че това трябваше да се очаква, макар въглищата да бяха от безопасен вид, защото товарът ни бе тъй прехвърлян и натрошен при товаренето и разтоварването, че приличаше по-скоро на въглища за ковачница, отколкото на нещо друго. Бе валяло през цялото време, докато го прехвърляхме от шлепа в кораба, а сега се бе нагорещил поради дългото ни плаване и ето още един случай на самозапалване.

Капитанът ни повика в каютата. Беше разтворил една карта върху масата и изглеждаше много печален.

— Крайбрежието на Австралия не е далече — подзе той, — но аз възнамерявам да не се отклоняваме от нашия курс. При това сега е месецът на ураганите; но ние ще държим носа на кораба все към Бангкок и ще се борим с огъня. Вече няма накъде да се отбиваме дори ако се опечем живи-живенички. Най-напред ще се опитваме да задушим огъня с липса на въздух.

Опитахме се. Запушихме всички люкове, а корабът пак димеше. Димът продължаваше да се провира през незабележими пукнатини; той си проправяше път през преградите и капаците; източваше се тук-там и навред в тънки конци или като невидима ципа, и то по непонятен начин. Провираше се и в каютата, и в предната част на кораба, отравяше заветните места по палубата и миризмата му се долавяше чак

до напречника на главното ветрило. Това бе отчайващо. Горенето не се поддаваше на задушаване.

Решихме да опитаме с вода и отворихме люковете. Чак до върховете на мачтите се издигнаха огромни пушеци — белезникави, жълтеникави, гъсти, мазни, мъгляви, задушавачи. Всички членове на екипажа се отдръпнаха назад. Сетне отровният облак се разнесе, ние се върнахме и се заловихме за работа сред дим, сега вече не по-гъст от това из обикновен фабричен комин.

Стъкмахме помпата с налягане, изкарахме и маркуча, но той се пръсна подир малко. Какво да се прави — беше стар като самия кораб, просто праисторически маркуч, който не можеше да бъде поправен. Тогавя взехме да помпим със слабата помпа в предната част на кораба, почнахме да изваждаме вода и с кофи и по това начин успяхме лека-полека да изсипем част от Индийския океан в главния люк. Бялата струя сребрееше в слънчевите лъчи, падаше връз пласт бял пълзящ дим и изчезваше в черната повърхност на въглищата. Нагоре излиташе пара, примесена с дим. Наливахме солена вода като в бъчва без дъно. Съдбата беше отредила да помпим в това кораб — да изпомпваме вода от него и да помпим вода в него; и след като бяхме изгребвали водата, за да не се удавим, сега лудо наливахме вода, за да не бъдем живи изгорени.

А корабът, верен на девиза си „Справяй се или умри“, се носеше все така тромаво напред в тия ведри, спокойни дни. Небето бе истинско чудо на чистотата, истинско чудо на лазура. Морето бе гладко и лъскаво, то беше синьо, съвсем прозрачно, заблестяло като скъпоценен камък и разстлало се на всички страни чак до хоризонта — сякаш цялото земно кълбо е скъпоценен камък, някакъв колосален сапфир, едно-единствено украшение, измоделирано като планета. И върху блясъка на тия необятни и тихи води „Юдея“ се хлъзгаше едва забележимо напред, цялата обвита от морни и нечисти пари — от един хилав облак, който бавно се носи назад; един заразен облак, сквернящ великолепието на морето и небето.

Разбира се, още не бяхме забелязали никакъв огън. Товарът тлееше някъде в дъното на кораба. И веднъж, както работехме един до друг, Ман ми рече странно усмихнат:

— Ех, стига да можеше да се появи една съвсем малка пробойна, като онази, когато напуснахме за първи път Ламанша, това би загасило

огъня като с тапа.

— Тъй ли мислиш? — запитах го ни в клин, ни в ръкав. — А не си ли спомняш за плъховете?

Борехме се с огъня и направлявахме кораба най-внимателно, сякаш всичко беше в ред. Прислужникът готвеше и ни поднасяше храната. От останалите дванадесет мъже осем работеха, докато четирима отпочиваха. Всеки си изкарваше смяната, включително и капитанът. Имаше равенство и ако не братство, то поне много добри чувства и отношения. Случваше се някой да хвърля кофа вода през отвора на люка, викайки „Ура за Бангкок“, а другите се смееха. Но най-често бивахме мрачни и мълчаливи — и жадни за вода. Ех, пустата му жажда! А трябваше да пестим водата... Строго определени дажби. Корабът димеше, слънцето печеше... Подайте ми бутилката.

Всичко опитахме. Даже направихме опит да издълбаем дупка до огъня. Разбира се, без никаква полза. Никой не можеше да стои повече от минута долу. Ман слезе пръв, но припадна там, а и човекът, който отиде да го измъкне, също припадна. Издърпахме ги на палубата. Скочих долу, за да покажа колко лесно можеше да се копае дупка във въглищата. Те бяха вече придобили опит и тоя път чисто и просто ме измъкнали с една желязна кука, завързана към дръжката на метла. Не пожелах отново да сляза долу, за да прибера лопатата си, която бе останала там.

Положението ни почна да се влошава. Свалихме голямата спасителна лодка във водата. И втората лодка бе готова за спускане. Имахме още една — дървено коритце от някакви си четиринадесет фута, — но тя висеше на задните лодъчни висилки и беше на сигурно място.

И ето че димът изведнъж намаля. Удвоихме усилията си, за да наводним дъното на кораба. След два дни вече нямаше никакъв дим. Всички се усмихваха. Беше петъчен ден. В събота няхаме друга работа, освен да направляваме кораба. За пръв път от две недели насам хората можаха да поизмият лицата си и да си изперат дрехите, а след това им бе дадена специална вечеря. Те се изказваха презрително за пожари, причинени от samozапалващи се материали, и сякаш искаха да кажат, че тъкмо те са майсторите за потушаването им. Чувствахме се така, сякаш всеки е получил в наследство голямо богатство. Но навред из кораба се долавяше отвратителният дъх на нещо, което гори.

Капитан Биърд ходеше с хлътнали очи и изпити страни. Дотогава не бях забелязал колко са криви краката му. Той и Ман старателно дебнеха край люковете и вентилаторите, душейки с нос въздуха. Изведнъж ми се стори, че бедничкият Ман се е страшно състарил. Що се отнася до мене, бях тъй горд и доволен, сякаш съм допринесъл за спечелването на голяма морска битка. Ех, пуста младост!

Нощта беше хубава. На утрото покрай нас мина кораб с курс към родината — първият, който виждахме от месеци насам; ала ние вече приближавахме суша, тъй като нос Ява не бе на повече от 190 мили почти на север от нас.

На другия ден трябваше да дежуря на палубата между осем и дванадесет часа.

— Просто да се чудиш как тая миризма не изчезва от каютата! — забеляза капитанът по време на закуската.

Към десет часа, когато първият помощник бе на полуюта, аз излязох за миг-два на палубата. Тезгяхът на дърводелеца беше зад главната мачта; облегнах се на него, засмукал лулата си — и дърводелецът, един още млад човек, дойде да си поприказва с мен.

— Добре поработихме, нали? — рече той.

С досада забелязах, че тоя гламавец се опитваше да катурне тезгяха.

— Недей, Чипс! — възкликнах, за да го спра, но в същия миг ме обзе някакво странно чувство и взех да изпитвам абсурдното усещане, че се намирам някак във въздуха. Дочух навред около мен да се издига отдавна задържана въздишка — сякаш хиляди гиганти едновременно бяха казали едно „фуу“ — и почувствувах тъпо сътресение, което веднага предизвика болка в бедрата ми. Нямах никакво съмнение — бях във въздуха и тялото ми описваше малка парабола. Но колкото и малка да бе тя, имах времето и възможността да премисля няколко неща и то, доколкото си спомням, в следния ред: Това не ще да е работа на дърводелеца — какво ли е станало? Някаква злополука — подводен вулкан? Въглища, газове! Боже мой, та ние експлодираме. Всички са мъртви. Аз падам в задния люк. Виждам огън в него.

В момента на експлозията въглищният пращец във въздуха на трюма е издавал тъмночервено сияние. Докато премигна, само в една частица от секундата след онова първо поклащане на тезгяха, аз се проснах с цялата си дължина върху товара. Вдигнах се и пролазих

навън. Това беше като рекуширане. Палубата представляваше истински хаос от изпотрошени дървени части, накамарени едни върху други като стволите на дървета в гора сред ураган; една огромна завеса от масивни парцали кротко се развяваше пред мене — това бе главното платно, разкъсано на ивици от експлозията. Стори ми се, че мачтите ще се сгромолясат само след миг, и за да се измъкна от това място, пролазих на четири крака към кърмовата стълба. Първия човек, когото видях, беше Ман — с очи като чинийка, зяпнала уста и сребърен ореол от дългите му бели коси, сега целите щръкнали над главата му. Той тъкмо щял да слиза, когато видял как главната палуба се раздвижва, надига се и се превръща в трески, и се вкаменил от гледката още на горното стъпало. Аз го гледах и не вярвах на очите си, а и той се вираше в мен с някакво скандално любопитство. Не знаех, че съм останал без коса, без вежди и мигли, че още недораслите ми мустачки са изгорели, че лицето ми е черно, едната буза разпрана, носът срязан и брадичката разкъравена. Бях загубил баретата си и единия чехъл, а ризата ми бе станала на парцали. Но аз дори и не подозирах това. Чудех се, като гледах, че корабът продължава да стои над водата, че виждам живи хора. Освен това, забележително изненадващо бе и обстоятелството, че небето е тъй ведро и морето тъй спокойно. Сигурно съм очаквал да ги видя сгърчени от ужас... Подайте бутилката насам.

Нечий глас зовеше кораба отнякъде — от въздуха, от небето, — сам не разбирах откъде. След малко видях капитана — той беше полудял.

— Къде е масата от каюткомпанията? — тревожно ме запита той.

Останах страшно потресен от тоя въпрос. Само преди миг самият аз бях вдигнат във въздуха, нали разбирате, и още тръпнех от тая преживелица — не бях съвсем сигурен дали съм жив. Ман взе да тъпче с двата крака и викна по него:

— Господи, боже мой, та не виждаш ли, че цялата палуба е вдигната във въздуха?

Гласът ми се възвърна, но сякаш се чувствавах виновен за някакъв страшен пропуск в службата си, та отвърнах със заекване:

— Не зная къде е масата от каюткомпанията.

Всичко беше като някакъв невероятен сън.

Знаете ли какво поиска след това? Е, добре, той настоя да оправим ветрилата. Много спокойно, сякаш потънал в размисъл, той настоя да се изправи фокреята.

— Не знам дали някой е останал жив — почти със сълзи отвърна Ман.

— Все ще са останали неколцина, за да издигнат фокреята.

Изглежда, че старецът се е намирал край леглото си и е навивал хронометрите, когато трусят го накара да се завърти на място. Веднага помислил — както разправяше след това, — че корабът се е блъснал в нещо, и в миг изтичал към каюткомпанията. Там установил, че масата е изчезнала по някакъв начин. Разбира се, тъй като палубата бе хвърлена във въздуха, масата бе паднала в трюмната магазиния. Там, гдето бяхме закусвали оная заран, той видял само една огромна дупка в пода. Всичко му се сторило тъй тайнствено и му направило такова силно впечатление, че онова, което чул и видял отпосле на палубата, му изглеждало съвсем дребна работа. И забележете това, той веднага видял, че кормилото е изоставено и гемията му се е отклонила от своя курс — и едничката му мисъл била отново да извърне тоя жалък, оголен, изкормен и тлеещ кораб с нос към крайното пристанище на неговия курс. Бангкок! Това бе целта, която той преследваше. Вярвайте, този тихичък, попрегърбен, кривокрак и почти уродлив човечец беше величав в упоритостта, с която преследваше своята цел, и с невъзмутимото си неведение за възбудата, която ни бе обзела. Той ни отпрати нататък със заповеднически жест и сам отиде да хване кормилото.

Да, това бе първото нещо, което направихме — да вдигнем фокреята на тая развалина! Никой не беше убит, дори осакатен, но всеки беше повече или по-малко контузен. Да бихте могли да ги видите! Някои бяха в парцали, с черни като на огняри или на коминочистачи лица, с топчести глави, които изглеждаха остригани до дъно, а всъщност бяха обгорени до самата кожа. Други, от смяната долу, събудени в същия миг, когато са били изхвърлени като гюлета от срыващите им се легла, неспирно трепереха и продължаваха да стенат дори когато си вършеха работата. Но и те се заловиха за работа. Тоя екипаж от ливерпулски твърдоглавци бе на мястото си. От опит знам, че те са винаги такива. Морето ги прави такива — оная безкрайна шир, оная самота, която окръжава техните мрачни и упорити души. Както и

да е, ние се препъвахме, лазехме, падахме, олющвахме кожата на краката си по тия съборетини и дърпахме въжетата. Мачтите все още стояха, но ние не знаехме доколко са обгорени отдолу. Беше почти тихо, ала дълги вълни се нижеха откъм запад и караха кораба да се люлее. Мачтите можеха да се сгромолясат всеки миг. Гледахме ги с боязън. Не можехме да знаем в коя посока ще паднат.

Сетне се оттеглихме към задната част на кораба и се заоглеждахме. Палубата представляваше истински лабиринт от извити греди, щръкнали нагоре, от изпотрошени дъски и други дървени части. Мачтите се издигаха сред тоя хаос като грамадни дървета над ниска растителност. Пукнатините и пролуките сред тия развалини бяха пълни с нещо белезникаво, лениво и все пак подвижно — нещо като мазна, хлъзгава мъгла. Димът от невидимия огън пак напираше нагоре и се влачеше като отровна и гъста мъгла в някоя долина, задушена от мъртви дървета. Лениви ивици от дим вече започваха да се къдрят сред всички тия отломки. Тук-там някаква дървена част, щръкнала право нагоре, приличаше на стълб.

Парче от греда беше хвъркнало и пробило предното платно и небето се открояваше като великолепно синьо ветрило върху фона на измърсеното платно. Няколко заковани една за друга дъски бяха паднали върху парапета и единият им край стърчеше навън от палубата — като стълба, която не води никъде, като стълба, която води към бездънното море, към самата смърт, и сякаш ни подканваше веднага да тръгнем по тия дъски и начаса да свършим с нашите глупави мъки. А нещо из въздуха, от небето — някакъв призрак, нещо невидимо продължаваше да вика кораба.

Някой имà неблагоразумието да надникне отвъд борда и ето ти кормчията, скочил при първия порив в морето, а сега петимен да се върне на палубата. Той крещеше и плуваше енергично като някоя русалка, догонвайки кораба. Хвърлихме му въже и не след дълго той застана сред нас — съкрушен и мокър до кости. Капитанът бе изоставил кормилото и застанал малко встрани, с лакът върху планшира и подпрял с ръка брадичката си, се взираше в морето с копнеж в очите. Питаме се: а сега какво? И аз си казвах, че това е нещо необичайно. Това е нещо знаменито. Какво ли ще стане? Ех, младост!

Изведнъж Ман зърна някакъв параход далече зад нас.

— Може би все още ще ни се удаде да направим нещо с нашия кораб — рече капитан Биърд.

Издигнахме два флага, които гласяха съгласно международния език на морето, че сме се подпалили и искаме бърза помощ. Параходът взе да става все по-голям и по-голям и лека-полека ни заговори с два флага на предната мачта: „Ида ви на помощ.“

След половин час той застана край нас, откъм страната на вятъра и на такова разстояние, отгдето можехме да дочуваме гласовете на хората. Той леко се олюляваше със спрени машини. Загубихме самообладание и всички възбудено закрепяхме:

— Експлодирахме, експлодирахме!

— Да! Добре, добре! — отвърна от мостика един човек с бял шлем.

Той кимаше с глава, усмихваше се и успокоително ни махаше с ръка, сякаш сме куп изплашени дечурлига. Една от лодките се спусна във водата и тръгна към нас, тласкана по морето от дългите гребла. Четирима качулати гребци спокойно въртяха тия гребла. За първи път виждах малайски моряци. После опознах и други, но тогава ме порази тяхното безразличие: те се изравниха с нас, но дори човекът при носа, който застана прав и се залови с куката за спуснатата от нас желязна верига, не благоволи, макар и за миг, да вдигне поглед нагоре. Струваше ми се, че хора като нас, претърпели експлозия, заслужават малко по-голямо внимание.

Един дребничък човечец, сух като треска и чевръст като маймуна, се покатери горе. Беше помощник-капитанът на парахода. Той хвърли бегъл поглед наоколо и рече:

— Момчета, по-добре ще е да го изоставите.

Ние мълчахме. Известно време той разговаря с капитана — изглежда, че спореше с него. Сетне те си отидоха, а с тях и параходът.

Когато капитанът дойде при нас, узнахме, че параходът бил „Сомервил“ с капитан Наш, че пътувал с пощенски пратки от Западна Австралия за Сингапур през Батавия и че двамата се споразумели да ни откарат на буксир до Анжер или Батавия, ако е възможно, където бихме могли да угасим пожара, като отворим кингстоните и наводним трюма, а после наново да отплаваме — с курс към Бангкок. Старият ни капитан изглеждаше възбуден.

— И все пак ще стигнем дотам! — с ожесточение рече той на Ман, заканвайки се с юмрук на небето.

Никой не обели зъб.

Към обед параходът почна да ни влачи. Спретнат и висок, той вървеше напред, а онова, що бе останало от „Юдея“, следваше в края на едно въже, дълго цели седемдесет сажена — и се носеше бързо като димен облак с щръкнали над него мачти. Качихме се горе, за да свием ветрилата. Кашляхме при ветрилата и внимавахме при издутите места. Представяте ли си как сме изглеждали там, горе, заети грижливо да свиваме ветрилата на кораб, обречен изобщо да не пристигне някъде? Нямахме нито един човек, който да не мисли, че мачтите ще се сгромолясат в следния миг. Оттам, горе, не можехме да виждаме кораба поради дима и хората работеха внимателно, равномерно прекарвайки затегателните върви.

— Свивайте ветрилата, вие там, горе! — крещеше Ман.

Нали разбирате? Да не би да мислите, че поне един от тия моряци се надяваше да може да слезе долу по обичайния начин? Когато най-сетне слязохме, аз ги чух да си казват един на друг:

— Хей, все си мислех, че всички заедно ще паднем в морето, ведно с мачтите и рангоутовите пръти. Честна дума, сигурен бях в това!

— Тъкмо това си мислех и аз — морно отвърщаше някое друго разнебитено и бинтовано бостанско плашило.

И не забравяйте, че те бяха все хора без никакви внедрени навици към послушание. За оня, който би гледал отстрани, те ще са представлявали шайка недохранени и недорасли нехранимайковци, без нищо добро в тях. Какво ги накара да го направят — какво ги накара да се подчинят на заповедите ми, когато аз, съзнавайки колко прекрасно е всичко това, ги заставих на два пъти да разгъват вече свитото предно ветрило, за да го сгънат още по-добре? Тъй де! Те нямаха доброто име на професионалисти — нямаха примери пред очите си, не бяха получавали и похвали. То не бе от чувството за дълг; те до един отлично умееха да клинчат от работа, да хайлазуват, да хитруват, когато им скимне да постъпват така, а това се случваше твърде често. Нима бяха дошли тук за ония две лири и половина на месец, които получаваха? Те мислеха, че заплатите им са едва наполовина от онова, което трябваше да бъдат. Не, имаше нещо в тях, нещо вродено,

изтънчено и вечно. Не мога с положителност да твърдя, че екипажът на един френски или немски търговски кораб не би сторил същото, но се съмнявам, че работата щеше да бъде извършена по този начин. В нея прозираше някаква завършеност, някаква твърдост, установена като принцип и властна като инстинкт — едно разкриване на нещо потайно — на онова скрито нещо, на оня дар за добро или зло, което разграничава расите и предопределя съдбата на народите.

Беше тъкмо към десет часа вечерта, когато видяхме огъня за първи път, откак бяхме почнали да се борим с него. Скоростта, с която ни теглеха на буксир, бе раздухала тлеещото огнище. Някакъв син проблясък се появи в предната част, заблещукал под развалините на палубата. Той трепкаше ту тук, ту там и сякаш помръдваше и пълзеше като светлинката на светулка. Пръв аз го забелязах и казах на Ман.

— Тогава всичко е свършено — рече той. — По-добре ще е да спрем туй теглене на буксир, тъй като корабът може внезапно да експлодира и отпред, и отзад, преди да можем да офейкаме.

Всички се развикаха: заудряхме камбаните, за да привлечем вниманието им; те продължаваха да ни теглят на буксир. Накрая Ман и аз се видяхме принудени да пролазим напред и с брадви да разсечем въжето. Нямаше време да откачим другите въжета. Като се връщахме към палубата, червените пламъци се виждаха под краката ни, заоблизвали камарата от трески и отломки.

Естествено, ония в парахода много скоро откриха, че въжето го няма. Той даде силен сигнал със свирката си, светлините му описаха широка дъга в морето, самият параход се извъртя, дойде наблизо, успоредно с нас, и застана там. Всички се бяхме събрали на куп на полуюта и гледахме към него. Всеки човек бе прикътал нещичко в малък вързоп или торба. Изведнъж един конусовиден пламък с извит връх изригна откъм предната част на кораба и начерта светъл кръг в тъмното море, а двата кораба леко се полюшваха в средата на този кръг. Капитан Биърд бе стоял цели часове съвсем неподвижен върху решетката, но сега бавно се надигна и тръгна пред нас към бизанмачтата.

— Хайде, идвайте! — провикна се капитан Наш. — И внимавайте. Имам пощенски чували на борда. Ще откарам и вас, и лодките ви до Сингапур.

— Не, благодаря! — отвърна нашият капитан. — Трябва да видим края на кораба.

— Не мога повече да стоя край вас — извика другият капитан. Поща, разбирате, нали?

— Да, да. Не се тревожете за нас.

— Добре. Ще обадя за вас в Сингапур... Сбогом!

Той махна с ръка за поздрав. Нашите хора мълком пуснаха вързопите си. Параходът се придвижи напред и като излезе вън от светлия кръг, изведнъж изчезна от обсега на очите ни, заслепени от пламъците на буйния огън. И тогава вече знаех, че ще видя Ориента най-напред като капитан на малка лодка. Това ми се струваше знаменито; знаменита беше и тая вярност към нашия стар кораб. Щяхме да видим неговия край! Ех, тази омая на младостта! Пък и огънят в жилите ни, по-заслепяващ от пламъците на горящия кораб, готов да покрие цялата земя с приказна светлина и смело да отскочи чак до небето, та не след дълго да бъде потушен от самото време, което е по-жестоко, по-безмилостно и по-горчиво от морето — и също като пламъците на горящия кораб окръжено отвред от непроницаема нощ.

Старецът ни предупреди по своя кротък, но неуловим начин, че сме длъжни, между другото, да опазим каквото можем от оборудването на кораба в полза на неговите застраховчици. И тъй всички се хванахме на работа на кърмата, докато корабът пламтеше откъм носа, за да ни залива със светлина. Измъкнахме много непотребни неща. Какво ли не прибрахме! Един стар барометър, завинтен с невероятно много винтове, за малко не стана причина да се простя с живота: силна струя дим внезапно връхлетя към мен и аз едва смогнах да се отдръпна навреме. Имаше най-различни провизии, купища платна, свити на куп въжета; полуютьт заприлича на морско пазарище и лодките бяха натоварени чак до планшира. Човек би помислил, че нашето старче е решило да помъкне със себе си колкото се може повече вещи от това свое първо плаване като капитан на кораб. Той беше много тих и кротък, но очевидно не беше с всичкия си ум. Ще повярвате ли? Искаше да вземе със себе си в голямата спасителна лодка едно дълго парче стар кабел и една маневрена котва.

— Добре, добре, господине — почтително казвахме ние, но тихомълком оставяхме нещата да паднат през борда в морето.

Същата съдба последва и тежкия сандък с медикаментите, и два чувала със сурово кафе, кутиите с боя — представете си, и кутии с боя! — и какви ли не други неща. Сетне той ми заповяда да слеза с двамина моряци в лодките, за да ги стъкмя и подреда за оня час, когато най-сетне ще настане благоприятният момент за напускане на кораба.

Тримата сложихме всичко в ред, издигнахме мачтата на голямата лодка за нашия капитан, тъй като той щеше да я управлява, сетне с радост поседнах за минутен отдих. Лицето ми бе пламнало и краката ме боляха като счупени, чувствавах всичките си ребра и бих могъл да се закълна, че имам някакъв въртел в гръбначния стълб. Лодките, вързани здраво за кърмата, се намираха в дълбока сянка и навред около нас виждах тоя кръг в морето, осветен от огъня. Някъде отпред се издигна огромен пламък, прав и ясен. Той запламтя страховито с шум като от безброй трепкащи крила и с тътен като при небесен гръм. Имаше и пукотевици, и избухвания, а от върхния конус на пламъка излитаха искри нагоре, тъй като човек се ражда за мъки, за кораби, които текат, или за гемии, обхванати от пожар.

Тревожеше ме обстоятелството, че както бе застанал корабът с борд към вълните и вятъра — един слаб повей, — лодките не се задържаха зад кърмата, гдето бяха в безопасност, а упорствуваха с привичния за всички лодки мулешки инат да се завират под кърмовата чупка и след това да се плъзгат край самия корпус. Те се блъскаха опасно в него и идваха близо до огъня, докато корабът се клатушкаше над тях, а не ще и съмнение, че имаше опасност всеки момент мачтите да паднат отвъд борда. Аз и двамината ми помощници-лодчари правехме всичко възможно, за да ги държим настрана с помощта на греблата и куките, но скоро излязохме от търпение, защото бяхме принудени непрекъснато да вършим това, а нямаше вече никаква причина да не изоставим кораба още начаса. Нито можехме да виждаме тия, които бяха останали на палубата, нито можехме да знаем какво ги бави там. Двамината ми помощници ругаеха изтихо, а аз освен своя дял от общата работа трябваше и да подтиквам двоицата, които проявяваха упоритото желание да се изтегнат в лодките и да оставят всичко на произвола и случайността.

— Ей там, вие на борда! — провикнах се аз на края, а нечия глава погледна отгоре. — Ние сме готови — добавих.

Главата изчезна, за да се появи отново след малко.

— Капитанът казва, че всичко е наред и да държите лодките далеч от кораба.

Измина половин час. Изведнъж дочухме страшен шум и тропот, и подрънкване на железни вериги, и съскането на вода, и милион искри литнаха нагоре към трептящия пояс от дим, който се стелеше нависоко над кораба. Дървените подпори на котвената макара бяха изгорели и двете огненочервени котви се бяха устремили към дъното, повличайки със себе си цели двеста сажена от нажежената до червено верига. Корабът потръпна, огнените езици на пламъците се поизвиха, сякаш готови да се уталожат, и предната топмачта се сгромоляса. Тя полетя надолу като някаква огнена стрела, удари се в борда и като подскочи в същия миг само на разстояние от едно гребло край лодките, заплава кротко и спокойно, много черна в осветените води на морето. Пак се развиках към борда. След някое време се появи човек, който заговори с неочаквано бодър, макар и малко приглушен глас, сякаш се опитваше да говори със затворена уста.

— Веднага идваме, господине! — осведоми ме той и изчезна.

Дълго не дочувах нищо друго освен свистенето и тътнежа на пожара. Имаше и звуци, които напомняха подсвирквания. Лодките се клатушкаха и надигаха, обтягаха въжетата, палаво се устремяваха една в друга, блъскаха се с бордовете си, а каквото и да правехме, все смогнаха вкупом да се натикат към корпуса на кораба. Търпението ми се изчерпи, закатерих се нагоре по едно въже и се преметнах на кърмовата палуба.

Беше светло като ден. Изригвайки, огнената стена срещу мене представляваше ужасяваща гледка; и топлината изпървом изглеждаше почти непоносима. Върху едно извлечено от каютата канапе капитан Биърд спеше с подгънати крака, подпрял глава с една ръка. Светлината игриво шареше по него. А ще се сетите ли с какво се занимаваха другите? Те бяха насядали около един сандък отсам него, ядяха хляб и сирене и пиеха бутилирана бира.

Върху фона на пламъците, които се гърчеха със свирепи езици над главите им, те се чувствуваха не по-зле от саламандри и приличаха на шайка отчаяни пирати. Огънят проблясваше в бялото на очите им и блещукаше през изпокъсаните им ризи върху ивици светла кожа. По всеки един от тях личаха белези като от война — превързани глави, ръце в бандажи, мръсни парцали около коленете — и всеки стискаше

по една бутилка между краката си и държеше буца сирене в ръка. Ман се изправи. С красивата си и непокрита глава, с тоя изкривен като сърп профил, с дългата си побеляла коса и с отворена бутилка в ръка той приличаше на някой отчаян старовремски пират, който се весели сред насилия и бедствия.

— Последната ни гощавка на кораба — тържествено обясни той. — Цял ден стояхме гладни, а няма защо да изоставим всичко това. — И като размаха бутилката, сочейки спящия капитан, добави: — Казваше, че не може дори един залък да глътне, та затова го накарах да полегне — продължи той, докато го гледах изумен. — Не знам дали ти е известно, млади момко, че тоя човек почти не е заспивал дни наред, пък и в ония лодки, дявол да го вземе, никак няма да ни е до сън...

— Ако я карате все така, скоро няма да има и помен от лодките — възмутено отвърнах аз.

Отидох при капитана и го разтърсих за раменете. Той най-сетне отвори очи, ала не помръдна.

— Време е да напуснем кораба, господине — тихо казах аз.

Той се надигна с мъка, огледа пламъците, огледа и морето, заискрило навред около кораба, а в далечината — по-черно и от мастило; сетне погледна към звездите, заблещукали едва забележимо през тънкия пояс от дим в едно тъмно небе, черно като подземен свят.

— Първо най-младият — рече той.

Обикновен моряк стана на крака, избърса устни с опакото на ръката си, прекрачи планшира и изчезна. Други го последваха. Един от тях, вече праметнал крак върху планшира, поспря за миг, за да допие бутилката си, сетне размаха ръка и я запрати в огъня.

— Вземи това! — провикна се той.

Неутешим, капитанът се бавеше и ние го оставяхме за малко, та да може сам да се сбoguва с първата си капитанска длъжност. Още веднъж се изкачих горе и най-сетне успях да го отведа от кораба. А беше крайно време. Железните части и полують бяха горещи при допир с тях.

Сетне отрязяхме въжето на голямата спасителна лодка и тогава трите лодки, които бяха вързани една за друга, постепенно се отдалечиха от кораба. Бяха изминали точно шестнайсет часа от експлозията, когато го изоставихме. Ман командуваше втората лодка, а аз имах най-малката — коритото, дълго едва четиринайсет фута.

Голямата лодка би могла да побере всинца ни; но капитанът каза, че сме длъжни да спасим колкото се може повече вещи за застрахователите — и ето, че аз получих първото си назначение като капитан. Имах двамина моряци при себе си, един чувал със сухари, няколко консерви с месо и буре с вода. Заповядано ми бе отблизо да следвам голямата лодка, та в случай на лошо време да можем да се прехвърлим в нея.

И знаете ли какво ми мина през ума? Намислих да се отделя още при първа възможност. Исках да бъда съвсем самостоятелен при това мое първо командване. Нямах намерение да се нареждам в ескадра, стига да имаше някаква възможност за самостоятелно плаване. Сам щях да се добера до сушата. И щях да надмина другите лодки. Младост! Пуста младост! Тая глупавичка, очарователна, прекрасна младост!

Но ние не потеглихме веднага. Трябваше да видим края на кораба. И затова лодките се въртяха наоколо през цялата нощ, повдигани и снишавани от вълните. Хората задремваха, събуждаха се, въздишаха и пъшкаха. Аз не свалях очи от горящия кораб.

В тъмата между небето и земята той гореше като факла сред един пурпурен диск в морето, обилно нашарен от играта на кървавочервените лъчи; сред един диск от блестяща и зловеща вода. Един висок и ясен пламък, един огромен и самотен пламък се издигаше над океана и от неговия купол непрестанно се стелеше по небето черен дим. Корабът гореше страхотно; печален и внушителен като запалена в нощта надгробна могила, окръжена от морето, под зора на звездите. Тая великолепна смърт бе дошла като милост, като дар, като награда на тоя стар кораб в края на неговите отрудени дни. Предоставянето на морния му дух в съхранение на звездите и морето беше вълнуващо като гледката на някой величествен триумф. Мачтите се сгромолясаха малко преди зазоряване и за един миг се появи такова хаотично изригване на искри, което сякаш изпълваше с хвърчащ огън търпеливата и бдителна нощ, необятната нощ, полегнала в мълчание над морето. При изгрев-слънце корабът представляваше само една овъглена черупка, все още плаваща под димен облак и носеща в себе си цял товар от нажежени въглища.

След това бяха извадени греблата и лодките минаха в килватерна колона покрай неговите останки — с голямата спасителна лодка

начело на процесията. Като минахме някъде зад кърмата, към нас злъчно се стрелна като копие една тънка струя огън и корабът изведнъж потъна с носа надолу сред невъобразим съсък от пара. Неопожарената кърма потъна последна; но боята по нея бе изчезнала, след като се бе напукала и олющила и вече не личаха никакви букви, нямаше ни една дума, нито някакъв упорит девиз, който да прилича на самия дух на кораба и в лъчите на изгряващото слънце да отпраща към него своето верую и своето име.

Отправихме се на север. Полъхна лек ветреца и към пладне всички лодки за последен път се събраха една до друга. В моята нямаше нито мачта, нито платно, но бях пригодил едно излишно гребло за мачта, а вместо ветрило издигнах един лодъчен тент. Рангоутът положително бе преголям за нея, но аз със задоволство разбрах, че с вятъра зад нас ще мога да надмина другите две лодки. Трябваше да ги дочакам. Сетне всички разгледахме картата на капитана и след един общ обед с корав хляб и вода всеки получи своите заповеди. А те бяха прости: курс на север и да се държи колкото е възможно по-близо до другите лодки.

— Внимавай с това импровизирано ветрило, Марлоу — викна капитанът.

Като минавах гордо край лодката на Ман, той сбръчка гърбавия си нос и извика:

— Ако не внимаваш, млади момко, ще заплаваш под водата с тази твоя платноходка!

Той беше зъл старец — нека дълбокото море, където почива сега, нежно да го люлее занаяпред и навеки!

Преди залез-слънце силен дъжд премина като вихрушка над двете лодки, които бяха далече зад нас, и аз вече дълго не ги видях. На другия ден седях и кормувах моята орехова черупка — първия плавателен съд под мое командване — и не виждах нищо друго наоколо освен море и небе. В следобед на деня успях да зърна горните ветрила на кораб, който плаваше някъде в далечината, ала нищо не казах, а и хората ми не го бяха забелязали. Истината е, че се боях да не би корабът да се завръща в родината, а аз никак не възнамерявах да обърна гръб на порталите на Ориента. Бях взел курс към Ява — едно друго благословено име — като Бангкок, нали разбирате? Кормувах дни наред.

Няма защо да ви разправам какво значи да те блъскат вълните в една малка открита лодка. Спомням си, че имахме тихи дни и ноци, когато гребяхме и пак гребяхме, а лодката сякаш стоеше неподвижна, като да бе омагьосана да стои все в кръга, заключена от морския хоризонт. Спомням си и жегата, и бурните дъждове, които ни заливаха като потоп и ни принуждаваха дълго и отчаяно да изгребваме водата (но напълнихме и съдовете си с вода за пиене); спомням си как прекарах цели шестнайсет часа със суха като въглен уста и с гребло за кормуване отвъд кърмата, за да устоя в това мое първо командване срещу насрещните огромни вълни. Дотогава още не знаех, че ме бива чак дотолкова. Спомням си посърналите лица и отпадналите тела на моите двама моряци, спомням си и моята младост и чувството, което никога вече няма да мога да изпитам — чувството, че мога безконечно да издържа, да издържа и надживея самото море, земята и всички хора по нея; измамното чувство, което ни увлича и подтиква към радости, към опасности, към любов, към напразни усилия — към смъртта; тържествуващото чувство на сила, топлината на живота в шепа прах, огънят в сърцето, който с всяка година става все по-слаб, по-студен, по-малък и на края загасва — загасва твърде рано, твърде преждевременно — преди самия живот.

И ето как виждам аз Ориента. Видял съм потайните му места и съм надникнал в самата му душа; но сега винаги го гледам от една малка лодка: силует на високи планини, сини и далечни в утрото; като лека мъглица към пладне. Още имам чувството, че държа гребло в ръката си, пред очите ми още изпъква картината на едно парещо синьо море. А виждам и един залив, гладък като стъкло и лъскав като лед, блещукащ в тъмата. Някаква червена светлина се вижда надалече върху тъмния фон на сушата и нощта е мека и топла. Ние въртим греблата с изтръпнали от болка ръце и изведнъж отнякъде из тая тиха нощ долита слаб, възтопъл полъх, понесъл странния дъх на цветя и на дъхави гори — първия полъх на Ориента в лицето ми. Никога няма да забравя това. То беше неосезаемо и омайващо като магия, като едно нашепнато обещание за потайни наслади.

Бяхме гребали цели единайсет часа. Онзи, чийто ред беше да почива, седеше пред кормилния лост. Бяхме зърнали червената светлинка в оня залив и взехме курс към нея, понеже предполагахме, че тя иде от някое малко крайбрежно пристанище. Минахме край два

кораба, някак странни, с висока кърма, и двата в покой, с хвърлени котви. Докато наближихме, светлинната беше станала твърде неясна и носът на лодката ни се блъсна в ръба на една скеля. От умора бяхме като слепи. Хората ми оставиха греблата и се отпуснаха мъртви върху банките. Вързах лодката за един кол. Течение някакво блъбукаше наблизко. Дъхавата тъма на брега се открояваше в огромни силуети, може би надвиснали един върху друг грамадни кичури от някаква растителност с безмълвни, фантастични форми. И в подножието им като измамно видение едва се белееше полудъгата на песъчливия морски бряг. И никаква светлинка, никакво движение, никакъв звук. Тайнственият Ориент бе срещу мене, ароматен като цвете, мълчалив като смъртта, тъмен като гроб.

Седях там капнал от умора, ликуващ като истински завоевател, буден и омаян като пред някаква дълбока, съдбоносна енигма.

Плисъкът на гребла, отмерените им удари, отекващи върху повърхността на водата като силни плясъци поради тишината край брега, ме извадиха от унеса. Някаква лодка, някаква европейска лодка влизаше в пристана. Призовах имената на мъртвите: „Ей, Юдея“, извиках. Дочух немощен вик в отговор.

Беше капитанът. Бях надминал с три часа флагманската лодка и се зарадвах отново да чуя гласа на стареца, развълнувай и уморен.

— Ти ли си, Марлоу?

— Пазете се от края на пирса, господине!

Той се приближи предпазливо, изплавал от дълбокото море ведно с ръчния лот, който бяхме спасили за застраховчиците. Отпуснах въжето и заставах с лодката до неговата. И ето го там, седнал като пребит в кърмата, мокър от росата, скупчил ръце в скута си. Неговите хора вече спяха.

— Голям зор видях — зашепна той. — Ман е отзад, не много далече.

Разговаряхме шепнешком, съвсем тихичко, сякаш се бояхме да не разбудим сушата. Топове, гръмотевици или земетресения не биха могли да събудят хората в оня момент.

Случайно поглеждайки встрани през време на разговора, зърнах далече навътре в морето някаква ярка светлинка да се движи в нощния мрак.

— Един параход минава край залива — казах аз.

Той не минаваше край залива, а влизаше в него, даже идваше все по-наблизо и на края хвърли котва.

— Я гледай да разбереш дали е английски — подзе старецът. — Може би ще могат да ни откарат нанякъде.

Той изглеждаше много притеснен. И тъй с помощта на няколко плесници и ритници успях да докарам един от моите хора до състоянието на сомнамбулизъм и като му дадох едно гребло, сам взех другото и двамата загребахме към светлинните на парахода.

От него долитаха приглушени гласове и кухо металическо звънтене откъм машинното отделение. Дочуваха се и стъпки по палубата. Илюминаторите му светеха кръгли като разширени зеници. Виждаха се и силуетите на хора, движещи се насам-натам, а нейде горе, на високия мостик, се открояваше сянката на някакъв човек. Той дочу плясъка на нашите гребла.

И тогава, още преди да мога да отворя уста, Ориентът ми заговори, но стори това с глас от Запада. Цял порой от думи се изля в енигматичната, съдбоносна тишина; странни, сърдити думи, смесени с отделни слова или цели изречения на добър английски език, не тъй странни, но още по-изненадващи. Гласът ругаеше и гневно псуваше; той надупчи тържествения покой на залива с истински залп от хули и ругатни. Започна с това, че ме нарече „свиня“, и оттам тръгна нагоре по възходяща линия в безброй прилагателни, които не са за пред хора. Човекът там горе беснееше на два езика, и то с тъй искрен гняв, че почти ме убеди, че съм съгрешил по някакъв начин срещу хармонията на вселената. Едва го виждах, но вече почвах да мисля, че той ще стигне до припадък от ярост.

Той спря неочаквано и аз дочувах как пръхти и пухти като морска свиня:

— Моля, какъв е тоя параход? — запитах аз.

— Е? Какво има? И какви сте вие?

— Моряци — корабокрушенци от една английска гемия, изгоряла в морето. Тая нощ дойдохме тук. Аз съм втори помощник-капитан. Капитанът се намира в голямата спасителна лодка и би искал да знае дали можете да ни откарате нанякъде.

— Ах, боже мой! Та исках да кажа... Този параход е „Силесчъл“ от Сингапур, по обратния си курс. Ще се уговоря с вашия капитан утре заран... и... тъй де... чухте ли преди малко думите ми?

— Струва ми се, че са ви чули навред из залива.

— Взех ви за някоя брегова лодка. Та ето какво: тоя проклет мерзавец, тоя мошеник — пазачът, пак е заспал, чумата дано го отнесе. Светлинната на фара е загаснала и аз за малко не блъснах парахода в края на оня щурав пирс. Вече за трети път ми изиграва този номер. А питам ви аз, може ли някой да търпи такова нещо? Просто да полудее човек! Ще направя донесение за него... Ще накарам заместник-управителя да го уволни! Вижте, няма светлинка. Загаснала е, нали? Искам да свидетелствувате, че светлинката е загаснала. А трябваше да има светлинка. Една червена светлинка на...

— Имаше светлинка — кротко казах аз.

— Но е загаснала, драги мой! Какъв смисъл има да се приказва така? Сам можете да се уверите, че е загаснала, нали? Ако трябваше да минете с един скъп параход покрай това и от бога забравено пристанище, и на вас щеше да ви дотрябва светлинката на фара. Ще го ритам от единия до другия край на неговия жалък кей. Ще видите, че ще го сторя! Да...

— Та да кажа ли на нашия капитан, че ще ни вземете? — прекъснах го аз.

— Да, ще ви взема. Лека нощ — грубо отвърна той.

Загребахме назад, завързах пак лодката за пирса и едва тогава можах най-сетне да заспя. Бях срещнал мълчанието на Ориента. Бях дочул нещо и от неговия език. Но когато отново отворих очи, тишината пак бе тъй пълна, сякаш никой не я бе нарушавал. Аз лежах сред поток от светлина, а небето никога не ми се бе сторило тъй далечно и високо.

И тогава видях хората на Ориента — те самите ме гледаха. По цялата дължина на кея имаше хора. Видях кафяви, бронзови, жълти лица, черните очи, блясъка, пъстротата на една ориенталска тълпа. И всички тия същества се взираха вторачено, без никакъв шепот, без нито една въздишка, без да помръдват. Те се взираха в лодките, в спящите хора, дошли през нощта при тях от морето. Гъстите кичури от палми се открояваха неподвижно върху фона на небето. Нито една вейка не помръдваше по брега. Кафявите покриви на скрити къщи надничаха през зеления листак, през големите листа, които висяха лъскави и неподвижни, сякаш бяха изковани от тежък метал. Това беше Ориентът на древните мореплаватели, тъй стар, тъй тайнствен, тъй бляскав и мрачен, тъй жив и непроменен, пълен с опасности и

надежди. Тръпка премина като вълна от единия до другия край на тълпата, премина и над главите, поразклати телата, припна по целия кей като лека вълна по водата, като едва доловим повей на ветреца над полето и отново притихна. Виждам картината и сега — широката извивка на залива, лъскавите пясъци, богатата зеленина, тъй безкрайна и разнообразна, морето синьо като море от някой сън, тълпата от наблюдателни лица, блясъка на ярки цветове — и отражението на всички тия неща във водата, извивката на брега, пирсът, високобордният чуждестранен кораб, застанал неподвижен, както и трите лодки с тримата уморени мъже от Запада, които спяха и не чувствуваха нито сушата, нито хората край тях, нито прежурящото слънце. Те спяха полегнали върху банките, свити в дъното на лодките — всеки в небрежната поза на смъртта. Главата на стария капитан, опряна отзад в кърмата на голямата спасителна лодка, се бе схлупила върху гърдите му и той имаше вид на човек, който никога няма да се събуди. Малко отвъд него старият Ман бе извърнал лице към небето и дългата му бяла брада се бе разстлала върху гърдите му, сякаш някой го бе застрелял както си е седял до повратника на кормилото. Един човек, целият скупчен в носа на лодката, спеше с двете ръце около форщевена и с брадичка върху планшира. А Ориентът безмълвно се вираше в тях.

Отпосле опознах неговата омая: видях тайнствените брегове, гладките води, земите на кафяви народи, гдето винаги дебне някое потайно възмездие — дебне, преследва и настига мнозина от расата на победителите, които се гордеят с мъдростта си, със знанията си, със силата си. Но за мене целият Ориент е включен в онази гледка от дните на моята младост. Той е целият в онзи миг, когато отворих младите си очи за него. Дойдох при него след едно боричкане с морето — и бях млад — и го видях да се вира в мен. И това е всичко, което остана от него! Само един миг; един миг на сила, на романтика; на блясък — на младост!... Трепетът на един слънчев лъч върху странен, непознат бряг, времето, за да го запомниш, времето за една въздишка и — сбогом! — Нощ. — Сбогом!...

Той отпи от чашата и продължи:

— Ех, доброто старо време, доброто старо време. Младостта и морето. Чарът и морето! Доброто и силно море, соленото, горчиво

море, което може да шепне в ухото ти, но и да реве по тебе и да накара дъхът ти да замре в гърдите.

Той отново отпи няколко глътки.

— Струва ми се, че от всички хубави неща морето е най-прекрасното, да, самото море — или може би самата младост? Кой би могъл да каже това! Но вие тук — всички вие сте взели нещо от живота: пари, любов — ония неща, които човек получава на брега — но кажете ми, нима най-прекрасното не беше онова време, когато скитахме на млади години по моретата? Бяхме млади и нищичко си нямахме, и плавахме по морето, което нищо друго не дава, освен тежки премеждия, а понякога и възможността човек да изпробва силите си — само туй — нещо, по което всички копнеете.

Ние всички закимахме към него: човекът на финансиите, човекът на сметките, човекът на юриспруденцията, всички до един закимаха към него над полираната маса, в която лицата ни, набраздени и сбръчкани, се отразяваха като в неподвижен пласт кафява вода; лицата ни с белези по тях, оставени от непосилен труд, от заблуди, от успехи, от любовта; нашите морни очи, все още търсеци, винаги търсеци да извлекат от живота нещо, което се изпарява още в ония мигове, когато го очакваме.

[1] Нос по югозападното крайбрежие на Англия. — Б.пр. ↑

ХЕРМАН МЕЛВИЛ

ИСТОРИЯТА НА ТОУН-ХО

ЕДИН РАЗКАЗ ЗА СЕВЕРНАТА ЧАСТ НА ТИХИЯ ОКЕАН

(КАКТО Я РАЗКАЗАХ В ЗЛАТНАТА ГОСТИЛНИЦА)

Нос Добра надежда и цялата водна област около него прилича много на някой прочут кръстопът по голямо шосе, където можете да срещнете повече пътници, откъдето и да е другаде.

Наскоро след разговора с Гони^[1] срещнахме друг завръщащ се в родината кораб — Тоун-хо^[2], на който почти всички гребци бяха полинезийци. В краткото взаимно посещение получихме важни вести за Моби Дик. Интересът към Белия кит бе засилен сега у мнозина от една случка, станала на Тоун-хо и свързваща смътно с тоя кит чудното, видоизменено връхлитане на тъй нареченото божие наказание, което настига понякога известни хора. Последното обстоятелство заедно с особените допълнения, съставлящи, така да кажем, тайната същност на трагедията, която ще разправа, не стигна никога до ушите на капитан Ахав или помощник-капитаните му. Защото тази част от историята беше известна на самия капитан на Тоун-хо. Тя беше лично притежание на трима съюзени бели моряци от кораба, един от които я бе съобщил, както изглежда, на Таштего с римски заповеди да я пази в тайна; но още на следната нощ Таштего изказа при бълнуване толкова много, че когато се събуди, трябваше да доизкаже и останалото. И все пак това нещо оказа такова силно влияние върху моряците от Пекууд и им вдъхна такава страшна коректност, че те запазиха тайната и нито дума по тоя въпрос не стигна по-далеко от предната мачта на Пекууд. Като оставям да вмъкна, когато му дойде времето, тази тъмна нишка в разказаната на кораба история, започвам разказа за странната случка така, както съм го запомнил.

Желая да запазя стила, с който я разказах някога в Лима в навечерието на някакъв празник пред неколцина мои испански приятели, които пушеха, удобно изтегнати на облицованата с тежко злато тераса на Златната гостилница. С двама от тия изтънчени кавалери, дон Педро и дон Себастиан, бях много близък, затова те ми задаваха от време на време въпроси, на които отговарях съответно.

Две години приблизително преди да науча събитията, които ще ви предам, нантукетският китоловен кораб Тоун-хо кръстосвал из вашия Тих океан, на няколко дни път западно от стряхата на прекрасната Златна гостилница. Намирал се малко на север от екватора.

Една сутрин, след като започнали както всеки ден да работят с помпите, моряците забелязали, че в трюма имало повече вода от обикновено. Предположили, че корабът е бил пробит от някоя рибамеч. Но тъй като капитанът, който имал някакво особено основание да вярва, че из тия места го очаква рядка сполука и поради това не желаел да ги напусне, а пък и пробивът не изглеждал много опасен, макар и да не могли да го открият след преглеждане на трюма, доколкото това било възможно при доста бурното море, корабът продължил да кръстосва и моряците работели с помпите на доста продължителни смени, но не им потръгнало; минали няколко дни, а пробивът не само не бил открит, но явно ставал все по-голям. И то дотолкова, че разтревоженият капитан се насочил с всички платна към най-близкото островно пристанище, за да обърнат и поправят кила.

При все че му предстояло не малко път, той не се страхувал, че може да потъне, стига да има поне малко щастие, защото помпите му били превъзходни, а тридесет и шестимата моряци, работейки на редовни смени, можели да поддържат лесно кораба над водата дори ако пробивът би се удвоил. Почти цялото пътуване всъщност се придружавало от много благоприятен ветрец и Тоун-хо би стигнал съвсем благополучно в пристанището без никаква злополука, ако не било грубиянското държане на помощник-капитана Радни от Винярд и жестоко пламналата мъст на Стийлкилт, езерец и юначага от Буфало.

— Езерец!... от Буфало! Моля ви се, какво значи езерец и къде се намира Буфало? — каза дон Себастиан, като се понадигна от огромната си рогозка.

— На източния бряг на езерото Ири, дон; но ако бъдете любезен да почакате, ще чуете може би още по този въпрос. И така, господа, в двумачтови бриги и тримачтови кораби, големи и яки като тия, които тръгват от вашия стар Калао за далечната Манила, този езерец от сърцето на континентална Америка бил израснал с обичайните пиратски представи на орачите за океана. Защото нашите преливащи едно в друго сладководни морета Ири, Онтарио, Хюрън, Сюпириър и Мичиган са безбрежни като океан и имат някои от най-прекрасните му особености с прибрежното разнообразие от раси и климати. В тях има обширни архипелази от романтични острови, каквито има в Полинезия: голяма част от бреговете им са населени от две съвсем различни раси в Атлантическия океан; чрез тях може да се стигне по вода до многобройните ни източни селища, пръснати по бреговете им; по тях се мръщят тук-там батареи или оръдия, накацали като кози на високия Макиноу^[3]; те са слушали флотските салюти при морски победи; от време на време отстъпват бреговете си на жестоки варвари, чиито червени лица се подават из кожените вигвами; на левги и левги край тях се простират стари девствени гори, където мрачните борове се извисяват като гъсти редици крале в готска генеалогия; в тия гори се крият диви африкански хищници и свилени създания, чиято кожа се изнася за мантии на татарски императори; в тях се оглеждат павираните столици Буфало и Кливланд, както и селата на индианското племе уинебаго; по тях плават еднакво платноходният търговски кораб, щатският военен крайцер, параходът и буковата лодка; по тях фучат същите ужасни, опустошителни северни ветрове, които плискат другаде солени вълни; те знаят много добре какво е корабокрушение, защото макар и да са наред материка, в тях е потъвал посред нощ, далеч от суша, не един кораб с целия разпищял се екипаж. Така че, господа, макар и жител на сушата, Стийлкилт е бил роден и израснал в бурния океан; и бил храбър моряк. Що се отнася до Радни, при все че като дете може да го е повалял на самотния нантукетски бряг, оставяйки го на грижите на родното място; при все че в по-нататъшния си живот дълго е бродил из нашия суров Атлантик и вашия мечтателен Тих океан; и той бил отмъстителен и свадлив като див моряк, току-що пристигнал от местности, където се разправят с ножове с дръжки от бикови рога. Въпреки това този нантукетец бил добросърдечен; а морякът от езерните области, макар и същински

дявол, може да бъде безобиден и кротък, ако се държат с него с непоколебима твърдост, смекчена само от обикновеното прилично човешко отношение, на каквото има право и най-жалкият роб. Така поне се държал Стийлкилт досега. Но Радни е бил, изглежда, обречен и полудял, а Стийлкилт... Впрочем, ей сега ще чуете, господа.

Най-много ден-два след като Тоун-хо се насочил към островното пристанище, отворът като че пак се разширил, но само дотолкова, че се налагало всеки ден да работят малко повече от час с помпите. Трябва да знаете, че в улегнал и цивилизован океан като нашия Атлантик някои собственици на търговски кораби не смятат изпомпването за много важна работа; при все че ако в някоя спокойна сънна нощ дежурният офицер забрави случайно дълга си в това отношение, вероятно е нито той, нито другарите му да си го спомнят, защото екипажът се е замъкнал неусетно в трюма. Дори в бурните дивашки морета далеко на запад оттук е нещо съвсем необичайно, господа, корабните помпи да свистят в хор и при сравнително дълго пътуване, ако пътят минава покрай лесно достижими брегове или ако има друга възможност за подслоняване. Само ако пробитият съд е в съвсем отдалечени води, в области, където наистина няма никаква суша, капитанът започва да се тревожи.

Така било и с Тоун-хо; когато се разбрало, че пробивът се е разширил, част от екипажа се позагрижил; особено помощник-капитанът Радни. Той заповядал да разпънат добре горните ветрила, да ги привържат отново в долния край, да ги изложат напълно към вятъра. Предполагам, господа, че този Радни е бил толкова страхлив и склонен да се поддаде на безпокойства и опасения за собствената си личност, колкото всеки безстрашен и безразсъден сухоземен или морски жител. Затова, когато проявил тази загриженост за безопасността на кораба, някои моряци заявили, че го прави само защото е негов собственик. И когато работели вечерта с помпите, не малко се шегували лукаво на тази тема, докато по краката им плискало непрестанно бистра вода; бистра като планински извор, господа, тази вода бълбукала в помпите над палубата и се изливала в буйни струи през отворите в подветрения борд.

Както много добре знаете, нерядко се случва в нашия традиционен установен — воден или какъвто и да е друг — свят, когато някой, поставен начело на своите подобни, открие между тях

човек, който значително го надвишава в самочувствието си за мъжественост, веднага да почувствува непобедима неприязън и озлобление към него; и ако му се падне случай да събори и превърне в купчина пепел тази кула на своя подчинен. Все едно дали това мнение е право, или не е право, господа, Стийлкилт бил във всеки случай високо, красиво животно с глава на римлянин и развяваща се златиста брада като ресните на попоните на пръхтящия жребец на последния ви вицекарал; и с ум, сърце и душа, които биха направили Стийлкилт Карл Велики, ако би бил син на неговия баща, докато помощник-капитанът Радни бил грозен като муле; и като муле издържлив, упорит и зъл. Той не обичал Стийлкилт и Стийлкилт знаел това.

Зърнал, че помощник-капитанът се приближава, докато сам той работел на помпата заедно с другите, езерният жител се престорил, че не го забелязва, и продължил без страх веселите си закачки.

— Така, така, момчета, тази вода е чудесна; я някой от вас да вземе канче да я опитаме. Ей богу, заслужава да я налеем в бутилка. Знаете ли какво ще ви кажа, струва си старият Рад да загуби парите си заради нея; най-добре ще е да отсече тази част от кила и да го изпрати направо в родината. Всъщност, момчета, тази риба-меч само е започнала работата; след това се е върнала с цяла банда корабостроители, риби-шиш, риби-пили и какви ли не; цялата шайка сега сече и реже усърдно кила; предполагам, че го дооправят. Ако старият Рад беше тук, бих го посъветвал да се хвърли да ги изгони. Ще му кажа, че ще му опростят имота. Но Рад е добра душица... пък и хубавец. Разправят, момчета, че останалите си пари е вложил в огледала.

Не знам дали би отстъпил на такъв нещастник като мене модел от носа си.

— Да ослепеете дано! Защо е спряла тази помпа? — изревал Радни, като се престорил, че не е чул разговора на моряците. — Заблъскайте я пак!

— Да, да, сър — казал Стийлкилт, весел като щурец. — Живо, момчета, живо! Хайде!

И помпата засвистяла отново като петдесет пожарникарски маркуча; на хората изпопадали шапките и скоро се чуло пъхтене, сочещо крайно напрежение на жизнените им сили.

Изоставяйки най-сетне помпата заедно с цялата си смяна, езерецът пристъпил напред запъхтян, седнал на рудана със зачервено лице и кървясали очи и започнал да изтрива обилната пот от челото си. Не зная, господо, какъв зъл дух обзел Радни да се заяде с такъв човек и в такова раздражено физическо състояние, но той се заял. Разхождайки се нетърпеливо по палубата, помощник-капитанът му заповядал да вземе метла да помете дъските и да прибере с лопата нечистотиите, каквито би могла да остави една пусната на свобода свиня.

Чистенето на палубата, господо, е домакинско задължение, което се върши редовно всяка вечер, щом няма буря; известно е, че се е вършило дори на потъващи кораби. Такава е неумолимостта на морските обичаи и инстинктивната любов на моряците към чистотата, че някои не се съгласяват да потънат, преди да измият предварително лицето си. Но на всички кораби метенето е установено задължение на юнгите, ако ги има. Освен това за работене с помпите били разпределени на смени най-силните мъже от Тоун-хо; а тъй като бил най-едър от всички моряци, Стийлкилт бил редовно посочван за водач на една от смените; така че би трябвало да бъде освободен от всяка по-проста работа, несвързана с чисто моряшките задължения, както постъпвали с другарите си. Споменавам тия подробности, за да може да разберете точно как стояли работите между двамата.

Нещо повече; заповедта да вземе лопатата целяла така очевидно да унизи и оскърби Стийлкилт, както ако Радни би го заплюл в лицето. Всеки моряк от китоловен кораб би го разбрал; всичко това, а несъмнено и още много нещо било ясно разбрано от нашия езерец, щом помощник-капитанът изрекъл заповедта си. Но когато, застанал за миг неподвижно, той видял упоритите озлобени очи на помощник-капитана и съзрял натрупаните там бурета барут и безшумно пълзящия към тях подпален фитил; когато видял инстинктивно всичко това, странната търпеливост и нежелание да засили още повече избухливостта у един вече разгневен човек — нежелание, изпитвано най-често от действително храбрите мъже дори когато са оскърбени, — това именно безименно, призрачно чувство, господо, обзело Стийлкилт.

Така че с най-обикновен тон, попроменен само от временната физическа преумора, той отговорил, че метенето на палубата не е

негова работа и няма да я извърши. След това, без да спомене за лопатата, посочил тримата постоянни метачи, които не работели на помпите и не вършели почти нищо през целия ден. На това Радни изругал и повторил с оскърбително заповеднически тон, че иска безусловно изпълнение на заповедта; в същото време тръгнал към все още седналия езерец, държейки в ръка бъчварски дървен чук, който грабнал от близкостоящо буре.

Разгорещен и възбуден от тежкия труд с помпите, въпреки първото си безименно чувство на търпимост, изпотеният Стийлкилт едва ли би могъл да понесе това държание на помощник-капитана; но успявайки все пак да потуши пламването си, той продължил да стои упорито на мястото си, без да продума, докато най-последно разгневеният Радни размахал чука на няколко пръста пред лицето му и яростно му наредил да изпълни заповедта.

Стийлкилт станал, отдръпнал се бавно зад рудана, последван упорито от помощник-капитана със заплашителния чук, и повторил решително намерението си да не се подчини. Но като видял, че търпеливостта му не оказва никакво въздействие, вдигнал с неизразима, ужасна заплашителност свитата си ръка, за да отстрани самомнителния глупак — напразно. В такова положение двамата започнали да обикалят бавно скрипеца, докато най-последно, решен да не отстъпва повече, смятайки, че е търпял колкото му е било угодно, езерецът спрял до люка и казал на офицера:

— Мистър Радни, няма да ви послушам. Хвърлете този чук или се пазете.

Но обреченият помощник-капитан се приближил още повече до мястото, където бил застанал езерецът, и размахал чука на два пръста пред зъбите му, повтаряйки същевременно цял низ нетърпими проклетия. Без да мръдне ни на косъм, пронизвайки го право в очите с непоколебимия си остър поглед, Стийлкилт стиснал десницата зад гърба си, измъкнал я полека и казал на преследвача, ако чукут само докосне бузата му, той (Стийлкилт) ще го убие. Но, господо, глупакът бил обречен на гибел от самата съдба. Чукут докоснал веднага бузата; в следния миг долната челюст на помощник-капитана била разбита и той паднал върху люка, повръщайки кръв като кит.

Още преди да чуят назад вика на Радни, Стийлкилт разлюлял едно от водещите горе странични въжета на мачтата, където двама

негови другари били дежурни. И двамата били каналци.

— Каналци ли? — извика дон Педро. — Ние сме виждали много китоловни кораби в пристанищата си, но никога не сме чували за вашите каналци. Извинете, кои и какви са те?

— Каналци, дон, са лодкари от големия ни канал Ири, трябва да сте чували за него.

— Не, сеньор, в тая скучна, гореща, крайно ленива, консервативна страна ние познаваме твърде малко вашия енергичен север.

— Така ли? Добре тогава, дон, напълнете ми пак чашата. Вашата чича^[4] е прекрасна; а преди да продължа по-нататък, ще ви кажа какво представляват нашите каналци, защото това може да изясни по-добре разказа ми.

На триста и шестдесет мили, господа, по цялата ширина на щата Ню Йорк, през голям брой многолюдни градове и цъфтящи села; през дълги, нерадостни, ненаселени мочурища и богато обработени, несравнимо плодородни полета; през билиардни и барове; през гълбините на непроходими гори; по римските сводове на индиански реки; на слънце и на сянка; с щастливи или разбити сърца; през цялата просторна и разнообразна гледка на Моханските графства; и главно из редицата снежнобели черквици, чиито островърхи камбанарии се издигат като крайпътни знаци, тече непрестанният поток на венециански покварен и често неуреден от никакви закони живот. Това са, господа, истински ашанти^[5]. Там реват тия езичници; там ще ги срещнете всякога до собствената си врата; под дългите сенки на заслоняващите от вятъра черкви. Защото по някаква странна фаталност, както столичните разбойници се навъртат постоянно около съдилищата, така и грешниците, господа, се срещат най-много около светите места.

— Монах ли минава? — каза дон Педро, поглеждайки с шеговита загриженост надолу към многолюдния площад.

— За щастие на нашия северен приятел инквизицията на мадам Изабела е изчезнала в Лима — изсмя се дон Себастиан. — Продължавайте, сеньор.

— Един миг! Извинете! — извика друг от компанията. — От името на всички тук присъстващи жители на Лима искам да ви изтъкна, господин моряко, че не пропуснахме да отбележим как, когато

правехте сравнението си, за пример на поквара взехте не днешната Лима, а далечната Венеция. О, не се покланяйте и не се преструвайте на изненадан; вие знаете поговорката по цялото това крайбрежие: „покварен като Лима“. Тя изтъква още повече онова, което казахте: вечно отворените църкви са по-пълни от билиардните... а същевременно — „покварен като Лима“. Така е и с Венеция: бил съм там — в свещения град на благословения евангелист свети Марко!... Пречисти го, свети Доминик! Чашата ви! Благодаря, ето, напълвам я пак, а сега продължавайте.

— Ако опишем свободно склонностите му, господо, каналецът би представлявал прекрасен драматичен герой, така богато и живописно е покварен. Като Марк Антоний, прекарващ по цели дни по зеления, цъфтящ Нил, той плава безгрижно, забавлява се открито със своята румена Клеопатра и препича бедрата си с цвят на праскова върху слънчевата палуба. Но на сушата тази изнеженост се захвърля. Там е познат с разбойническото облекло и нахлупената шапка с ярки панделки, които носи с гордост. Плашило за усмихнатите простодушни села, през които минава, а в градовете бягат от мургавето му лице и дръзко перчене. Когато скитах веднъж по неговия канал, един от тия каналци се отнесе много добре с мене; от сърце му благодаря и съм му признателен; често пъти едно от най-добрите качества на тия насилници е, че със същата ръка, с която могат да ограбят някой богаташ, са готови да подкрепят непознат бедняк, изпаднал в беда. С една дума, господо, какви диваци живеят по канала се доказва най-добре от факта, че в нашата дива китоловна флота има голям брой най-изтъкнати техни представители и едва ли някоя човешка порода, като изключим жителите на Сидней, вдъхва по-голямо недоверие на капитаните на китоловни кораби. Не по-малко странно в случая е това, че за хиляди наши селянчета и младежи, родени по бреговете му, пълният с изпитания живот по големия канал е единствен преход между спокойното отрастване в християнска нива и неуморното порене водите на най-варварски морета.

— Разбирам! Разбирам! — извика дон Педро, като разля своята чича върху сребрилата си плисирана яка.

— Няма смисъл да се пътува! Навсякъде е като в Лима. Аз мислех, че във вашия умерен север хората са студени и благочестиви като хълмовете... Но разказвайте.

— Отклоних се, господа, оттам, където нашият езерец бе разлюлял страничното въже. Още в същия миг той бил заобиколен от трима по-млади помощник-капитани и четиримата харпунери, които се струпали на палубата. Към тях се присъединили и други моряци и веднага настъпила суматоха, сред която храбрият капитан, застанал настрана, подскачал насам-натам с китоловно копие в ръка и викал на офицерите да пипнат омразния негодник и да го замъкнат към капитанския мостик. От време на време се приближавал до променящите се граници на схватката и се опитал да изтегли оттам с копието си своя противник. Но Стийлкилт и неговите юначаги не се оставили да бъдат победени; успели да стигнат до предната палуба, тези морски парижани^[6], наредили набързо до рудана три-четири големи бурета и се залостили зад тази барикада.

— Излезте оттам, пирати! — ревял капитанът, заплашвайки ги с донесените му от прислужника два пистолета. — Излезте оттам, главорези!

Стийлкилт се качил на барикадата и започнал да се разхожда предизвикателно, без да иска и да знае за пистолетите, като заявил ясно на капитана, че убийството му (на Стийлкилт) ще бъде знак за кръвопролитен бунт от страна на целия екипаж. Страхувайки се, че това може да се окаже напълно вярно, капитанът поотстъпил, но все пак заповядал на бунтовниците да се върнат веднага по местата си.

— Обещавате ли да не ни закачате, ако го сторим? — запитал главатарят.

— Връщайте се! Връщайте се!... Не обещавам нищо!... По местата си! Да не искате корабът да потъне, като напуснете работа в такова време? Връщайте се! — и той вдигнал отново пистолета.

— Да потъне корабът ли! — извикал Стийлкилт. — Добре, нека потъне. Ни един от нас няма да се върне, ако не обещаете, че няма да вдигнете въже срещу нас. Какво ще кажете, хора? — обърнал се той към другарите си.

Отговорът бил яростен смях.

Езерецът патрулирал по барикадата, без да сваля поглед от капитана, подхвърляйки от време на време: „Не е по наша вина; ние не го желаехме; казах му да остави чука; метенето е работа за прислужник; той би трябвало да ме познава; казах му да не дразни бика; като че съм си счупил пръста о проклетата му челюст; онова там

на предната палуба, хора, не са ли брадвички за кълцане на месо? Погледнете тия лостове, юнаци. Капитане, опомнете се, за бога! Кажете каквото искате; не бъдете глупав, забравете всичко; ние сме готови да се върнем; ако се отнесете почтено с нас, ще ви бъдем верни, но не желаем да ни бият.“

— Върнете се! Нищо не обещавам, върнете се, ви казвам!

— Слушайте тогава — извикал езерецът, като протегнал ръка към него — някои от нас (в това число и аз) постъпихме на кораба само за сегашното пътуване; а както знаете, можем да се откажем от договора, щом пуснем котва; но не искаме разпавии, защото не е в наш интерес, искаме всичко да мине мирно и тихо; готови сме да работим, само не искаме да ни бият.

— Връщайте се! — изревал капитанът.

Стийлкилт се огледал за миг и продължил:

— Казвам ви, капитане, вместо да ви убия и да бъда обесен след това заради такъв жалък вагабонтин, няма да вдигнем ръка срещу вас, ако не ни нападнете; но докато не кажете, че няма да ни биете, не ще мръднем и пръст дори.

— Слизайте тогава в предния трюм, слизайте всички, ще ви задържа там, докато изгниете. Слизайте!

— Да слезем ли? — обърнал се главатарят към хората си. Повечето били против, но най-после, подчинявайки се на Стийлкилт, тръгнали след него към тъмното си леговище, където изчезнали с ръмжене като мечки в пещера.

Щом голата глава на езереца се изравнила с дъските на горната палуба, капитанът и шайката му прескочили барикадата, дръпнали бързо капака на люка, натиснали го с ръце и извикали на прислужника да им донесе по-скоро тежкия пиринчен катинар от ходника на каютите. След това капитанът поотворил капака, прошепнал нещо през пролуката, затворил отново и завъртял ключа над главите на слезналите десет души. На палубата останали около двадесетина, стояли настрана от свадата.

През цялата нощ офицерите дежурели и на предната, и на задната палуба, особено около предната стълба и люка, откъдето се опасявали, че бунтовниците могат да изскочат, след като разбият преградата в трюма. Но нощта минала мирно и тихо; само верните на

дълга си работели усилено с помпите, чието свистене и звънтене отеквало глухо из кораба в тъжната нощ.

При изгрев-слънце капитанът отишъл към предната палуба, почукал и заповядал на затворниците да излязат на работа; но те изкрещяли, че не искат. Тогава им свалили вода, след това им хвърлили две шепи сухари; после капитанът ги заключил отново, прибрал ключа в джоба си и се върнал на капитанския мостик. Това се повтаряло по два пъти на ден в продължение на три дни; на четвъртата сутрин при обичайното подканване се чуло неясно скарване и боричкане; и четирима души изскочили ненадейно от трюма, заявявайки, че са готови да се върнат на работа. Задушният вонещ въздух, изгладняването, а може би и страхът от крайното наказание ги принудило да се предадат безусловно. Одързостен от това, капитанът повторил на останалите предложението си, но Стийлкилт му изкрещял да не дрънка повече и да си гледа работата. На петото утро още трима бунтовници се изскубнали от отчаяните ръце, които ги задържали, и изскочили на чист въздух. Останали само трима.

— Не е ли по-добре да се върнете вече? — подиграл ги безсърдечно капитанът.

— Заключете ни пак, ако обичате! — извикал Стийлкилт.

— О, разбира се — казал капитанът и ключът щракнал.

Тогава именно, господа, разярен от измяната на седемте свои сподвижници, засегнат от подигравателния глас, който току-що го извикал, и влуден от продължителното погребване в помещение, тъмно като недрата на отчаянието; тогава именно Стийлкилт предложил на двамата каналци, които били очевидно на едно мнение с него, да изскочат от леговището си при следващото повикване и въоръжени със своите ножове (дълги, сърпообразни тежки оръдия с дръжки от двете страни), да прецапат от бушприта до кърмата и ако бъде възможно, да вземат с някаква отчаяна дяволия кораба. Сам той щял да стори това, безразлично дали ще го подкрепят, или не. Тази нощ била последната, която щял да прекара в бърлогата. Но планът му не срещнал съпротива от страна на другите двама; те се заклели, че са готови на това или каквото и да е друго безразсъдство, с една дума, на всичко, само не и да се предадат. Нещо повече, всеки от тях настоявал да изскочи пръв на палубата, когато дойде време да се втурнат. Но водачът им също така неотстъпчиво се възпротивил на това, запазвайки първенството за себе

си; особено защото ни един от двамата му другари не се съгласявал да отстъпи на другия, а невъзможно било и двамата да са първи, тъй като по стълбата можел да мине само един. Сега именно, господа, ще се разбере почтеността на тия негодници.

След като чули безумното намерение на водача си, всеки от тях замислил веднага, както изглежда, една и съща измяна, а именно: да изскочи най-напред, за да бъде пръв от тримата, макар и последен от десетте, които са се предали доброволно, и по този начин да си осигури изгледите за прошка, ако това поведение може да я заслужи. Но когато Стийлкилт изявил решението си да бъде пръв докрай, те успели чрез някаква неуловима химия на подлостта да слоят тайните си мисли за измяна; и щом водачът им задрямал, разкрили с три приказки душите си, вързали спящия с въжета, запушили с тях и устата му и към полунощ почнали да викат капитана.

Смятайки, че мирише на убийство и надушвайки в тъмнината кръв, той и всички въоръжени офицери и харпунери се втурнали към предния трюм. Вратичката била отворена в миг и борецният се водач с вързани ръце и крака бил извлечен на открито от вероломните си съюзници, които почнали да се хвалят веднага, че са уловили човек, напълно заслужаващ убийство. Но и те били вързани за врата и повлечени по палубата като заклан добитък; след това ги навързали един до друг като три бута месо по вантите на средната мачта, където висели до сутринта.

— Проклетници! — викал капитанът, като се разхождал покрай тях. — И лешоядите няма да се докоснат до вас, негодници!

При изгрев-слънце той свикал целия екипаж, отделил бунтовниците от ония, които не участвували в бунта, казал на първите, че имал сериозно намерение да ги набие поред... и мислел изобщо така да постъпи... защото трябвало да го стори... справедливостта го налагала; но засега, имайки пред вид, че са се предали навреме, ще ги пусне само с мъмрене, което и съответно изрекъл на матерния си език.

— А колкото до вас, мърши — обърнал се той към тримата при вантите, — вас мисля да нарежа за топилнята; — и грабвайки едно въже, запердашил с все сила по гърба на двамата изменници, докато те престанали да пицят, а само отпуснали безжизнено глави настрана, както рисуват двамата разпънати разбойници.

— Изкълчих си ръката заради вас! — викнал най-последно той. — Но и за тебе, петленце, остана здраво въже. Извадете тая запушалка от устата му, да видим какво ще ни каже.

Изтощеният бунтовник размърдал малко вдървените си челюсти, после обърнал с мъка глава и изсъскал:

— Ето какво ще кажа... и добре го запомнете... ако ме ударите, ще ви убия.

— Така ли казваш! Виж тогава колко си ме уплашил... — И капитанът вдигнал въжето, за да го удари.

— По-добре недей — изсъскал езерецът.

— Но длъжен съм... — и въжето било вдигнато отново.

Стийлкилт изсъскал сега нещо, чуто само от капитана, който за изненада на целия екипаж отстъпил, минал два-три пъти бързо по палубата, после захвърлил внезапно въжето и казал:

— Няма да го сторя... Пуснете го... прережете въжетата, чувате ли?

Но докато младшите офицери се втурнали да изпълнят заповедта, един бледен мъж с превързана глава ги спрял... Това бил Радни, първият помощник-капитан. След нараняването той си лежал непрекъснато в каютата; но тази сутрин, като чул разпавии на палубата, се промъкнал дотам и видял станалото досега. Състоянието на устата му било такова, че почти не можел да говори; но мърморейки, че той иска и може да стори това, което капитанът не смеел да извърши, Радни грабнал въжето и пристъпил към вързания си враг.

— Ти си подлец! — изсъскал езерецът.

— Такъв съм, но дръж!

Офицерът вече щял да замахне, когато ново съскане спряло вдигнатата му ръка. Радни почакал малко, после изпълнил закана си, въпреки неизвестната за другите заплаха на Стийлкилт. След малко отвързали и тримата, целият екипаж се върнал на работа и железните помпи заскърцали както и по-рано, движени от намръщените моряци.

Веднага след мръкване, когато стражата се прибрала долу, в предния трюм се чули викове; двамата треперещи изменници изтичали горе, обсадили капитанската каюта и заявили, че не смеят да останат заедно с останалия екипаж. Никакви заплахи, белезници и ритници не могли да ги върнат, затова по тяхна собствена молба ги затворили за

по-сигурно в задния трюм. Обаче другите моряци не проявили никакви признаци на бунт. Напротив, изглеждало, че по настояване на Стийлкилт били решени да се държат съвсем мирно и тихо, да изпълняват всички заповеди, а когато стигнат до пристанището, да напуснат вкупом кораба. Но за да ускорят края на пътуването си, решили и друго — да не съобщават за появата на китове, ако ги забележат. Защото въпреки пробива и всички други опасности Тоун-хо все още поддържал дежурни по мачта и капитанът бил решен да спусне лодката за риболов и сега, както и в първия ден, когато корабът му навлязъл в тази акватория; а помощник-капитанът Радни бил също така готов да смени каютата си с лодка и да се опита въпреки превързаната си глава да запуши до смърт дихателния отвор на кита.

Но при все че накарал моряците да възприемат това пасивно държане, езерецът запазил докрай в пълна тайна собственото си решение да отмъсти на човека, които го засегнал до мозъка на костите. Той се намирал в смяната на първия помощник-капитан, а този самонадеян мъж като че искал чисто и просто да посрещне съдбата си, та настоял и след сцената при вантите да поеме нощната смяна въпреки изричния съвет на капитана да откаже. Върху това и още едно-две обстоятелства Стийлкилт изградил обмислено плана за отмъщението си.

Нощно време Радни имал неподходящия за моряк навик да сяде на фалшборда на капитанския мостик, облегал ръка на лодката, завързана там малко над корабния борд. Всички знаели, че в това положение той заспива понякога. Между лодката и кораба имало доста голямо разстояние; а долу било морето. Стийлкилт пресметнал кога му е ред да дежури при руля и разбрал, че ще бъде в два часа през нощта на третата сутрин, след като бил предаден. И използвал най-спокойно времето си да плете грижливо нещо при дежурствата долу.

— Какво правиш? — запитал го един моряк.

— Какво мислиш, че е? На какво прилича?

— На въже за торбата ти; но ми се вижда малко чудновато.

— Да, малко чудновато е — отвърнал езерецът, като го разстлал пред себе си, — но мисля, че ще върши работа. Само че нямам достатъчно връв... Имаш ли да ми дадеш още, друже?

— Нали нямаше никак в предния трюм?

— Трябва да поискам тогава от стария Рад.

И станал да иде към задната палуба.

— Да не смяташ от него да пресиш? — попитал един моряк.

— Защо не? Да не мислиш, че няма да ми помогне, когато в края на краищата ще помогне с това и на себе си, друже?

С тия думи той отишъл при помощник-капитана и му поискал кротко малко връв да закърпи хамака си. Дали му... но никой вече не видял нито връв, нито въже; обаче в следващата нощ една желязна топка, обвита в плътно изплетена мрежа, се подавала от джоба на полушубката на езереца, сгъната вместо възглавница в хамака му. След двадесет и четири часа бил неговият ред да дежури при руля... близо до човека, способен да спи върху винаги готовия гроб на моряка... Съдбоносният час щял да настъпи; и в предварително подготвеното съзнание на Стийлкилт помощник-капитанът бил вече вкочанен мъртвец, прострян с разбито чело.

Но, господа, един глупак спасил бъдещия убиец от кървавото дело, което бил измислил. И все пак той получил пълно възмездие, без да бъде сам отмъстител. Защото по някаква тайнствена случайност самото небе като че се намесило, за да вземе в свои ръце греховното дело, което смятал да извърши.

На разсъмване, още преди настъпването на втория ден, когато миели палубата, един глупав тенерифец, който носел вода при главната мачта, извикал ненадейно:

— Ето го! Ето го!

Господи: Какъв кит! Бил Моби Дик.

— Моби Дик ли! — извикал дон Себастиан. — Свети Доминик. А нима китовете имат имена? Кой е бил тоя Моби Дик?

— Едно съвсем бяло, прочуто и безсмъртно чудовище, дон, но много дълго би било да разправам за него.

— Какво? Какво? — завикаха младите испанци, като ме наобиколиха.

— Не, господа... не, не! Не мога да ви разкажа всичко сега. Оставете ме да изляза малко на чист въздух, господа!

— Чича! Чича! — извика дон Педро. — Нашият юначен приятел като че ще припадне... напълнете празната му чаша!

— Няма нужда, господа; само един миг и ще продължа... И тъй, господа, забелязвайки така неочаквано снежнобелия кит на петдесетина ярда от кораба, тенерифецът забравил във възбудата си

сговорването на екипажа и неволно извикал да съобщи за чудовището, което тримата намусени дежурни по мачта вече били забелязали от някое време. Настъпила невероятна олелия.

— Белият кит! Белият кит! — развикали се капитан, офицери и харпунери, които, неизплашени от ужасните слухове, горели от нетърпение да уловят тази прочута и ценна риба; а сърдитият екипаж гледал от страни и ругаел страхотно красивата, огромна, млечнобяла маса, която, озарена от хоризонталните лъчи на слънцето, се люшкала и блестяла като жив опал в синьото утринно море. Целият низ от последвали събития, господа, е пропит от странна неизбежност, като че е бил начертан още преди създаването на света. Бунтовникът бил гребец на помощник-капитана и бил длъжен при спускане с лодка да седи до него, за да дърпа или отпуска въжето, според заповедта на Радни, застанал с копието си до носа на лодката. Освен това при спускането на четирите лодки първа тръгвала лодката на помощник-капитана, и никой не ревял по-радостно от Стийлкилт, докато налягал веслата. След здраво гребане харпунерът им забил харпуна и Радни скочил на носа с копие в ръка. Изглежда, че той винаги обезумявал, щом е в лодката. Сега изкрещял с превързаната си уста да го стоварят право на гърба на кита. Гребецът карал с най-голямо удоволствие през ослепителната пяна, съставена от два преливащи се бели цвята, когато лодката се блъснала внезапно като о подводна скала, обърнала се и изхвърлила изправения помощник-капитан. В същия миг, когато той паднал върху хлъзгавия гръб на кита, лодката била подета и отблъсната от вълнението, което прехвърлило Радни от другата страна на кита. Той се показал из пяната и за миг бил зърнат смътно през нейното було, докато се мъчел да се спаси от погледа на Моби Дик. Но китът се завъртял внезапно и сграбчил плувеца с челюстите си, изправил се заедно с него, след това се гмурнал във въртопа и потънал.

Междувременно при първия удар по дъното на лодката езерецът отпуснал въжето, за да я отдалечи от водовъртежа; загледан спокойно напред, той обмислял нещо. Но едно внезапно, страхотно подръпване на лодката надолу го накарало веднага да пререже въжето и да освободи кита. Моби Дик се показал отново на известно разстояние, захапал няколко късчета от червената вълнена риза на Радни със зъбите, с които го бил разкъсал; четирите лодки го подгонили отново; но китът им се изплъзнал и най-после съвсем изчезнал.

Тоун-хо стигнал навреме до пристанището — диво, самотно място, където нямало ни един цивилизован жител. Там под водачеството на езера почти всички моряци избягали из джунглите; след това, както се установило по-късно, заграбили от диваците една двойна военна лодка и отплавали за друго пристанище.

Тъй като на кораба останали само пет-шест души, капитанът повикал островитяни да му помогнат в тежката задача да обърнат кораба, за да запушат пробойната. Но шепата бели били принудени да бдят така неуморно и денем, и нощем, за да се пазят от опасните си помощници, работата ми била толкова тежка и те били толкова изтощени, когато били готови отново да отплават, че капитанът не посмял да тръгне само с тях на такъв повреден кораб. След съвещания с офицерите той пуснал котва колкото било възможно по-далеко от брега; напълнил и приготвил за стрелба двете оръдия на носа; струпал мушкетите на капитанския мостик: предупредил островитяните да не се приближават до кораба, взел един моряк и заминал с най-добрата китоловна лодка с попътен вятър право към Таити, отстоящ на петстотин мили, за да потърси подкрепления за екипажа си.

На четвъртия ден от заминаването забелязали голяма лодка, която изглеждала заседнала ма нисък коралов риф. Капитанът се постарал да я отбегне; но дивашката лодка го настигнала и не след много гласът на Стийлкилт му заповядал да спре, защото иначе ще се намери под водата. Капитанът извадил пистолет.

Стъпил на двата носа на вързаните една до друга лодки, езерцът се изсмял презрително и го уверил, че само ако шракне, ще бъде потопен в морската пяна.

— Какво искаш от мене? — извикал капитанът.

— Накъде сте тръгнали? И за какво? — запитал Стийлкилт. — Без лъжи!

— Отивам в Таити да наема още хора.

— Добре. Пуснете ме за малко на лодката... идвам с мирни намерения.

С тия думи той скочил от своята лодка, преплувал до другата, покатерил се на борда ѝ и застанал пред капитана.

— Скръстете ръце, сър, изправете глава и повтаряйте след мене. „Щом Стийлкилт напусне лодката ми, заклевам се да я откарам на оня остров и да стоя там шест дни. Ако не го сторя, гръм да ме удари!“

— Прилежен ученик! — изсмял се езерецът. — Адиос, сеньор!
Скочил в морето и отплувал при другарите си.

След като дочакал добросъвестното изваждане и завързване на лодката за какаовите палми, Стийлкилт отплавал и стигнал за съответното време в Таити, за където бил тръгнал. Там му провървяло; два кораба се готвели да заминат за Франция и се нуждаели тъкмо от толкова моряци, колкото той водел. Постъпили на кораба и по тоя начин се спасили завинаги от предишния си капитан, ако допуснем, че той е имал намерение да търси законно възмездие.

Десетина дни след заминаването на френските параходи китоловната лодка пристигнала и капитанът бил принуден да наеме някои по-цивилизовани жители на Таити, свикнали донякъде с мореплаването. Той наел малка местна шхуна, върнал се заедно с новите моряци на кораба, който бил в пълен ред, и подновил крайцеруването.

Никой не знаел, господа, къде е сега Стийлкилт; но на остров Нантукет вдовицата на Радни и досега ходи край морето, което отказва да ѝ върне покойника: и сънува ужасния бял кит, който го погубил.

— Свършихте ли? — запита спокойно дон Себастиан.

— Свърших, дон.

— Моля ви тогава да ми кажете дали по ваше собствено убеждение този разказ е действително верен? Той е така невероятен! От достоверен източник ли сте го научили? Простете, ако съм настойчив.

— Простете на всички ни, господин моряко, защото всички се присъединяваме към дон Себастиан — извика крайно заинтересованата компания.

— Дали в Златната гостилница ще се намери евангелие, господа?

— Не — каза дон Себастиан, — но аз зная тук наблизко един достоен свещеник, който ще ми намери веднага. Отивам още сега, но дали не грешите? Работата става съвсем сериозна.

— Ще бъдете ли добър да доведете и самия свещеник, дон?

— При все че в Лима не съществуват вече аутодафета — каза един от компанията на съседа си, — страхувам се, че нашият приятел морякът ще има неприятности с архиепископията. Да се поотдръпнем малко по-далечко от лунната светлина. Не чувствавам нужда от нея.

— Прощавайте, че ви догонвам, дон Себастиан, но мога ли да ви помоля да донесете най-голямото евангелие, което бихте успели да намерите?

— Ето свещеника, той ви носи евангелието — каза сериозно дон Себастиан, влизайки с един висок, тържествен мъж.

— Чакайте да си сваля шапката. Сега, благоговейни отче, елате по̀ на светло и подайте светата книга пред мене, за да мога да я докосна.

„И така, бог ми е на помощ, когато заявявам с честна дума, че това, което ви разказах, господа, е по същество и в главните си черти напълно вярно. Зная, че е вярно; че се е случило на нашето земно кълбо, аз съм бил на същия кораб, познавах екипажа, виждал съм Стийлкилт и съм разговарял с него след смъртта на Радни.“

[1] Глава LIV от романа „Моби Дик“ от Х. Мелвил. ↑

[2] Тоун-хо е викът на дежурния, когато е забелязал кит. Този вик ечи и сега при лова на прочутата галапагоска костенурка. ↑

[3] Макиноу — местност с военни укрепления между Мичиган и Хурон. ↑

[4] Южноамериканска спиртна напитка от растения. ↑

[5] Африканско племе северно от Златния бряг. ↑

[6] Позоваване на революционните традиции на Париж. ↑

Издание:

Седем разказа за седемте океана

Съставител: Асен Христофоров, Невена Розева

Преводачи: Невена Розева, Асен Христофоров, Тодор Вълчев

Редактор: Тихомир Йорданов

Редактор на издателството: Панко Анчев

Художник: Иван Кьосев

Худ. редактор: Иван Кенаров

Техн. редактор: Константин Пасков

Коректор: Денка Мутафчиева

Американска, английска, второ издание

Дадена за печат на 14.IV.1980 г.

Подписана за печат на 26.VI.1980 г.

Излязла от печат на 21.VIII.1980 г.

Печ. коли 13,75 Изд. коли 11,55

УИК 11.14 Формат 32/84X108

Изд. №1360 Цена 1,87 лв.

ЕКП 9536012311; 5557 — 28 — 80

08 Книгоиздателство „Г. Бакалов“ — Варна

ДП „Стоян Добрев-Странджата“ — Варна, Пор. №130

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.